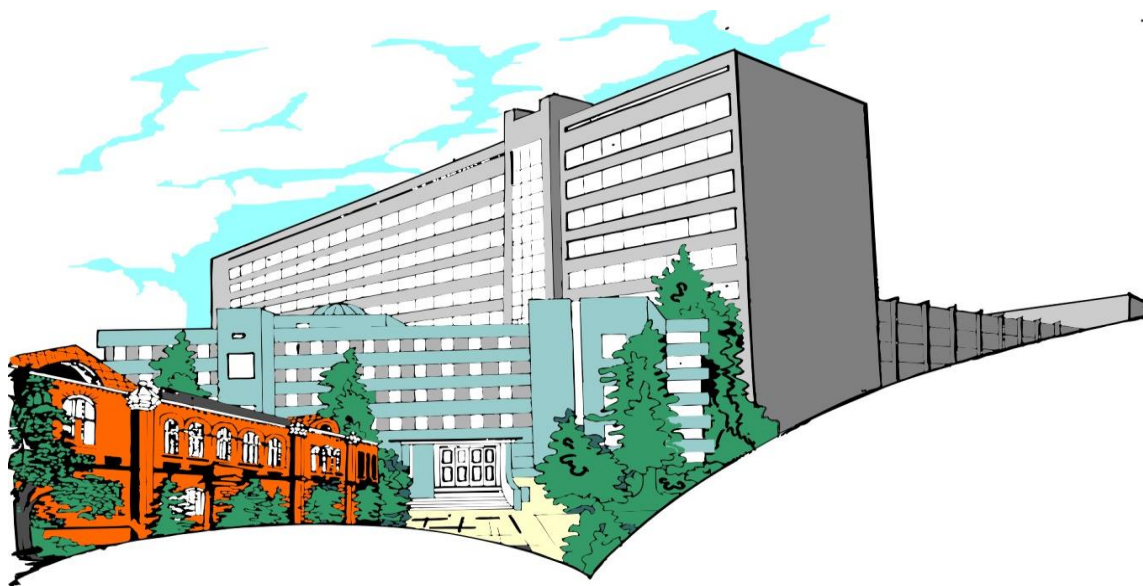


**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Відділ по роботі з обдарованою молоддю**

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць студентів



**Херсон
2018**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

- Омельчук С.А.** – доктор педагогічних наук, професор кафедри, проректор з наукової роботи
- Александрова Г.М.** – кандидат психологічних наук, доцент загальноуніверситетської кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є.Петухова
- Богомолва М.Ю.** – кандидат педагогічних наук, докторант загальноуніверситетської кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту
- Волкович О.Ю.** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного й господарського права
- Галіченко М.В.** – кандидат філософських наук, викладач загальноуніверситетської кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук
- Гацюєва Л.С.** – кандидат наук із фізичного виховання і спорту, доцент кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту
- Думасенко С.А.** – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри культурології
- Клімчук О.В.** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент загальноуніверситетської кафедри світової літератури та культури імені проф. О.Мішукова
- Лось О.М.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
- Макаренко С.М.** – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту і адміністрування
- Місяк Н.В.** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент загальноуніверситетської кафедри мовної освіти
- Носова І.О.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної справи
- Одінцова А.М.** – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної та соціальної психології
- Полещук С.В.** – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри корекційної освіти

- Самчинська Я.Б.** – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики
- Селуянова М.В.** – керівник відділу по роботі з обдарованою молоддю
- Сімченко С.В.** – асистент кафедри екології та географії
- Суворова Т.М.** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови та методик їх викладання
- Цепкало Т.О.** – викладач кафедри української літератури

Автори опублікованих праць несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Студентські наукові студії. Збірник наукових праць студентів. – Херсон: ХДУ, 2017. – 146 с.

УДК 378.4
ББК 74.580.43
С88

© ХДУ, 2018.

Адреса: Херсонський державний університет, вул. Університетська, 27,
м.Херсон, Україна, 73000.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **Агаришева Альона Андріївна** — студентка 2 курсу магістратури факультету філології та журналістики
2. **Бовкун Оксана Олександрівна** — студентка 4 курсу факультету дошкільної та початкової освіти
3. **Бориславський Іван Володимирович** — студент 3 курсу факультету економіки і менеджменту
4. **Воробйов Євгеній Анатолійович** — студент 3 курсу факультету фізики, математики та інформатики
5. **Галіченко Марія Володимирівна** — студентка 1 курсу факультету психології, історії та соціології
6. **Громова Вікторія Олександрівна** — студентка 4 курсу факультету економіки і менеджменту
7. **Гурова Євгенія Володимирівна** — студентка 3 курсу юридичного факультету
8. **Дегтярьова Вікторія Ігорівна** — студентка 3 курсу факультету іноземної філології
9. **Долгова Дар'я Михайлівна** — студентка 4 курсу факультету дошкільної та початкової освіти
10. **Дубина Мар'яна Геннадіївна** — студентка 4 курсу факультету технологій та сфери обслуговування
11. **Дудка Ксенія Олегівна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
12. **Звонарьова Олена Іванівна** — студентка 4 курсу факультету економіки і менеджменту
13. **Калашник Анна Миколаївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
14. **Карпенко Ірина Іванівна** — студентка 4 курсу факультету дошкільної та початкової освіти
15. **Каніщева Олена Вікторівна** — студентка 4 курсу факультету дошкільної та початкової освіти
16. **Килинич Дарія Олегівна** — студентка 4 курсу факультету фізики, математики та інформатики
17. **Кущенко Віолетта Віталіївна** — студентка 2 курсу магістратури факультету іноземної філології
18. **Ліфенцова Світлана Федорівна** — студентка 3 курсу факультету фізики, математики та інформатики
19. **Людїна Олена Володимирівна** — студентка 4 курсу факультету технологій та сфери обслуговування
20. **Мандич Тамара Михайлівна** — студентка 1 курсу магістратури факультету філології та журналістики
21. **Міщенко Валерія Віталіївна** — студентка 3 курсу факультету іноземної філології
22. **Мельохїна Ольга Євгенівна** — студентка 1 курсу магістратури факультету психології, історії та соціології

23. **Мороз Ганна Сергіївна** — студентка 1 курсу магістратури факультету психології, історії та соціології
24. **Німчин Олена Володимирівна** — студентка 2 курсу магістратури факультету іноземної філології
25. **Нємченко Діана Олександрівна** — студентка 4 курсу факультету фізики, математики та інформатики
26. **Онищук Файна Іванівна** — студентка 4 курсу факультету технологій та сфери обслуговування
27. **Приймак Каріна Сергіївна** — студентка 4 курсу факультету фізики, математики та інформатики
28. **Приходцева Валерія Олексіївна** — студентка 1 курсу магістратури факультету технологій та сфери обслуговування
29. **Сафронова Катерина Віталіївна** — студентка 4 курсу факультету іноземної філології
30. **Свінарік Катерина Геннадіївна** — студентка 4 курсу факультету дошкільної та початкової освіти
31. **Сенчишен Денис Олександрович** — студент 3 курсу факультету фізики, математики та інформатики
32. **Сельська Вікторія Петрівна** — студентка 2 курсу магістратури факультету біології, географії та екології
33. **Ситниченко Марія Олександрівна** — студентка 3 курсу юридичного факультету
34. **Соколенко Олександра Олегівна** — студентка 3 курсу юридичного факультету
35. **Стельманщук Маргарита Михайлівна** — студентка 3 курсу юридичного факультету
36. **Стоянова Інна Русланівна** — студентка 3 курсу факультету економіки і менеджменту
37. **Тараненко Дмитро Андрійович** — студент 4 курсу факультету економіки і менеджменту
38. **Ткачук Вікторія Павлівна** — студентка 4 курсу факультету філології та журналістики
39. **Федотова Тетяна Іванівна** — студентка 3 курсу юридичного факультету
40. **Фоменко Марина Віталіївна** — студентка 4 курсу факультету дошкільної та початкової освіти
41. **Холявко Микола Максимович** — студент 4 курсу факультету технологій та сфери обслуговування
42. **Ярошинська Олена Миколаївна** — студентка 3 курсу факультету іноземної філології
43. **Ястреб Наталія Олександрівна** — студентка 3 курсу факультету журналістики
44. **Яценко Наталія Валеріївна** — студентка 3 курсу факультету іноземної філології

РОЗДІЛ І.

ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ

УДК: 37.037:373.3/011.32

Бовкун Оксана Олександрівна
Науковий керівник – к.пед.н., ст. викладач Вінник Т.О.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У сучасному суспільстві у всіх сферах життя необхідні люди творчі, активні, мобільні, ініціативні. Сучасна особистість повинна вміти спостерігати, аналізувати, уносити пропозиції, відповідати за прийняті рішення. Тому одним із педагогічних завдань є впровадження в навчальний процес таких технологій, які допомагають дітям не лише оволодіти певними знаннями, уміннями й навичками в тій чи іншій сфері діяльності, але й розвивати їх творчий потенціал.

Це сприяє становленню учня: він стає більш самостійним у своїх судженнях, має свою точку зору та аргументовано вміє її відстоювати. Підвищується працездатність. Але найголовніше – це те, що в дитини розвивається емоційна сфера, почуття, душа.

Творчість визначається як діяльність людини, яка створює нові матеріальні й духовні цінності, що мають новизну й суспільну значущість, тобто в результаті творчості створюється щось нове, до цього ще не відоме.

Творчість — це процес створення суб'єктивно нового, заснованого на здатності породжувати оригінальні ідеї і використовувати нестандартні способи діяльності. По суті справи, творчість - це «здатність створювати будь-яку принципово нову можливість» [1, 45].

Проблема творчого розвитку особистості ніколи не втрачала своєї актуальності. Вона була предметом дослідження таких філософів, педагогів, психологів, як Б.Г.Ананьєв, В.І.Андреев, М.О.Бердяєв, В.А.Кан-Калік, О.М.Леонтьєв, Б.Ф.Ломов, С.Л.Рубінштейн, О.Я.Савченко та ін. Сутність творчості як специфічного виду діяльності розглядалася в роботах М.Воллаха, Дж.Гілфорда, В.В.Давидова, Л.М.Когана, О.В.Кочерги, О.М.Матюшкіна, Я.О.Пономарева.

Виховувати творчу людину без краси неможливо, дитяча творчість залежить від багатства й розмаїття досвіду дітей, кругозору, начитаності, емоційного світовідчуття. Основою всебічного розвитку особистості є діяльність, де розвиваються нахили та творчі здібності дитини, інтереси, ініціатива, самостійність, активність, винахідливість [4, с. 119].

Процес творчої діяльності можна розбити на етап знаходження принципу рішення й етап застосування його. Причому вважається, що найбільш вираженим предметом психологічного дослідження є події першого етапу. Детальніше виділяють наступні етапи творчої діяльності:

-накопичення знань і навичків, необхідних для чіткого викладу і формування завдання, виникнення проблеми (постановка завдань);

-зосередження зусиль і пошуки додаткової інформації, підготовка до вирішення завдання;

-відхід від проблеми, переключення на інші заняття (період інкубації).

Осяяння або інсайт (геніальна ідея і проста здогадка скромних масштабів – тобто логічний прорив, стрибок у мисленні, отримання результату, не витікаючого однозначно з посилянь);

-перевірка й доопрацювання задуму, його втілення.

Творчість – несуцільний і безперервний рух. У ній чергуються підйоми, застої, спади. Вищою точкою творчості, його кульмінацією є натхнення, для якого характерний особливий емоційний підйом, ясність і виразність думки, відсутність суб'єктивного переживання [3,123]. З психологічної точки зору молодший шкільний вік є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці дитина вперше усвідомлює відношення між ним і навколишніми, починає розбиратися в громадських мотивах поведінки, моральних оцінках, значущості конфліктних ситуацій, тобто в цьому віці формування особистості набуває свідому фазу. Якщо раніше провідною діяльністю була гра, то тепер стало навчання - еквівалент трудової діяльності, причому оцінка інших залежить і визначається шкільними успіхами.

Рівень творчості дітей молодшого шкільного віку, як правило, залежить від тих навичок, яких дитина дошкільного віку набула в іграх, спілкуванні з оточенням, продуктивних видах діяльності. Тому індивідуальні відмінності дітей, які спостерігає вчитель першого класу, уже досить значні. Потрапивши до школи, дитина значною мірою втрачає ту свободу, яка дозволена, це по-перше, а по-друге, у школі дещо втрачається можливість для ігрової діяльності дітей, фантазування, особистого пізнання світу тощо. Шкільне навчання обмежує її час. Більшу частину його дитина мусить витратити на навчання.

Отже, для більшості дітей творчість і творче мислення змінюються шаблонним вивченням навчальних предметів. Однак указані обмеження не позбавляють дитину творчості, вони лише дещо її стримують. Творчість дітям у шкільному віці може набувати таких своїх проявів, що не завжди стають зрозумілими для вчителя: учні, які мають високий творчий потенціал, протистоять суворій дисципліні, вони схильні до незалежності, мають підвищене почуття гумору й гостріше реагують на несправедливість. Такі діти не сприймають суворо регламентованих занять, які повторюються і навіюють нудьгу. Але водночас, вони напрочуд допитливі та інтелектуально активні [2, 29].

Відомий дослідник творчості А.Н.Лук, спираючись на біографії видатних учених, винахідників, художників і музикантів виділяє наступні творчі здібності :

-здатність бачити проблему там, де її не бачать інші;

-здатність згорнути розумові операції, замінюючи декілька понять

одним і використовуючи все більш об'ємні в інформаційному відношенні символи;

-здатність застосувати навички, придбані при вирішенні однієї задачі до вирішення інших;

-здатність сприймати дійсність цілком, не дроблячи її на частини;

-здатність легко асоціювати віддалені поняття;

-здатність пам'яті видавати потрібну інформацію в потрібну хвилину;

-гнучкість мислення;

-здатність вибрати одну з альтернатив вирішення проблеми до її перевірки;

-здатність включати знову сприйняті відомості у вже наявні системи знань;

-здатність бачити речі такими, якими вони є, виділяти спостережуване з того, що привноситься інтерпретацією;

-легкість генерування ідей;

-здатність доопрацювання деталей, до вдосконалення первинного задуму [5, 38].

Таким чином, творчі здібності – це індивідуально-психологічні особливості дитини, що дають змогу за сприятливих умов успішно розкривати творчий потенціал, розвивати його, знаходити розв'язання нестандартних ситуацій та прагнути до відкриття нового. Творчість для молодшого школяра в навчальному процесі передбачає наявність у нього здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю. Кожна дитина має певні здібності, тому завдання педагогів і батьків – визначити, відшукати й допомогти їх розвинути.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Батищев Г. С. Познание и творчество/ Батищев Г. С. – М.:Педагогика, 1991.– 120 с.
2. Блонский П. П. Развитие мышления школьника/ Блонский П. П. – М.: Педагогика, 1935.– 205с.
3. Вендрова Н. Воспитание музыкой/Вендрова Н. – М.: Просвещение. 1991.–243с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / Дичківська І. М. – К., 2004. – 220 с.
5. Никитин Б. П. Ступеньки творчества или развивающие игры /Никитин Б. П. – М., 1991.–210с.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Одним із ключових моментів модернізації сучасної освіти є технологія психологічного супроводу, яка розвивається як особлива науково-практична галузь на основі мультидисциплінарного підходу й спрямована на розв'язання задач гуманізації освіти, забезпечення особистісно-орієнтованого навчання й виховання, створення умов для повноцінного розвитку дітей, забезпечення їх психічного й соматичного здоров'я.

Вітчизняні дослідники вивчають прояви гіперактивності в дітей різних вікових групах (Т.Д.Ілляшенко, І.П.Брязгунов, Н.В. Алікіна, С.М. Єніколопов, І.В. Дубровіна, М.М. Заваденко, Л.С. Славіна), проблеми гіперактивності у зв'язку з конфліктною поведінкою (Г.С. Васильєва, В.І. Гарбузов, В.В. Ковальов, Є. Квятковська-Тохович, В.С. Мерлін, М.С. Неймарк), у зв'язку з емоціями (В.К. Вілюнас, Т.Дембо, Д. Зілманд, К. Ізард, Я. Рейковський, О.О. Захаров).

Супровід трактується як метод, що забезпечує створення умов для прийняття суб'єктом оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору. Етимологічно поняття супроводу розуміється як сприяння, спільний рух, допомога однієї людини іншій у подоланні труднощів. Це поняття вживається для позначення не директивної форми надання психологічної допомоги, спрямованої на розвиток і саморозвиток особистості, допомоги, що запускає пошук прихованих ресурсів розвитку людини, опору на власні можливості й створення на цій основі психологічних умов для успішного встановлення зв'язків з оточенням [1, с.47].

Психологічний супровід – це складний процес взаємодії дорослого і дитини, того, хто супроводжує, і того, хто супроводжується, результатом якого є рішення та дія, які зумовлюють прогрес розвитку дитини [5, с.11].

Психологічний супровід базується на традиціях гуманістичної психології, суть яких полягає в безумовному визнанні цінності та унікальності особистості кожної дитини й права на реалізацію її властивостей і якостей. Організуючи процес психологічного супроводу соціально-особистісного розвитку дитини, педагог повинен пам'ятати, що виховувати й навчати кожну конкретну дитину треба не взагалі, а з урахуванням її особливостей, умов життя, досвіду [4].

Основною метою психологічного супроводу є створення психолого-педагогічних умов для повноцінного розвитку, становлення соціально успішної особистості.

Основною задачею супроводу є забезпечення прав дитини на розвиток у відповідності зі своїми потенційними можливостями в реальних умовах її існування.

Умовою ефективності означеної технології є усвідомлення педагогами

необхідності системного супроводу, його безперервного характеру, спираючись на позитивний внутрішній потенціал розвитку дитини та взаємодію замість впливу.

Психологічний супровід орієнтований на оптимістичну перспективу кожної дитини. Така орієнтація має об'єктивні причини: за різних варіантів розвитку кожна дитина має індивідуальний потенціал можливостей, достатніх для її успішної адаптації в соціокультурному просторі і, зокрема, у системі дошкільної освіти. Психологічний супровід забезпечує підтримку вже виявлених здібностей і стимулює ще невиявлені можливості та приховані здібності, надає дітям допомогу в подоланні проблем, формуванні соціальної поведінки, впливає на їхнє самопочуття і таким чином виводить дитину на оптимальний рівень розвитку [2, с.66].

Засобами реалізації психологічного супроводу є:

- вивчення психологічного розвитку дитини та умов її навчання і виховання;
- вплив на соціальне й освітнє середовище з метою створення умов розвитку адекватних особливостей дитини;
- корекційна й розвивальна робота з дитиною в індивідуальних або групових формах [3, с.93].

Організація супроводу полягає в узгодженні двох процесів:

- індивідуальний супровід дітей у освітніх закладах;
- системний супровід, спрямований на профілактику або корекцію проблеми.

Індивідуальний супровід дитини в освітніх закладах спрямований на всебічний розвиток її задатків та здібностей і передбачає виявлення і гарантовану допомогу дітям «групи ризику». Ефективність освітнього процесу залежить від рівня знань педагогом своїх вихованців, умінь здійснювати диференційований підхід до них. Цю задачу допомагає розв'язати всебічна діагностика, яка дає можливість отримувати інформацію про характер та динаміку психічного розвитку, про особистісні особливості дитини, про стан її здоров'я та соціальне благополуччя .

Системний супровід здійснюється в таких напрямках:

- розробка та реалізація програм освітніх систем з урахуванням створення більш сприятливих умов для розвитку дітей;
- проектування нових типів освітніх закладів, яких потребують діти (соціальний готель, школа індивідуального навчання та ін.);
- створення профілактично-корекційних програм, характерних для багатьох дітей [3, с. 131].

Змістовна характеристика психологічного супроводу дитини полягає в аналізі складових психологічного супроводу, до яких належать психодіагностика, психокорекція, реабілітація, профілактика та прогностика.

-діагностика – психологічне обстеження дітей, груп дітей, моніторинг змісту й умов індивідуального розвитку дітей, визначення причин, що ускладнюють їх розвиток;

- корекція – здійснення спеціальних заходів з метою усунення

проблем в розвитку, поведінці, формування соціально корисної поведінки;

- реабілітація – надання психолог-педагогічної допомоги дітям, які перебувають у кризовій ситуації, з метою адаптації їх до соціуму;
- профілактика – своєчасне попередження відхилень у розвитку та становленні особистості, запобігання конфліктним ситуаціям;
- прогностика – розробка, апробація й застосування моделей поведінки групи та особистості в різних умовах, проектування змісту й напрямів індивідуального розвитку дитини та складання прогнозів, планів і тенденцій розвитку особистості й групи [4, с. 102].

Таким чином, психологічний супровід – це комплексна технологія підтримки та допомоги дитині, представляє собою системно організовану взаємодіяльність дорослого й дитини, яка детермінує прогрес дитини. Технологія супроводу створює оптимальні умови для соціально-особистісного розвитку дитини. Психологічний супровід полягає в єдності діагностики і корекції, комплексності, мультидисциплінарності й спрямованості на позитивний результат по відношенню до дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брызгунов И.П. Непоседливый ребенок или все о гиперактивных детях/ И. П. Брызгунов.– М.:Издательство Института психотерапии, 2002. – с. 47.
2. Ілляшенко Т.Д. Розвиваємо та навчаємо дитину. Психологічна допомога / Т. Д. Ілляшенко. – Київ : Редакція загальнопедагогічних газет, 2014.– с. 66.
3. Методи вивчення психічного розвитку дитини-дошкільника: метод. посібник / Наук. ред. С.Є. Кулачківська. – К.: Світоч, 2003. – С. 93-131.
4. Павелків Р.В. Дитяча психологія: [Навч. посіб.] / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 352 с.
5. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей. Практичне керівництво / Олег Романчук. – Львів : Видання навчально-реабілітаційного центру «Джерело», 2008. – с. 11.

УДК 331.1

**Дубина Мар'яна Геннадіївна
Науковий керівник - асистент Рожук Я.В.**

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

В сучасних умовах мистецтво управління людьми стає вирішальною умовою, що забезпечує конкурентоспроможність і стабільність їх підприємницького успіху. Уміння аналізувати й прогнозувати поведінку працівників в організації завжди було виключно важливою якістю для ефективної роботи менеджера. Різноманітні характеристики людей істотно розширюють потенціал і можливості організації, вони ж породжують труднощі в її управлінні, а також проблеми й конфлікти у взаємодії людини з організаційним оточенням.

Поведінка людини визначається як сукупність усвідомлених, соціально значущих дій, обумовлених займаною позицією, тобто розумінням власних функцій. Ефективне для організації поведінки її співробітників проявляється в тому, що вони надійно й сумлінно виконують свої обов'язки, готові в ім'я інтересів справи в умовах мінливої ситуації виходити за межі своїх безпосередніх обов'язків, докладаючи додаткові зусилля, проявляючи активність, знаходять можливості для співпраці.

У взаємодії з організацією людина виступає не як механізм, що виконує певні дії, а як розумна і свідома істота, що має устремління, бажання, емоції, настрої, уяву, що розділяє певні вірування й наступне певної моралі.

Поведінка людини в організації визначається його власними (особистісними) рисами, впливом умов формування індивідуальної діяльності особливостями групи, у яку вона включена, умовами спільної діяльності, своєрідністю організації і країни, у яких працює. Відповідно до можливості з успіхом включити людину в організаційне оточення, навчити поведінки залежить рівною мірою від характеристик як цього оточення, так і від характеристик особистості.

Мотивація персоналу - одна з найактуальніших проблем побудови системи управління персоналом в організації. Це динамічний процес внутрішнього, психологічного, управління поведінкою, прагнення людини задовольнити свої потреби за допомогою певної діяльності [3,с.45].

Уся діяльність людини обумовлена реально існуючими потребами і виникають на їх основі мотивами. Люди прагнуть або чогось досягти, або чогось уникнути. Мотивація персонал значною мірою визначає як безпосередньо успіх діяльності організації, так і розвиток економіки в країні, рівень добробуту людей, що зумовлює актуальність та важливість проблем мотивації персоналу.

Потреба - це стан потреб людини в предметах, об'єктах, умови, без яких життєдіяльність неможлива або відчувається такою. Мотив (від лат. «рухаю») - матеріальний або ідеальний предмет, який спонукає і направляє на себе діяльність або вчинок, заради якого вони здійснюються [2, с.134].

У відповідності з теорією Маслоу всі потреби можна згрупувати в строгій ієрархічній послідовності, тобто фізіологічні потреби, потреби в безпеці і захищеності відносяться до первинних, а всі інші належать до вторинних.

Перше місце посідають фізіологічні потреби, необхідні для виживання індивіда. Вони включають потреби в їжі, воді, відпочинку й тому подібне.

На другому місці знаходяться потреби в безпеці і впевненості в майбутньому. У їх число входять: потреби в захисті від фізичних і психологічних небезпек з боку навколишнього світу і впевненість у можливості задоволення фізіологічних потреб у майбутньому.

Третє місце посідають соціальні потреби або потреби в причетності. Це поняття, яке включає почуття приналежності до кого або чого-небудь.

На четвертому місці знаходяться потреби в повазі, у які входять потреби в самоповазі, компетентності, повазі з боку оточення, визнання.

На п'ятому місці знаходяться потреби самовираження, тобто реалізації своїх потенційних можливостей і зростанні як особистості.

Також існують такі поняття, як «мотив праці» і «стимул праці». Стимулювання праці припускає створення умов, при яких активна трудова діяльність, дає певні, заздалегідь зафіксовані результати, стає необхідною і достатньою умовою задоволення значимих і соціально обумовлених потреб працівника, формування в нього мотивів праці.

Стимулювання праці - це зовнішнє спонукання, елемент трудової ситуації, що впливає на поведінку людини у сфері праці, матеріальна оболонка мотивації персоналу. Разом із тим воно несе в собі і нематеріальне навантаження, що дозволяє працівнику реалізувати себе як особистість і працівника одночасно. Стимулювання виконує економічну, соціальну, моральну функції.

Економічна функція виражається насамперед у тому, що стимулювання праці сприяє підвищенню ефективності виробництва, яке виражається в підвищенні продуктивності праці і якості продукції.

Моральна функція визначається тим, що стимули до праці формують активну життєву позицію, високоморальний клімат в організації і в цілому в суспільстві. При цьому важливо забезпечити правильну й обґрунтовану систему стимулів з урахуванням традиції й історичного досвіду.

Соціальна функція забезпечується формуванням соціальної структури суспільства через різний рівень доходів, який значною мірою залежить від впливу стимулів на різних людей. Крім того, формування потреб, а в підсумку і розвиток особистості також зумовлюються організацією і стимулюванням праці в суспільстві [1].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Управление поведением персонала организации: [Електронний ресурс] http://studbooks.net/1392899/menedzhment/upravleniempovedeniem_personala_organizatsii.
2. Свіницька О.М. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. / Свіницька О.М. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 232 с.
3. Фатхутдинов Р. А. Стратегический менеджмент: Учебник / Фатхутдинов Р.А. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело, 2001. – 448 с.

УДК 373. 21: 37. 035.6

**Каніщева Олена Вікторівна
Науковий керівник – к.пед.н. Коткова В.В.**

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Проблема громадянина-патріота давня, як світ. Вона постала перед людством тоді, коли виникла перша держава. Патріотичне виховання створює певні передумови громадянської поведінки. Однак це лише

передумови. Любов до Вітчизни починається з любові до своєї Малої Батьківщини – місця, де людина народилася. У цьому зв'язку, як нам здається, величезного значення набуває визначення мети, завдань, змісту та засобів патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Мета статті: обґрунтувати оптимальні шляхи виховання патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку.

Завдання громадянського гарту дошкільнят визначено в кожній освітній лінії Базового компонента дошкільної освіти. До основних завдань патріотичного виховання старших дошкільнят належать:

- формування любові до рідного краю (причетності до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, міста);
- формування духовно-моральних взаємин;
- формування любові до культурного спадку свого народу;
- виховання любові, поваги до своїх національних особливостей;
- почуття власної гідності як представників свого народу;
- толерантне ставлення до представників інших національностей, до ровесників, батьків, сусідів, інших людей [2, с.81].

Патріотичне виховання дошкільнят має вирішувати ширше коло завдань, ніж ті, що зазначені. Це не лише виховання любові до рідного дому, сім'ї, дитячого садка, але виховання шанобливого ставлення до людини-трударя та результатів її праці, рідної землі, захисників Вітчизни, державної символіки, традицій держави, загальнонародних свят. Виховання любові до Батьківщини, до своєї Вітчизни – завдання надзвичайно складне, особливо, коли мова йде про дітей дошкільного віку. Однак в значному ступеню така складність виникає при спробі переносити на дітей «дорослі» показники проявів любові до Вітчизни.

Дошкільний вік як період становлення особистості має свої потенційні можливості для формування вищих моральних почуттів, до яких і відноситься почуття патріотизму. Справді, якщо патріотизм – це почуття приязні, відданості, відповідальності і т.д. до своєї Батьківщини, то дитину ще в дошкільному віці необхідно навчити бути приязною (до чого-небудь, бути відповідальною в її малих справах, вчинках) [1, с.28].

Перш ніж дитина навчиться співпереживати бідам та проблемам Батьківщини, вона повинна навчитися співпереживанню взагалі як людському почуттю. Захоплення просторами країни, її красою та природними багатствами виникає тоді, коли дитину навчили бачити красу безпосередньо навколо себе. Патріотичне почуття за своєю природою багатогранне, воно об'єднує всі сторони особистості: моральну, трудову, розумову, естетичну, а також фізичний розвиток і передбачає вплив на кожну із сторін для отримання єдиного результату.

У дошкільників поступово формується «образ власного дому» з його укладом, традиціями, спілкуванням, стилем взаємодії. Дитина приймає свій дім таким, яким він є, і любить його. Це почуття «батьківського дому» лягає в основу любові до Батьківщини, Вітчизни. Важливо, щоб у дитини в сім'ї були свої обов'язки, щоб її не звільняли через малі роки від спільної праці, –

це сприяє зміцненню «почуття сім'ї». Двір, вулиця, на якій живе дитина, також можуть сприяти зміцненню приязні та відчуття власності. Значущу роль у цьому має сім'я, те, як батьки формують у дітей такі почуття.

Наступний етап – виховання любові та приязного ставлення до свого рідного міста. Ця частина роботи потребує більше опиратися на когнітивну сферу, на уяву дитини та її пам'ять. Для дитини місто конкретизується вулицею, тобто вона усвідомлює себе перш за все жителем своєї вулиці. Щоб діти „відчули” своє місто, їм необхідно про нього розказувати та показувати його. Разом із батьками діти їздять по місту. Інколи екскурсію вдається організувати також дитячому садку. Діти старшого дошкільного віку можуть і повинні знати назву свого міста, його головні вулиці, визначні місця, музей, театри [3, с. 6-11].

Необхідно зазначити, що морально-патріотичне виховання дошкільнят на краєзнавчому матеріалі ґрунтується на таких засадах:

- Формування особистісного ставлення до фактів, подій, явищ у житті міста, створення умов для активного залучення дітей до соціальної дійсності, підвищення особистісної значущості для них того, що відбувається навкруги.

- Здійснення діяльнісного підходу до залучення дітей до історії, культури, природи рідного міста, тобто вибір самими дітьми тієї діяльності, у якій вони хотіли б відобразити свої почуття, уявлення про побачене та почуте.

- Залучення дітей до участі в міських святах з тим, щоб вони могли долучитися до атмосфери загальної радості та піднесеного настрою.

- Створення відповідного розвивального середовища в групі та дошкільному закладі, яке б сприяло розвитку особистості дитини на основі народної культури з опорою на краєзнавчий матеріал, і яке б дозволило забезпечити потребу в пізнанні його за законами добра та краси [4, с.111-119].

Загальновідомо, що досить складним в роботі по ознайомленню з рідним містом, особливо з його історією та визначними місцями, є складання розповіді для дошкільнят. При цьому необхідно пам'ятати наступне:

- Супроводжувати розповідь наочними матеріалами: фотографіями, репродукціями, слайдами, схемами, малюнками та ін.

- Звертатись до дітей із запитаннями в ході розповіді, щоб активізувати їхню увагу, викликати бажання щось дізнатися самостійно. Спонукаати мислення дітей проблемними запитаннями.

- Не називати дат: вони утруднюють сприйняття матеріалу.

- Використовувати доступну дітям лексику, пояснювати значення незнайомих слів, не вживати спеціальної термінології, не перевантажувати розповідь складними граматичними конструкціями.

Важливим завданням педагогічної науки і практики є забезпечення етнізації – природного входження дітей у духовний світ свого народу, нації як елемента загальнолюдської культури, позбавленого національної обмеженості та егоїзму. Моральна спрямованість цієї роботи вимагає єдності

національного й загальнолюдського у формуванні національної самосвідомості, інтернаціональних почуттів дошкільників [5, с.108].

Таким чином, у теорії та практиці дошкільної освіти існує безліч методів формування патріотичних почуттів дошкільника. Одним із них є бесіда, яка має проводитися із-за необхідності. Важливо, щоб діти завжди відчували потребу обговорити те чи інше питання й могли розраховувати на справедливе розв'язання проблем. Дорослий є прикладом для наслідування. Дієвими засобами виховання патріотизму в дітей є твори фольклору – пісні, байки, казки. Досвідчений вихователь організовує ігри з патріотичним змістом для формування в дітей позитивного ставлення до своєї країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Національна система виховання: концепція / Міністерство народної освіти України. – К.: Либідь, 1991. – 28 с.
2. Мошнина О. Патріотичне виховання дошкільнят: проект «Салют Перемоги» / О. Мошнина // Дошкільне виховання. – 2011. – № 4. С. 80 – 82.
3. Мазикіна М. У. Інноваційні підходи до патріотичне виховання і цивільному становленні особистості / М. У. Мазикіна// Виховання школярів. – 2002. – № 6. – С. 6–11.
4. Лавриненко Н. Етнопедагогіка/ Н.Лавриненко //Дошкільне виховання. 2006. – № 12. – С. 111–119.
5. Кузь В. Г. Основи національного виховання: концептуальні положення / В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко, З. О. Сергійчик. – Умань: Христинівська районна друкарня, 1993. – 108 с.

УДК:371.335:373.31

**Карпенко Ірина Іванівна
Науковий керівник – к.пед.н. Коткова В.В.**

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ НАОЧНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Однією з провідних і прогресивних тенденцій розвитку освітнього процесу в початковій школі є застосування інформаційно-комунікативних технологій, а саме мультимедійних засобів наочності, що використовуються в навчально-виховному процесі для підвищення мотивації та індивідуалізації навчання, розвитку творчих здібностей дітей та для створення благополучного емоційного фону під час навчання.

Аналіз джерел, автори яких досліджують шляхи вдосконалення сфери освіти, дозволив з'ясувати, що проблеми використання мультимедійних ресурсів вивчалися фахівцями в різних аспектах, а саме: у роботах Ю.Казакова, Л.Шевченко розкрито педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів, використання інформаційних технологій у практиці початкового навчання досліджувались в працях О.Суховірського, В.Шакотько, О.Шиман,

важливого значення мають роботи таких науковців як Д.Гнатюк, О.Кравчук, Н.Маркус, О.Саган.

Поняття мультимедіа, взагалі, і засобів мультимедіа, тісно пов'язана з комп'ютерною обробкою і представленням інформації. Слово «мультимедіа» має відразу кілька різних значень.

Мультимедіа - це:

- технологія, що описує порядок розробки, функціонування та застосування засобів обробки інформації різних типів;
- інформаційний ресурс, створений на основі технологій обробки й представлення інформації різних типів;
- комп'ютерне програмне забезпечення, функціонування якого пов'язано з обробкою і представленням інформації різних типів;
- комп'ютерне апаратне забезпечення, за допомогою якого стає можливою робота з інформацією різних типів;
- особливий узагальнювальний вид інформації, яка об'єднує в собі як традиційну статичну візуальну (текст, графіку), так і динамічну інформацію різних типів (мову, музику, відеофрагменти, анімацію тощо)[3].

Таким чином, у широкому сенсі термін "мультимедіа" означає спектр інформаційних технологій, що використовують різні програмні та технічні засоби з метою найбільш ефективного впливу на користувача (який став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем)[1].

Мультимедіа може бути класифікована як:

1. Лінійна.
2. Нелінійна.

Аналогом лінійного способу подання інформації може бути кіно. Людина, що переглядає такий документ, жодним чином не може вплинути на його зміст. Нелінійний спосіб – дозволяє людині брати участь у поданні інформації, взаємодіючи якимось чином зі засобом відображення мультимедійних даних. Участь людини в такому процесі також називається «інтерактивністю» [1].

Складові мультимедіа:

- апаратна частина технології мультимедіа представлена як стандартними засобами (монітори, відеоадаптери), так і спеціальними (проектори, аудіокарти, аудіомонітори);
- інформаційна частина технології мультимедіа включає прикладні мультимедійні додатки, що дають користувачу інформацію про об'єкти, а також технологічні засоби, що використовуються для створення різноманітних додатків [5].

Серед величезного різноманіття навчальних мультимедійних засобів найбільш ефективними вважаються:

- Моделювання реальних об'єктів.
- Відеодемонстрації.
- Навчальні фільми.
- Мультимедійні презентації.

Ефективним у навчальному процесі є використання відеофрагментів фільмів або мультиплікації, у яких зображено недоступні для спостереження процеси та явища. Особливу атмосферу створюють музичні записи, які супроводжують демонстрацію зображень. Використання демонстраційних засобів сприяє формуванню в дітей образних уявлень, а на їх основі – загальних понять [5].

Наявність спеціальних програм – відеоредакторів дає змогу досить швидко змонтувати фільм із відзнятих фрагментів, накласти звук на відеоряд і додати необхідні коментарі – субтитри. Найбільш важливим під час створення фільму є наявність сценарію, і, як наслідок, логічна послідовність викладу матеріалу, яка обмежена в часі.

Використання мультимедійних технологій дозволяє проводити уроки:

- на високому естетичному і емоційному рівні (анімація, музика);
- забезпечує наочність;
- залучає велику кількість дидактичного матеріалу;
- підвищує обсяг виконуваної роботи на уроці в 1,5 – 2 рази;
- забезпечує високу ступінь диференціації навчання (індивідуально підійти до учня, застосовуючи різнорівневі завдання) [2, с. 12].

Мультимедіа–презентація є одним із найбільш поширених засобів унаочнення навчального матеріалу. Використання мультимедіа-презентацій дозволяє створювати інформаційний і візуальний образ об'єкту, який досліджується, імітувати реальність за допомогою участі в процесах, що відбуваються на екрані.

Мультимедійна презентація відрізняється від стандартної тим, що вона, як правило, містить комбінації таких основних елементів: відео, аудіо, 3D моделі, малюнки, фотографії, текст, анімація, навігація. Вони поєднують в собі такі фактори, які найдовше утримують увагу дитини і сприяють зацікавленню в навчальному процесі. Завдяки використанню мультимедійних презентацій перед учителем відкривається широке поле діяльності з потужними можливостями для покращення та оптимізації процесу навчання в початковій школі [2].

Систематичне використання комп'ютера, зокрема мультимедійних презентацій, на уроці сприяє:

- підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці;
- зростанню продуктивності уроку;
- реалізації міжпредметних зв'язків;
- логізації й структуруванню навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів;

- зміні ставлення школярів до комп'ютера: вони починають сприймати його не як сучасну іграшку, а як універсальний інструмент для ефективної роботи в будь-якій галузі людської діяльності [4, с.42].

Уроки з використанням презентацій проходять більш емоційно, виразно, що сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу. Використання мультимедійного супроводу на уроках дозволяє підняти

розвиток наочно-образного мислення в молодших школярів на більш високий рівень. Наочний матеріал служить зовнішньою опорою внутрішніх розумових дій дитини.

Проте слід пам'ятати про принципи розумного використання комп'ютера, оскільки нераціональне його застосування під час уроку може призвести до зворотних результатів – підвищеної втомлюваності й психоемоційного напруження [2].

Отже, використання мультимедійних презентацій, анімаційних завдань, уривків художніх та документальних фільмів, тобто мультимедійних засобів наочності дозволяє розв'язувати складні навчальні задачі нестандартним, захоплювальним способом. Використання мультимедійної наочності привчає учня жити в інформаційному середовищі, сприяє залученню школярів до інформаційної культури. Незважаючи на велику кількість переваг, необхідно пам'ятати про доцільність застосування мультимедійної наочності й піклуватись про здоров'я молодших школярів.

Під час використання на уроці мультимедійних технологій структура уроку принципово не змінюється. У ньому, як і раніше, зберігаються всі основні етапи, змінюються, можливо, тільки їх тимчасові характеристики. Необхідно відзначити, що етап мотивації в цьому випадку збільшується і несе пізнавальне навантаження. Це необхідна умова успішності навчання, оскільки без інтересу до здобуття знань, без уяви й емоцій немислима творча діяльність учня.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вільна електронна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення 01.03.2017 р.).
2. Ключова Т.М. Реалізація принципу наочності на уроках у початковій школі засобами інформаційних технологій навчання /Т.М.Ключова/ Таврійський вісник освіти. – 2013. – №3.- С. 10-16.
3. Співаковський О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта» / Співаковський О.В., Петухова Л.Є., Коткова В.В. – Херсон, 2011. – 268 с.
4. Таргоній О.В. Використання інформаційних технологій на уроках у початкових класах / О.В. Таргоній, Т.С. Чабанюк // Сучасна школа України. – 2011. – № 2. – С. 42–44.
5. Шишка І.В. Використання мультимедійних засобів навчання на уроках в початкових класах: посібник / І.В.Шишка. – Шевченкове, 2013. – 27 с.

**ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ**

Сучасне визначення культури символізує переконання, цінності й виразні засоби, які є загальними для деякої групи людей. У результаті засвоєння цінностей, вірувань, норм, правил поведінки та ідеалів формується особистість людини регулюється її поведінка.

Під **організаційною культурою** розуміється система історично сформованих спільних традицій, цінностей, символів, переконань, формальних і неформальних правил поведінки адміністрації і персоналу, їх взаємодії один з одним і оточенням, витриманих випробування часом. Усі вони невловимі й невимірювані в кількісних показниках. Іншими словами, культура - це спосіб життя й діяльності групи осіб, який свідомо чи несвідомо сприймається й передається з покоління в покоління. Організаційна культура на підприємствах сфери послуг може бути важливим і потужним інструментом при створенні настрою персоналу на високу продуктивність і високу якість у роботі. Формування й підтримка такої культури, яка підвищувала б віддачу від людей, що працюють в організації, сприяла підвищенню її ефективності та конкурентоспроможності - одна з найважливіших стратегічних завдань вищого керівництва.

Стратегічне управління, здійснюване вищим керівництвом на підприємствах сфери послуг, не повинно бути обмежене такими традиційними питаннями, як управління фінансами, матеріально-технічне постачання, збут і маркетинг, виробництво тощо. Ефективність керівництва значною мірою залежить від організаційної культури, яка створює умови для формування в працівників прихильності своєї організації та її цілям, зацікавленого ставлення до справи й розвитку творчості та ініціативи [1,с.23]. Така культура забезпечить максимально повне розкриття потенціалу людей, що працюють на підприємствах сфери послуг. Організаційна культура охоплює і значною мірою визначає:

- **індивідуальну автономність** - ступінь відповідальності, незалежності та можливість вираження кожним співробітником ініціативи в організації;
- **структуру** - взаємодія органів та осіб, чинних правил, прямого керівництва й контролю;
- **напрямок** - ступінь формування цілей та перспектив діяльності організації;
- **інтеграцію** - ступінь, до якої частини (суб'єкти) в рамках організації користуються підтримкою в інтересах здійснення скоординованої діяльності;
- **управлінське забезпечення** - ступінь, щодо якої менеджери забезпечують чіткі комунікаційні зв'язки, допомогу й підтримку своїм підлеглим;

- **підтримку** - рівень допомоги, що надається керівниками своїм підлеглим;
- **стимулювання** - ступінь залежності винагороди від результатів праці;
- **ідентифіковані** - ступінь ототожнення працівників з організацією в цілому;
- **управління конфліктами** - ступінь вирішення конфліктів;
- **управління ризиками** - ступінь, до якої працівники заохочуються в інноваціях і прийнятті на себе ризику.

Культура, як правило, має три основних джерела:

- 1) погляди, цінності й уявлення засновників організації;
- 2) колективний досвід, отриманий при створенні й розвитку організації;

3) нові погляди, цінності й уявлення, привнесені новими членами організації та керівниками [3,с. 97]. Хоча кожен із названих джерел відіграє вкрай важливу роль, найбільш істотним із них у період створення культури є вплив засновників, які не тільки визначають головну місію та основи взаємодії із зовнішнім середовищем, але також набирають членів групи і формують характер її реакцій, спрямованих на виживання та інтеграцію. Організації не можуть виникнути випадково або спонтанно. Вони орієнтовані на певний результат, мають конкретну мету і створюються остільки, оскільки один або кілька людей приходять до думки про те, що узгоджені колективні дії дозволять досягти їм набагато більше, ніж дії індивідуальні. Громадські рухи або нові секти формуються пророками, учителями або якимись іншими харизматичними постаттями. Політичні групи створюються лідерами, що пропонують своє бачення й вирішення існуючих соціальних проблем. Фірми ґрунтуються підприємцями, що виходять із власного бачення того, як завдяки спільним зусиллям певної групи людей, вони зможуть вийти на ринок із новим товаром або послугою. У кожному з цих випадків процес формування культури на першому етапі є процесом створення малої групи. У комерційних організаціях цей процес може бути представлений у вигляді наступної послідовності кроків. Перший крок. Засновник висуває ідею створення нового підприємства. Другий крок. Засновник повертає до реалізації свого задуму одного або декількох людей і формує ядро однодумців, що володіють такими ж цілями й баченням ситуації. Іншими словами, вони підтримують вихідну ідею, вважаючи її розумною і вдалою настільки, що готові ризикнути, пожертвувавши своїм часом, засобами й силами. Третій крок. Група засновників приступає до узгодженої діяльності, засновуючи фонди, отримуючи патенти, реєструючись, визначаючи робочий простір. Четвертий крок. До роботи компанії залучаються інші особи, після чого можна говорити вже власне про початок історії цієї організації [2,с.99]. Якщо група залишається стабільною протягом досить тривалого часу, що дозволяє їй напрацювати певний досвід, вона поступово виробляє конкретні уявлення про себе, про своє оточення, про принципи виживання і розвитку.

Як ціле, культура організації зазвичай складається з відносно

самостійних локальних субкультур окремих сфер (виробництво, збут, фінанси і т.д.) і форм діяльності (підприємництво, управління, праця), соціальних груп (керівники, фахівці, робітники).

Субкультури можуть конкретизувати й розвивати загальну культуру, мирно існувати поряд з нею, а можуть їй суперечити (так звані контркультури). Їх носії відрізняються специфічними особливостями, уподобаннями, моделями поведінки. В організації завжди знайдуться як прихильники існуючої культури, що проявляють здоровий консерватизм, так і прихильники інших, у тому числі альтернативних культур, виступаючи прихильниками реформ у цій галузі. Однак існує чимало людей, чії позиції у ставленні до будь-якої культури є індиферентними. По відношенню до організації культура виконує ряд важливих функцій.

1. **Охоронна** функція створює бар'єр від небажаних зовнішніх впливів. Вона реалізується через різні заборони, що обмежують норми і формування специфічної логіки мислення (у тому числі і однодумності).

2. **Інтегруюча** функція об'єднує людей, підтримує необхідний соціально-психологічний клімат і формує у них почуття гордості за належність до організації, ототожнення себе з нею. Це приваблює до організації інших осіб, полегшуючи рішення кадрових проблем.

3. **Регулююча** функція забезпечує дотримання людьми правил і норм поведінки, здійснення контактів із зовнішнім світом; полегшує орієнтацію в складних ситуаціях, знижує можливість небажаних конфліктів. Ця функція вважається основною. Сила впливу культури як регулятора поведінки людей залежить від складу членів організації, тривалості спільної роботи, інтенсивності взаємодії.

4. **Комунікаційна** функція відіграє важливу роль у встановленні контактів між людьми, полегшуючи взаєморозуміння. Це прискорює інформаційний обмін та забезпечує економію управлінських витрат.

5. **Адаптивна** функція полегшує взаємне пристосування людей до організації, один до одного в зовнішньому середовищі. Вона реалізується через загальні для всіх норми поведінки, ритуали, обряди.

6. **Орієнтує** функції спрямовує діяльність учасників у необхідне русло, надає загальний зміст їх поведінці, сприяє осмисленню ними подій і зв'язків між ними.

7. **Мотиваційна** функція створює необхідні стимули для дій. Це досягається, наприклад, за рахунок включення в культурний контекст високих цілей, до досягнення яких у принципі повинні прагнути всі нормальні люди.

8. **Виховна** функція культури загальновідома.

9. **Асиміляційна** функція, що дозволяє використовувати все, що є найкращого й корисного для організації.

10. Культурі властива функція **формування іміджу** організації, тобто її образу в очах оточення [4,с.103]. Цей образ є результатом мимовільного синтезу людьми окремих елементів культури в якесь невловиме ціле, яке тим не менш сильно впливає на їхні емоції. Культура підприємств сфери послуг

виробляється як у процесі взаємодії членів організації, так і під впливом соціального й ділового оточення, національно-державного і етнічного факторів, менталітету. Сьогодні люди частіше самі формують культуру, норми і правила, ніж пасивно їх сприймають.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беседін М.О. Основи менеджменту: оцінно-ситуаційний підхід (модульний варіант): Підручник / М.О. Беседін, В.М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 496 с.
2. Виноградська А.М. Основи підприємництва: Навч. посіб. Друге видання, перероб. і допов. / Виноградська А.М. –К.: Кондор, 2007. – 544 с.
3. Іванова В.В. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. / Іванова В.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 472 с.
4. Ясинський В.В., Гайдай О.О. Бізнес-планування: теорія і практика: Навч. посіб. / В.В. Ясинський, О.О. Гайдай. – К.: Каравела, 2004. – 232с.

УДК 746.3

Онишук Файна Іванівна
Науковий керівник – к.пед.н., доц. Шкворець О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Метою вивчення предмета «Трудове навчання» з учнями закладів середньої освіти є: формування технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя й активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства; формування життєво необхідних компетентностей ведення домашнього господарства; основних компонентів інформаційної компетентності учнів; забезпечення умов для їх професійного самовизначення; вироблення в них навичок творчої діяльності; виховання культури праці; здійснення допрофесійної та професійної підготовки за їхнім бажанням і з урахуванням їх індивідуальних можливостей.

Зміст нової навчальної програми «Трудове навчання» для загальноосвітніх навчальних закладів орієнтований на формування в учнів ключових і предметних компетентностей [5].

Компетентнісний підхід у трудовому навчанні пов'язаний з особистісно-орієнтованим і діяльнісним підходами до освітнього процесу, оскільки стосується особистості учня й може бути реалізованим і перевіреном у результаті виконання учнем певного комплексу завдань проектно-технологічної діяльності.

Компетентнісний потенціал трудового навчання передбачає формування наступних ключових компетентностей: спілкування державною мовою (і рідною в разі відмінності), спілкування іноземними мовами; математична компетентність, основні компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-комунікаційна компетентність, уміння вчитися впродовж життя; ініціативність і підприємливість, соціальна та громадська компетентність, обізнаність і самовираження у сфері культури, екологічна грамотність і здорове життя [5].

Розглянемо детальніше питання щодо особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності на заняттях трудового навчання.

Загальнопедагогічні проблеми формування компетентностей учнів розглядали такі науковці: Н. Бібік, С. Бондар, М. Гончарова-Горянська, Л. Гузеєв, І. Гушлевська, О. Дахін, І. Єрмаков, О. Локшина, А. Маркова, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко,, А. Хуторської.

Інформаційно-комунікаційна компетентність передбачає здатність учнів орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб ринку праці. Ці компетентності пов'язані з якостями технічно та технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя й активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, сприяють професійному самовизначенню з урахуванням індивідуальних можливостей [1].

Інформаційно-комунікаційна компетентність передбачає здатності учнів:

- застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчанні та повсякденному житті,
- раціонально використовувати комп'ютерні засоби при розв'язуванні проектно-технологічних задач, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням та передаванням;
- уміти будувати інформаційні моделі у вигляді презентацій та відеоматеріалів;
- давати оцінку та самооцінку результатам проектно-технологічної діяльності [1].

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів здійснюється в результаті вивчення всіх навчальних предметів і є інтегрувальним, оскільки навчальними програмами шкільних предметів обов'язково передбачається внесок кожного у формування зазначеної компетентності. А особливе значення у формуванні саме цієї компетентності учнів посідають уроки трудового навчання, так як трудове навчання і інформатика входять до однієї освітньої галузі «Технології», і саме ці предмети є фундаментом формування інформаційно-комунікаційної компетентності.

Основним дидактичним шляхом рішення задачі формування інформаційно-комунікаційної компетентності є впровадження в освітній процес проведення занять трудового навчання інноваційних педагогічних

технологій, таких як: особистісно-орієнтовані, інтерактивні, евристичні, метод проектів, інформаційно-комунікаційні та інші.

Питанням упровадження інформаційних технологій в освітній процес присвячені наукові праці таких науковців, як М.І. Жалдак, С.Г. Литвинова, О.В. Співаковський, С.М. Яшанов та ін.

За умови впровадження інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях трудового навчання набувають питання підготовки вчителя до проведення занять трудового навчання, слід: детально проаналізувати зміст і мету уроку в проектно-технологічній діяльності, зміст і логіку вивчення навчального матеріалу; визначити обсяг й особливості знань, які повинні засвоїти учні (уявлення, факти, закони, гіпотези), необхідність демонстрування предмета, явища або їх зображення; відібрати й проаналізувати аудіовізуальні та інші дидактичні засоби, установити їхню відповідність змістові та меті уроку; установити, на якому попередньому пізнавальному досвіді здійснюватиметься вивчення кожного питання теми; визначити методи і прийоми забезпечення активної пізнавальної діяльності учнів, міцного засвоєння ними знань, набуття умінь і навичок [4].

Наприклад, під час проведення занять трудового навчання технологією виготовлення швейних виробів машинним способом цікавим для учнів є представлення відеоматеріалу та презентацій з таких тем: «Демонстрації колекцій моделей одягу сучасних дизайнерів», «Сучасні підходи до комбінування комплектів одягу на різні фігури», «Технології виготовлення натуральних, штучних та синтетичних швейних матеріалів», «Компонування кольорових сполучень у одязі» та інші. Комп'ютерна презентація нового навчального матеріалу завжди викликає цікавість в учнів. Мотивація навчальної діяльності зростає в декілька разів, особливо коли це стосується розробки творчих проектів сучасних швейних виробів. Навчальний ілюстративний матеріал представляється чітко і наочно, що сприяє концентрації уваги учнів й активізації їхньої проектно-технологічної діяльності. Після пояснення вчителя з відеоматеріалом учні можуть працювати самостійно, додатково опрацювати його в разі необхідності.

З метою розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності під час виконання творчих проектів за обраними технологіями, учні виконують організаційно-підготовчий етап, самостійно застосовуючи Інтернет мережі, а саме: виконують пошук моделей аналогів, складають банк ідей, аналізують історичні відомості в залежності від обраного об'єкту праці, можуть знайти краще конструктивне рішення, вибрати раціональні технологічні можливості монтажу виробів. Одним із завдань виконання заключного етапу проектно-технологічної діяльності є публічний захист творчого проекту та представлення самостійно розробленої презентації та готового об'єкту праці.

Отже, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях трудового навчання сприяють ітнесифікації та оптимізації освітнього процесу і разом з тим індивідуалізації та диференціації навчальної діяльності учнів, удосконалюють засоби подання та опрацювання банку навчальної інформації. Крім того, цілеспрямоване використання

інформаційних технологій активізує пізнавальну діяльність учнів, розвиває їх самостійність у вирішенні конкретних творчо-пошукових навчальних завдань, що сприяє формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бібік Н. М. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
2. Жалдак М. І. Формування інформаційної культури вчителя [Електронний ресурс] / Жалдак М.І. – Режим доступу: <http://www.icfcst.kiev.ua>.
3. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні / за заг. ред. О. М. Коберник Теорія і методика профільного навчання учнів в старшій школі / О. М. Коберник, Г. В. Терещук – Умань, 2013. – 365 с.
4. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів України+ опис ключових змін. 5-9 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2017.- 96с. – (серія «На допомогу вчителєві»).

УДК 373.21: 37.025

**Свінарік Катерина Геннадіївна
Науковий керівник – к.пед.н. Коткова В.В.**

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУ ДОШКІЛЬНИКА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЗАНЯТЬ ІЗ ІГРОВОЇ ЛОГІКИ

Зміст Базового компонента дошкільної освіти побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентісного підходу, тобто спрямованості освітнього процесу на досягнення соціально закріпленого результату, що зумовлює необхідність чіткого визначення засвоєння дитиною змісту освітніх ліній, орієнтує освітян на цілісний і загальний розвиток дитини, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття в подальшому спеціальних знань та вмій. Увага педагога має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя, емоційної сприйнятливості та сприяння розвитку індивідуальності дитини.

На думку В.Давидова, О.Запорожця, О. Леонтєва історія розумового розвитку дитини-дошкільника є історією її розумового виховання, тому що навчання і виховання утворюють всезагальну форму психічного розвитку [2; 3; 4]. Головною метою розумового розвитку в дитячому садку, за дослідженнями В.Давидова, є вчасно сформувати в дошкільника засоби мисленневого аналізу оточуючої діяльності [2].

Мета статті: обґрунтувати ефективність розвивальних ігор у розвитку

інтелектуальних здібностей дошкільнят.

У групі «Ромашка»ЗДО – ЦРД № 20 м. Херсона вже п'ятий рік упроваджується експериментальна діяльність із теми «Технології особистісно зорієнтованого навчання та виховання в класах загальноосвітніх шкіл та групах дошкільних закладів зі змішаним фінансуванням, утворених за бажанням громади».

Дослідно – експериментальна робота з дітьми 3 – 6 років групи «Ромашка» здійснюється більш поглиблено з теми «Інтелектуальний розвиток дошкільнят засобами ігрової логіки».

В освітньому процесі застосовуються заняття з ігрової логіки. У групі створено предметно – ігрове розвивальне середовище з метою орієнтації на перспективу розвитку дітей, облаштовані ігрові центри активності, де дошкільнята самостійно діють, мають право вибору діяльності, приймають власне рішення, досягають результату.

Для забезпечення розвитку сприймання, мислення, пам'яті, уваги, уяви виготовлені та систематизовані дидактичні ігри та вправи, розроблені розвивальні ігри, що сприяють розвитку сенсорних, інтелектуальних, творчих здібностей дитини. Такі ігри й використовуються на заняттях з ігрової логіки.

Розвивальні ігри мають широкий діапазон складності: від доступних 2– 3 річному малюку до непосильних дорослому, завдання розташовані в порядку зростання складності, тобто роботу можна починати з молодшої групи і у всіх видах діяльності. Мета розвивальних ігор – розвиток усіх психічних процесів у дитини.

На заняттях з ігрової логіки використовуються 3–4 таких розвивальних ігор, які поступово створюють передумови для розвитку логічного мислення, бо про оволодіння на елементарному рівні способами логічного мислення ми можемо говорити лише на 5 – 6 – 7– році життя.

Такими передумовами є формування логічних операцій, як: аналіз і синтез (3–4 роки), порівняння і класифікація (4–5років), уміння робити узагальнення й прості доведення (5–6років).

На розвиток сприйняття застосовуються такі ігри: «Знайди латку»; «Знайди такий самий предмет»; «Порівняй предмети»; «Знайди 5 предметів» (певної форми або кольору).

У грі «Упізнай предмет» («Чудова торбинка», «Чарівна скринька», «Загадкова коробка») діти визначають на дотик, що за речі знаходяться там. Один описує предмет, обмацує його, а інші вгадують, називають, замальовують.

«Кубики Никітіна» – прекрасний дидактичний матеріал для розвитку логічного мислення, сприйняття, уваги.

На сприйняття кольору, форми, величини використовуються блоки Дьенеша. Спочатку пропонуються найпростіші ігри: «Знайди всі фігури (блоки), як ця» (за кольором, формою, розміром), «Знайди таку ж фігуру, як ця», «Знайди всі такі ж, як ця», «Другий ряд», «Доміно», «Поділи фігури», «Допоможи Незнайкові» – від імені казкового героя вибираються блоки:

одному жовті і квадратні, іншому – жовті, але не квадратні, наступному – квадратні, але не жовті. Найскладніший варіант ігор із блоками – це розбиття їх за двома властивостями, з використанням обрuchів.

Ще однією з найважливіших властивостей особистості є пам'ять. У роботі з дошкільниками можна застосовувати такі ігри:

«Якої іграшки (або чогось) не вистачає?»; «Намалюй візерунок по пам'яті»;

«Продовжуй» («Доповни речення») – одна дитина називає слово – прикметник, друга дитина – іменник, третя – слово, яке позначає дію, четверта – як робити це?

Однією з форм пізнавальної діяльності є увага. Для розвитку уваги доречні ігри: «Продовжи ряд»; «Чудо дерево» (з геометричними фігурами, літерами, складами); «Плутанина»; «Буква загубилась»; «З купини на купину» (зі складами); «Склади слово з літер»; ігри Воскобовича: «Лабіринти» (з літерами); «Скільки букв» (літери написані різним шрифтом); серія ігор з блоками Дьенеша; «Хто де сховався?»; «Кого скільки?» та ін.

Цікавість матеріалу надають ігрові елементи, що містяться в кожному завданні, логічній вправі. Логічних ігор безліч, можна порекомендувати такі, як: «Знайди помилку»; «Знайди, чим відрізняється»; «Яка фігура зайва й чому?»; «Лабіринти»; «Знайди відсутню (або відсутні) фігуру».

Необхідно для дошкільників застосовувати групу ігор, які розвивають їхній інтелект, у ході яких діти вчаться планувати свої дії, обмірковувати їх, шукати відповідь, здогадуватися про результати, тобто активно мислити – це головоломки. Головоломок можуть бути:

- арифметичними (відгадування чисел);
- геометричними (з паличками, розрізання паперу, згинання дроту);
- буквеними (анаграми, ребуси, кросворди).

Вони цікаві за змістом, цікаві за формою, відрізняються незвичністю рішення, парадоксальністю результату.

З усього розмаїття застосовуємо головоломки з паличками, де йде трансфігурація, тобто перетворення фігур; різні лабіринти (з цифрами й літерами); кросворди і й ребуси, а також усім відомі ігри «Танграм», «Колумбове яйце», «Монгольська гра», у яких йде активна практична діяльність з підбору способу розташування фігур з метою створення силуету.

Також на заняттях з ігрової логіки використовують загадки, прислів'я, приказки, які нашоухують дитину думати, розвивають спостережливість, прагнення до роздумів і пізнання навколишньої дійсності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розвивальні ігри є значущими в розвитку інтелектуальних здібностей дошкільнят, які формуються в активній діяльності, і перш за все в тій, яка на цьому віковому етапі є провідною, визначає її інтереси, ставлення до дійсності, особливості взаємин з оточенням. У дошкільному віці такою провідною діяльністю є гра, під час якої складаються сприятливі умови для розвитку інтелекту дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – М.: Лабиринт, 1999. – 144 с.
2. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения / В. В. Давыдов. – М.: Педагогика, 1986. – 239 с.
3. Запорожец А. В. Развитие логического мышления у детей дошкольного возраста / А. В. Запорожец // Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста / [под ред. А. Н. Леонтьева, А. В. Запорожца]. – М. – Л.: изд-во АПН, 1948. – 132 с.
4. Леонтьев О. М. Розумовий розвиток дитини: Стенограма публічних лекцій, прочитаних в Центральній лекторії Товариства в Москві / О.М. Леонтьєв. – К.: Центральний лекторій Товариства в Москві, 1950. – 38 с.
5. Поддьяков Н. Н. Развитие дополнительных форм мышления в дошкольном детстве : автореф. дис. на соискание науч. степени докт. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая и возрастная психология» / Н. Н. Поддьяков. – М., 1974. – 47 с.

УДК 373.21:796.011

**Фоменко Марина Віталіївна
Науковий керівник – к.пед.н. Коткова В.В.**

РУХЛИВІ ІГРИ ЯК РЕСУРС РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік – найбільш сприятливий час для використання рухливих ігор у процесі виховання. Рухливі ігри різної спрямованості є дуже ефективним засобом комплексного вдосконалення фізичних якостей, які проявляються через рухові навички та вміння, а вони, у свою чергу, обумовлені достатнім рівнем їх розвитку.

Мета статті: обґрунтувати використання рухливих ігор для розвитку фізичних якостей дітей молодшого дошкільного віку.

Систематичне застосування ігор сприяє розширенню рухливих можливостей учнів, які перетворюються в необхідні життєві вміння та навички. Сформовані рухові навички і уміння дозволяють економити фізичні сили та безпомилково виконувати фізичні вправи, що позитивно впливає на розвиток м'язів, зв'язок, суглобів, кісткового апарату [2, с 53].

Основними руховими якостями людини прийнято вважати спритність, швидкість, гнучкість, рівновагу, окомір, силу, витривалість. При виконанні будь-якої вправи тією чи іншою мірою проявляються всі рухові якості, але переважне значення набуває якусь одну з них. Наприклад, при бігу на короткі дистанції - швидкість, при бігу на довгу дистанцію - витривалість, а при стрибках у довжину і у висоту з розбігу - сила в поєднанні з швидкістю.

У дошкільному віці переважно увага повинна бути приділена розвитку спритності, швидкості, окоміру, гнучкості, рівноваги, але не слід забувати й про відповідний розвиток сили й витривалості.

Спритність - це здатність людини швидко освоювати нові рухи, а також перебудовувати їх відповідно до вимог раптово мінливої обстановки [4, С. 23].

До розвитку спритності призводить систематичне розучування з дітьми нових вправ. Навчання підвищує пластичність нервової системи, покращує координацію рухів і розвиває здатність опановувати новими, більш складними вправами.

Розвитку спритності сприяє виконання вправ в умовах, що змінюються. Так, в рухливих іграх дітям доводиться безперервно переключатися від одних рухів до інших, заздалегідь не обумовленим; швидко, без всякого зволікання вирішувати складні рухові завдання, погодившись із діями своїх однолітків.

Спритність розвивається при виконанні вправ, що проводяться в ускладнених умовах, що вимагають раптової зміни техніки руху (біг між предметами, підйоми на лижах на гірку і спуски з неї та ін.), з використанням різних предметів, фізкультурного інвентарю, обладнання; з додатковими завданнями, при колективному виконанні вправ із одним предметом (обруч, шнур).

Швидкість - здатність людини виконувати рухи в найкоротший час [4, с. 89]. Висока пластичність нервових процесів, порівняна легкість освіти і перебудови умовно рефлексорних зв'язків у дітей створюють сприятливі умови для розвитку в них швидкості.

Швидкість розвивається у вправах, виконуваних із прискоренням (ходьба, біг з поступово наростаючою швидкістю), на швидкість (добігти до фінішу якомога швидше), зі зміною темпу (повільний, середній, швидкий і дуже швидкий), а також у рухливих іграх, коли діти змушені виконувати вправи з найвищою швидкістю (тікати від ведучого).

Окомір - здатність людини визначати відстань за допомогою зору й м'язових відчуттів [4, с. 92].

Розвинути окомір можна при виконанні будь-яких вправ: при ходьбі діти повинні вміти правильно ставити ногу, дотримуватися напрямку; у стрибках - точно потрапляти ногою на дошку, щоб, відштовхнувшись, здійснити політ у потрібному напрямку, а потім приземлитися в певному місці; при побудовах у колону по одному потрібно на око виміряти відстань до дитини, яка стоїть попереду; у метанні на дальність і особливо в ціль - відстань до цілі і т.д.

Важливо при виконанні вправ вчити дітей вимірювати відстань на око, перевіряючи потім його кроками.

Гнучкість - здатність досягати найбільшої величини розмаху (амплітуди) рухів окремих частин тіла в певному напрямку.

Гнучкість залежить від стану хребта, суглобів, зв'язок, а також еластичності м'язів. Гнучкість розвивається при виконанні фізичних вправ з великою амплітудою, зокрема загальнорозвивальних [4, с. 98].

У дітей дошкільного віку опорно-руховий апарат має велику гнучкість. Слід прагнути до збереження цієї природної гнучкості, не зловживаючи вправами на розтягування, які можуть призвести до незворотних деформацій окремих суглобів (наприклад, колінного).

Вправи на гнучкість доцільно спочатку виконувати з неповним розмахом 2-3, а потім вже повний нахил, 2-3 напівприсідання, потім - глибоке присідання.

Рівновага - здатність людини зберігати стійке положення під час виконання різноманітних рухів і по на зменшеній й піднятою над рівнем землі (підлоги) площі опори [4, с. 112].

Це якість необхідно людині, щоб пересуватися в приміщенні й на вулиці, не зачіпаючи предмети, один одного, успішно справлятися з обов'язками, необхідними при різних роботах (верхолаз і ін.).

Рівновага залежить від стану вестибулярного апарату, усіх систем організму, а також від розташування загального центру ваги тіла . У дошкільнят розташований високо, тому їм важче зберігати рівновагу. При виконанні вправ, зміні положення центр ваги тіла зміщується й рівновага порушується. Потрібно докласти зусилля, щоб відновити потрібне положення тіла.

Рівновага розвивається переважно у вправах, виконуваних на зменшеній й піднятою площі опори (катання на ковзанах, велосипеді, ходьба, біг по лавці), також у вправах, що вимагають значних зусиль, щоб зберегти стійке положення тіла (метання на дальність, стрибок у довжину з місця і з розбігу і ін.).

Сила - ступінь напруги м'язів при їх скороченні [4, С. 116].

Розвиток сили м'язів може бути досягнуто завдяки збільшенню ваги предметів, що застосовуються у вправах (набивний м'яч, мішечки з піском і ін.); використання вправ, що включають підняття власної маси (стрибки), подолання опору партнера (у парних вправах).

У дитячому садку слід використовувати різноманітні вправи для розвитку сили всіх груп м'язів, приділяючи переважно увагу м'язам-розгинача.

З огляду на анатомо-фізіологічні особливості дошкільнят, не слід прагнути до максимальних результатів і перевищувати норми для стрибків у довжину, у висоту, так як це може негативно вплинути на розвиток кісткової системи, а також внутрішніх органів. Дозування фізичного навантаження слід підвищувати поступово.

Витривалість - здатність людини виконувати фізичні вправи допустимої інтенсивності можливо більш тривалий час.

Розвиток витривалості вимагає великої кількості повторень .Одноманітне навантаження призводить до стомлення, і діти втрачають інтерес до цієї вправи. [3, с. 118].

Дозування вправ і тривалість занять від групи до групи збільшуються і це також сприяє розвитку витривалості.

Таким чином, дітям дошкільного віку потрібно повідомляти доступні знання, пов'язані з фізичним вихованням. Вони повинні знати про користь занять, про значення фізичних вправ та інших засобів фізичного виховання. Рухливі ігри потрібно використовувати для розвитку фізичних якостей дітей молодшого дошкільного віку, а також упроваджувати їх не лише на заняттях, а й на прогулянках, інших видах діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Венгерський Г. Б. Рухова активність як стимул розвитку організму / Г. Б. Венгерський // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів і студентів України: зб. наук. ст. галузі фізичної культури і спорту – Суми: СумДПУ. – 2004. – 178 с.
2. Сухарев А. Г. Двигательная активность и здоровье детей и подростков / А. Г. Сухарев, В. Г. Теленчи, О. А. Шебулина. – М.: Медицина, 1998. – 245 с.
3. Теорія і методика фізичного виховання: [підручник для студ. вищ. навч. закладів фіз. виховання і спорту]: в 2 т. / під ред. Т. Ю. Круцевич. – К.: Олімп. література, 2008. – Т. 2. – 366 с.
4. Вільчковський Е. В. Народна рухлива гра – основний засіб фізичного виховання дошкільнят: зб. наук. статей «Традиції фізичної культури в Україні» / Е. В. Вільчковський, О. І. Курок, 1997. – 368 с.
5. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : підручник / Е. В. Вільчковський. – Львів : ВНТЛ, 1998. – 396 с.

РОЗДІЛ II. ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

УДК 58.084.1

Сельська Вікторія Петрівна
Науковий керівник - викладач Скребовська С. В.

***KLEBSORMIDIUM FLACCIDUM* НА КАМ'ЯНИСТИХ СУБСТРАТАХ МІСТА ХЕРСОНА**

Зелена водорість *Klebsormidium flaccidum* є типовим представником ґрунтової альгофлори в Україні. Вид є помірно вологолюбним, здатен формувати щільні розростання на затінених гранітних відслоненнях різних зон України та відіграє одну з провідних ролей у формуванні наґрунтових кірок, таким чином створюючи асоціації, у які входять багато інших видів одноклітинних водоростей [2, с. 95]. *Klebsormidium flaccidum* трапляється не тільки на території України, але і по всій земній кулі. Водорість росте на каменях, корі дерев, вологому ґрунті і в товщі ґрунтового шару. Вид характеризується широким спектром екологічних умов, що обумовлено його високою екологічною пластичністю.

Метою нашої роботи було дати характеристику та проаналізувати еколого – біологічні особливості виду в ґрунтових пробах.

Матеріали та методи.

Матеріалами роботи були шматочки каміння з яскраво-зеленим нальотом водоростей. Вони були відібрані зі стін житлового будинку в місті Херсоні (Рис. 1). Проби відбирали в паперові пакети, з дотриманням правил стерильності та транспортували до лабораторії [1]. Після цього відокремлювали стерильною піпеткою Пастера об'єкти зі зразку й переносили в чашку Петрі, рівномірно розділяючи матеріал по його поверхні. Культивування зразків проводили на агаризованому поживному середовищі Болда з потроєним вмістом азоту 3NBVM протягом двох тижнів (Рис. 2).

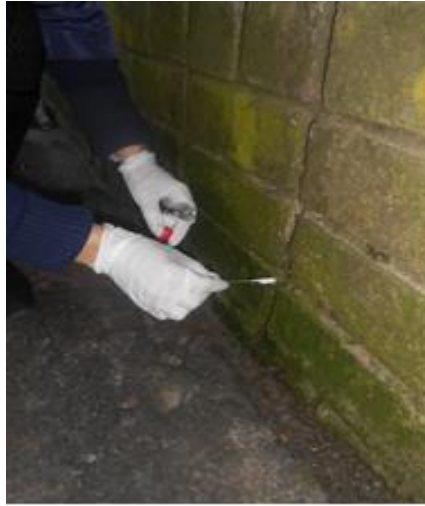


Рис. 1. Відбір проб водорослей зі стіни будинку (вул. Університетська, 2, м. Херсон, Україна)

Ділянки з ізольованими одновидовими розростаннями використовували для виділення видів у чисті культури. Проводили ідентифікацію видового складу водоростей. При визначенні видів враховували морфологічні ознаки водоростей: розміри, форму, колір репродуктивних структур тощо. Для уточнення сучасних назв видів використовували базу даних www.algaebase.com.

Водорість *Klebsormidium flaccidum* траплялась переважно в більшості відібраних проб. Це дуже мінливий вид з незвичайними адаптаційними властивостями. На агаризованому середовищі водорість формувала хвилясті колонії. Талом її мав вигляд нерозгалуженої однорядної нитки, що складалась з нерухомих клітин. Клітини нитки однакові, відрізняються лише апікальною, а також базальною клітинами, вони утворюються при вегетативному поділі що проходить в одній площині. Ростуть нитки необмежено протягом вегетативної фази життя. Ріст може бути дифузним, інтеркалярним, базальним і апікальним [5]. В такому виді клітини циліндричні, 8-12 мкм завдовжки, 6-12 мкм у діаметрі, має один пластинчастий хлоропласт. Слиз відсутній.



Рис. 2. Нитчаста ґрунтова водорість *K. flaccidum*, середовище ЗНВВМ, збільшення 10×40.

Таким чином, можна зробити висновок, що найпоширенішим космополітним представником роду *Klebsormidium* є нитчаста ґрунтова водорість *Klebsormidium flaccidum*, яка масово трапляється на кам'яному субстраті не лише в Західній Європі, але і на півдні України [4]. Цей вид є помірно вологолюбним, пристосованим до більш-менш вологих наземних місцезростань, здатен формувати щільні розростання на затінених гранітних відслоненнях різних зон України, будучи видом домінантом. Також *Klebsormidium flaccidum* можна використовувати для оцінки продуктивності ґрунту [3].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гайсина Л.А. Современные методы выделения и культивирования водорослей: учебное пособие / Л. А. Гайсина, А. И. Фазлутдинова, Р. Р. Кабиров /. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2008. – 152 с.
2. Михайлюк Т.І. Молекулярна філогенія, таксономія і біологія наземних водоростей порядку Klebsormidiales (Klebsormidiophyceae, Streptophyta) / А. Лукешова, А. Массальський, Т. Фрідл // Молекулярна філогенія і сучасна таксономія наземних спорових рослин / Відп. ред. С. Я. Кондратюк. – К.: Наук. думка, 2013. – 204 с.
3. Пурина Е.С. Возможности использования микроскопической водоросли *Klebsormidium flaccidum* (Kützing) Silva et al. (Chlorophyta) для биоиндикации почвы / Е.С. Пурина, Л.А. Гайсина // Общие проблемы мониторинга природных экосистем. Всероссийская научно-практическая конференция: Сборник статей. Ч. 2. – Пенза: РИО ГСХА, 2007. – С. 122-125.
4. Karsten U. Ecophysiological performance of an urban strain of the aeroterrestrial green alga *Klebsormidium* sp. (Klebsormidiales, Klebsormidiophyceae) / U. Karsten, F. Rindi // Eur. J. Phycol. – 2010. – Vol. 45. – P. 426–435.
5. Dřimalová, D. Filament fragmentation of *Klebsormidium flaccidum* / Pouličková A // Biologia (Bratisl.). – 2003. – Vol. 58. – P. 525-527.

РОЗДІЛ ІІІ.

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 811.161.2'37

Агаришева Альона Андріївна

МОВНІ ОДИНИЦІ – ОСНОВА СИМВОЛІЧНОЇ НАЦІОМОВНОЇ МОДЕЛІ В МОВОТВОРЧОСТІ В.ДРОЗДА

Стиль доби, її естетика завжди позначалися на мовотворчості письменників, їх індивідуальних творчих пошуках. Своєрідність умов, що в них довелося жити і творити письменникам 60-90-х років ХХ ст., зокрема, Володимирові Дрозду, визначила специфічні ознаки його мовотворчості.

Мова цього періоду становить інтерес не тільки з погляду збереження поетичних традицій у художньому стилі, а, передусім, із погляду індивідуального внеску в мовностилістичну природу сучасного поетичного вислову, що дозволяє розглянути динаміку розвитку образного слова в контексті національної свідомості.

Протягом останніх десятиліть проблемою національної ідентичності, національної мовної картини світу та засобів її вираження займалися різні вчені. У вітчизняній науці цими проблемами займаються Л.Лисиченко, В.Кононенко, О.Селіванова, В.Жайворонок, В.Сімонок, В.Манакін, Ж.Соколовська, М.Кочерган, А.Белова та інші

Можливість моделювання мовної картини світу з урахуванням культуромовного контексту доби та подальшим встановленням спільних, типологічно представлених особливостей розвитку семантики слова є новим перспективним напрямом світового мовознавства.

Мовні особливості творів В.Дрозда досліджували К.Голобородько, Г.Маслюченко, Л.Шестопалова, О.Хом'як та інші.

Актуальність роботи зумовлена відсутністю комплексної праці, яка б дослідила функціональність значень символічних засобів мови у творах В.Дрозда.

Мета дослідження – вивчити та описати природу лексем на позначення концептів-символів, що презентують національну модель світу у досліджуваних текстах.

Реалізація зазначеної мети передбачає розв'язання таких завдань:

Обстежити твори письменника та виокремити одиниці мовно-символічного типу; дослідити вербальні засоби як основу символічної національної моделі в мовотворчості письменника (семантичні типи): людина, астральна модель світу, земна модель світу) в романах В.Дрозда.

Об'єктом дослідження є художня мова творів В.Дрозда «Злий Дух. Із житієм» та «Пришестя».

Предметом дослідження є вивчення концептів-символів як основи символічної національної моделі в мовотворчості письменника (семантичні типи), засобів їх вербалізації.

У різних працях специфіка національно орієнтованої картини світу розглядається крізь призму архаїчних протиставлень, архетипних символів, космогонічних, міфопоетичних, релігійних, побутових, рослинних тощо (В.Жайворонок, В.Кононенко) або шляхом вивчення концептуальної природи символу в етнокультурному контексті.

Відомо, що мовна картина світу, як відбиток концептуальної картини світу, будується на асоціативній основі, розглядуваній в лінгвістичній диспозиції у вигляді актуалізованого у свідомості зв'язку між елементами лексичної структури та співвіднесеними з ними явищами дійсності. Таким чином, лінгвістичні дослідження мовотворчості зосереджуються на з'ясуванні в текстовому середовищі функціональних особливостей мовних одиниць (слова-символи, образні парадигми, сформовані навколо ключових понять мовотворчості письменника, характерні ознаки синтаксичного ладу та інше), зумовлених світоглядом автора [5, с.7]. Таке положення стало основою нашого вивчення символу як мовного явища.

Важливими складовими частинами мовної картини світу є, як зазначалося раніше, концепти, образи, символи. Мовознавці вважають, що концепт – це водночас і слово, і його значення, ідея, смисл, його зовнішня і внутрішня форма, поняття; когнітивна структура, охоплена мовним знаком [3, с. 74].

Структуру семіотичного концепту відтворює символ, описово-узагальнена семантика якого концентрує підсвідомий глибинний смисл.

Кожна національна культура пов'язана з виробленням своєї специфічно національної системи культурних символів. Символ має тісний зв'язок із національним баченням світу, явищ і виявляється в контексті відповідних культурних, ритуальних художньо-мовних систем. Він пов'язаний з мисленням, свідомістю, культурою і мовою [3, с. 80].

Символічне значення того чи іншого слова виникає на основі важливої соціальної ролі предмета чи явища, позначених цим словом, у межах національної культури. При цьому соціальна значущість референта розглядається не в суб'єктивному аспекті, а в соціально-типізованому, як певна реакція носіїв мови на ті чи інші явища позамовної дійсності.

«Сформована на національному ґрунті система слів-символів, – як пише з цього приводу І.Кочан, – формує мовну модель національної картини світу. Слова-символи, в яких утілюється знання народу про навколишній світ, культурний, історичний чи мовний досвід, називаємо традиційними. До них належать лексеми: *дуб* – символ сили, молодості; *тополя* – символ краси, гарної постави, стрункості; *терен* – символ страждання тощо» [3, с. 82].

Одним із головних критеріїв виявлення символу є контекстуальна зумовленість. Кожний контекст допомагає вивчити присутність або втрату деяких символічних значень, а також простежити «створення додаткових схем», що допомагає з'ясувати основу символу [4, с. 15].

Мовна символіка не є чимось усталеним, це історично мінливе явище. Символічного значення можуть набувати ті слова, які раніше його не мали, й навпаки, слово може втратити своє символічне значення, свій ореол.

Знаковість – це визначальний чинник, що відмежовує категорію символу від поняття концепту. Знаковість передбачає здатність зв'язку із мовою і, відповідно, суспільством. Символ – це один із виявів концепту, який має у своєму складі символічний рівень.

С.Єрмоленко зауважує, що «різні за своєю природою типи символів знаходять концентроване вираження у вербальних символах, адекватне сприйняття яких єдино можливе за умови знання й освоєння духовних цінностей національної культури. Упродовж віків українська мова виробила свій символічний код, у силовому полі якого перебувають різні шари її лексичного складу – кольороназви, топоніми, хрононіми, назви реалій рослинного та тваринного світу тощо» [2, с. 358].

Національно маркований код становить на думку С.Єрмоленко «виражену сукупністю мовних одиниць, інваріантну інформацію, породжену особливостями оцінного сприйняття та відбиття світу через внутрішню форму слова» [2, с. 358]. Така лінгвокультурна інформація виражається низкою як семантично однотипних вербальних форм (наприклад: весілля, веселка, веселик та ін.), так і форм семантично різнотипних (наприклад: Волинь, Гуляй-Поле, Слобожанщина тощо).

Словесна форма мовних символів культури, як уважає С.Єрмоленко, – «Може бути засвоєна автоматично, адже кожне символічне значення слова є результатом творчості, зумовлене різними соціальними, історичними та іншими причинами. Уходження мовця у світ символів, зокрема національно релевантних, є творчим процесом сприйняття та співпереживання різноманітних смислів на рівні образності, емоційності, оцінності» [2, с. 358].

Таким чином, доходимо висновку, що символізм міфологічних, фольклорних і художньо-літературних образів не тільки формує свою особливу систему, а й виходить за її межі, проникає в загальномовний простір, укорінюється в ньому, формуючи важливі особливості національної мовної картини світу.

У мові як загальнолюдському суспільному явищі виділяють національну мову – колективний витвір духу народу та індивідуальне мовлення – факт породження мови кожною окремою людиною. Та чи інша національна мова є набутком окремого індивіда, тобто засобом самовикористання кожної конкретної людини.

Наприклад, у творі «Злий Дух. Із житієм» центральну позицію посідає мотив зла, що парафразовано в образі Злого Духу – людини-демона, Сатани, який вибудовується письменником у процесі осмислення теми. Названий роман є своєрідною розгорнутою метафорою: образ Гаркуші – символом духовного демонізму як вияву хаосу жадібності до наживи, що межує із злочинністю, і так само з руйнацією, духовною і фізичною. Як і в попередніх своїх романах, В.Дрозд уводить у структуру цього твору традиційні міфологічні, біблійні та літературні мотиви і образи, інтерпретуючи їх

відповідно до реалій зображеного часу, надаючи їм функції розвінчання духовної порожнечі, моральної кризи, розпутства не тільки як поведінки окремої людини, а й як суспільного явища.

У творі В.Дрозда наскрізним є образ «злого духу», винесений у заголовок. Його уособленням виступає головний герой Роман Гаркуша. Це – тип компрадора, дії, вчинки і помисли якого віддзеркалюють зле начало. У художньому виявленні його психології письменник орієнтується на архетипи та символи, закорінені слов'янською міфологією.

Характер Гаркуші подано цілком сформованим. Його еволюція простежується на порівнянні сучасного образу Гаркуші й колишнього. Наприклад, сучасний герой характеризується автором так: *«Широке, могутньою підковою, схоже на підмурівок пам'ятника вождям тоталітарної епохи, підборіддя трохи порятовувало нижню частину обличчя, надаючи йому вольовничості і чоловічої ґрунтовності [1, с. 4]»*. У наведеному прикладі поширене порівняння, символізуючись, виступає еквівалентом протистояння проти тоталітарної системи. В іншій фразі: *«Вуха справді були дивнуватої форми: вони різко звужувалися унизу, що мало б свідчити про зрідненість емоційної сфери (але ні про що таке, звичайно, не свідчили, був певен того); вони виростали з вилиць, як гриби із трухлявого пня, такі ж тверді і жовтякуваті [1, с. 5]»* – автор використовує символічне порівняння як *гриби із трухлявого пня* для змалювання навіть зовнішньої гнилості Романа, проводячи паралель між ним і трухлявим пнем. Порівняння із колишнім представлено ретроспективно у такому вислові: *«Поки був молодий, міг годинами стояти перед дзеркалом, розчісуючи, укладаючи волосся, довге, до широких, кремезних плечей, підстригаючи вуса, що затемненим місяцем-молодиком висіли над вольовим підборіддям, висмикуючи волосинки із брів, занадто куцистих, вульгарних, позбавлених інтелігентної витонченості» [1, с. 3]*. Образ головного героя яскраво подано через використання символічних порівняльних зворотів у ретроспекції.

У зображенні сучасного героя переважає художній опис його дій. Символічну спорідненість героя із Сатаною підкреслено через окремі деталі портрету (порівняльні конструкції): *«І лише очі його, таки його очі, а не батькові, **очі бунтуючого янгола** з його давніх полотен, спалених ним після чергової п'ятики, а може прозріння, **очі Злого Духа, очі Сатани** в хмарах з його єдиної, яка збереглася і тепер висіла на стіні вітальні, картини ще палали між потоків аерозолу тривожно і похмуру» [1, с. 6-7]*.

У романі «Злий Дух. Із житієм» митець вдається до зіставлення людини із звіром-хижаком, тобто персоніфікації: *«Лише хода його – **хода звіра**, що виходить на полювання» [1, с. 7]*, що виражено порівняльним висловлюванням. Роман Гаркуша – тип людини вовчої натури: *«Бо ви **вовкодухий**. У вас вовчий апетит до життя» [1, с. 68]*, *«Але ви **смієтеся вовкодухо**, не так, як усі люди» [1, с. 85]*. Автор, послуговуючись однослівними порівняннями, яскраво відтворює характер, поведінку героя, створює (засобом повтору) ефективне емоційне напруження в тексті.

Розуміємо, що будь-який художній текст та й узагалі текст – це семіотична (знакова) система зі своїм кодом. Кожен його елемент – деякий знак, що вказує на певне значення, реалізація якого визначається як контекстом культури, так і нашим сприйняттям. Словесний образ-символ завжди існує в організованому просторі культурної пам'яті.

Словесний образ-символ тяжіє до інваріантності смислу, він чинить опір множинності тлумачень. Такий символ виступає знаряддям комунікації та виконує об'єднувальну функцію, виділяючи певну культурну спільноту з ряду інших.

Отже, доходимо висновку, що всі концепти-символи утворюються в процесі переосмислення нових смислів, додаванням нових, що є не тільки могутнім інструментом образного осягнення дійсності, засобом пізнавальної активності, але й узагальнювальною діяльністю відображення, формою означення навколишнього світу. В архітектоніку традиційної символіки В.Дрозд майстерно вписав власні мовні символічні нашарування, що відтворюють особливості української національної культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дрозд В.Г. Злий Дух. Із житієм; Пришестя: Романи. – К.: Укр. письменник, 1999. – 311 с. – (Сер. «Сучасна укр. л-ра»).
2. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. – К., 1999. – 431 с.
3. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. – 2-е вид., перероб., і доп. – К.: Знання, 2008. – 423 с.
4. Новикова М.А. Символи // Новый мир. – 1995. – № 2. – С. 202-217.
5. Хом'як О.І. Лінгвостилістика української прози 60-90-х років ХХ ст. (на матеріалі творів В.Дрозда, Р.Іваничука, В.Шевчука): автореф. дис. канд. філол. наук / Оксана Іванівна Хом'як. – К., 2004. – 20 с.

УДК 811.111' 42 : 82 – 31

Дегтярєва Вікторія Ігорівна

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Москвичова О.А.

ОБРАЗ АВТОРА В РОМАНІ ІЄНА МАК'ЮЕНА «СПОКУТА»

Актуальність обраної теми визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на розгляд мовних одиниць з урахуванням того, які структури людського знання вони репрезентують, які ментальні процеси покладено в основу мовної номінації. Звернення до проблеми образної структури художнього тексту видається актуальним і своєчасним з огляду на пошук інтересу до художніх текстів, зокрема до американських романів. Зміна лінгвістичної парадигми потребує нового погляду на природу поетичного образу, нового підходу до опису його структури. Нова парадигма лінгвістичних досліджень прагне відповіді на питання про лінгвокогнітивну сутність мовних явищ. Актуальність дослідження також зумовлена пошуком нових шляхів аналізу мовної

структури образу та виявлення особливостей стилістичних засобів створення образу в сучасному американському романі.

Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити поняття “образ автора художнього твору”, проаналізувати принципи вибору й стилістичного функціонування відповідного комплексу мовних одиниць та закономірності вираження ними образу автора в романі Ієна Мак'юена “Спокута”.

Об'єктом статті є образ автора в ракурсі сучасного лінгвістичного дослідження.

Предмет статті – лінгвостилістичні та лінгвокогнітивні особливості втілення образу автора в романі Ієна Мак'юена “Спокута”.

Образ автора як предмет дослідження в ракурсі сучасної лінгвістичної парадигми постає одним із ключових понять лінгвістики. Термін "образ автора" в науковий обіг увів академік В. В. Виноградов, який ґрунтовно досліджував цю категорію при аналізі художніх творів. Образ автора проаналізовано в працях таких учених-лінгвістів, як: В. М. Жирмунський, М. М. Бахтін, Ю. М. Тинянов [4, с. 100].

У роботі "Про теорію художнього мовлення" В.В. Виноградов розглядає "автора" на лінгвістичному рівні як конкретну "художньо-мовну свідомість", "індивідуальну словесно-мовленнєву структуру..." [4, с. 360]. Учений підкреслює нетотожність образу автора й суб'єкта мовлення, указує на моменти художньої гри, літературного "акторства" автора, який виступає у власному творі в різних ролях. В.В. Виноградов вважає неприйнятним обмеження вивчення образу автора лише проблемами мови та стилю, стверджуючи, що "ця категорія може вивчатися одночасно і наукою про мову художньої літератури, і літературознавством" [5, с. 100].

Образ автора – це «вираження особи художника в його творінні» (за В.В. Виноградовим) [4, с. 123-127], це наскрізний образ твору, його глибинний сполучний елемент, який сприяє об'єднанню в єдине ціле окремих частин, пронизує його єдиною свідомістю, світоглядом та світовідчуттям. У статті образ автора аналізується з позиції авторської маски в романі Ієна Мак'юена “Спокута”.

Авторська маска – це «спосіб приховування письменником власного обличчя з метою створення в читача іншого (відмінного від реального) образу автора, в окремих випадках – основний прийом літературної містифікації» [9, с. 490]. З огляду на запропоноване визначення, загальна схема процесу «маскування» («лице – маска – образ») може бути конкретизована до вигляду *«автор – авторська маска – образ автора»*, де авторська маска виступає інструментом перетворення автора на когось якісно іншого і створення нової цілісної свідомості, носій якої або безпосередньо задіяний у тексті як персонаж, або ж просто виступає в якості непричетного до подій наратора, покликаного лише спостерігати та оцінювати, причому за критеріями, які «реальний» автор не обов'язково поділяє.

Семіотик В.В. Іванов відстоює погляд на маску як на **знак**, «матеріальний об'єкт, який повідомляє дещо відмінне від себе самого, передає якийсь зміст або смисл», у якому видима сторона маски виступає

означником, а її соціальна та індивідуальна функції означувані [6, с. 332]. У випадку з авторською маскою, «матеріально» / вербально втіленою в адекватних художніх засобах, такою функцією можна вважати «нове обличчя» автора, який виступає в тексті в образі наратора або Я-героя.

Маску розглядають у сучасній лінгвістиці як **концепт**, котрий «проявляє тенденцію до розширення кола значень. У першу чергу маскою стає людина не лише зовнішня, але й внутрішня. Її обличчя, тіло, душа – усе може бути маскою» [12, с. 356]. У такому ракурсі можна розглядати не лише людину-в-житті / людину-в-суспільстві, а й людину-в-тексті, тобто феномен авторської маски як конкретну реалізацію концепту і як штучний образ, котрий за допомогою різних художніх прийомів змушує читача повірити у свою справжність, а відтак ідентифікувати себе із реальним автором.

В аспекті роботи актуальними вбачаються поняття «концепт» та «концептуальна метафора». Так, *концепт* постає багатомірним ментальним утворенням, у якому репрезентована його понятійна, образно-перцептивна й ціннісна сторони, у свою чергу як поняття – це узагальнене відображення предметів і явищ у нашій свідомості [10, с. 30].

За Дж. Лакоффом та М. Джонсоном *концептуальна метафора* полягає в розумінні та переживанні сутності (концепту) одного виду (сфера-мішень) у термінах сутності (концепту) іншого виду (сфера-джерело) [8, с. 17].

Образ автора експліковано в романі з декількох позицій, а саме: в аспекті інтертекстуальності, модальності, у лінгвокогнітивному аспекті та нами встановлена сутність метаморфози образу автора. Згідно із здійсненим контекстуальним аналізом роману І. Мак'юена «Спокута» образ автора в аспекті інтертекстуальності вбачаємо в епіграфі до аналізованого художнього тексту.

Так, автор проводить алюзію на твір Дж. Остін «*Northanger Abbey*» (“*Dear Miss Morland, consider the dreadful nature of the suspicions you have entertained. What have you been judging from? Remember the country and the age in which we live. Remember that we are English: that we are Christians. Consult your own understanding, your own sense of the probable, your own observation of what is passing around you. Does our education prepare us for such atrocities? Do our laws connive at them? Could they be perpetrated without being known in a country like this, where social and literary intercourse is on such a footing, where every man is surrounded by a neighbourhood of voluntary spies, and where roads and newspapers lay everything open? Dearest Miss Morland, what ideas have you been admitting?*” / *They had reached the end of the gallery; and with tears of shame she ran off to her own room*”). (Jane Austen, *Northanger Abbey*)).

На сучасному етапі вивчення феномену інтертекстуальності для нього характерне як вузьке, так і широке тлумачення: інтертекстуальність розглядають як єдиний механізм породження текстів, як нескінченний діалог текстів, як складову частину культури взагалі і невід'ємну ознаку художнього тексту, зокрема, як присутність в одному тексті двох і більше текстів [1, с. 368].

В епіграфі вказано, що в британському суспільстві ніщо не в змозі сховатися від осуду англійського суспільства. У романі йдеться про те, що головна героїня є автором п'єси, прототипами якої постають члени її родини. Брайоні, авторка п'єси та головна героїня роману, асоціює себе з головною героїнею своєї п'єси, Арабеллою, котра шляхом тортур пізнає всі труднощі життя і нещасливе кохання. У реальному житті Брайоні закохана в сина служниці Робі, котрий віддає свою симпатію старшій сестрі Брайоні Сесілії. Сподіваючись покарати Робі, Брайоні вигадує насильство Робі, вчинене проти неї задля того, щоб не дати можливості Робі та Сесілії бути разом. Відповідно, як і в епіграфі, ніщо не ховається від ока Брайоні, котра слідкує за закоханими й відображає події реального життя у своїй уяві та у власній п'єсі про страждання Арабелли, тобто самої Брайоні. Так, виявляємо діалоги між текстами роману І. Мак'юена та Дж. Остін [11, с. 110-116]. Графічно, всевидяще око головної героїні Брайоні, в образі якої експліковано образ автора, зобразимо так (див., Рис. 1.):

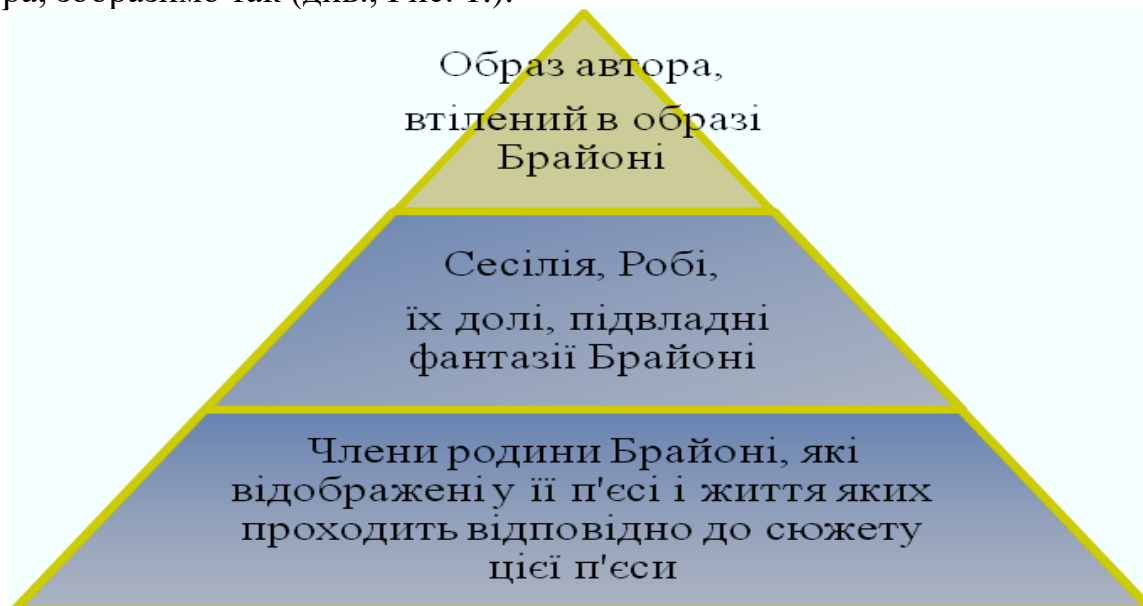


Рис. 1 Сутність всевидячого ока головної героїні роману І. Мак'юена «Спокута», котра відображає позицію образу автора в романі

У сучасній лінгвістиці виокремлюють шість типів модальностей, які містяться в різного роду висловлюваннях: алетичну, деонтичну, аксіологічну, епістемічну, часову та просторову [3, с. 368]. Алетична модальність, відома ще за часів Арістотеля, характеризує дію як можливу, неможливу чи необхідну. Аксіологічна розрізняє негативні, позитивні й нейтральні оцінки. Деонтична модальність приписує норму та визначає світ обов'язку. Епістемічна модальність відбиває поняття “знання”, яке опредметнене в семантиці мовленнєвих одиниць словесного поетичного образу. До того ж епістемічна модальність пов'язана з семантикою можливих світів. Часові й просторові модальності увиразнено в дієслівних формах часу, дейктичних одиницях. Кожна з шести модальностей структурована тріадою онтологічних показників її суті, що можна узагальнити в наступній таблиці (див. Табл.1):

**Онтологічні показники модальностей, які містяться
в оксиморонних словесних поетичних образах**

Модальності	Показники модальностей		
Алетична	необхідно	можливо	неможливо
Деонтична	має бути	дозволено	недозволено
Аксіологічна	добре	нейтрально	погано
Епістемічна	знання	припущення	незнання
Часова	минуле	теперішнє	майбутнє
Просторова	тут	там	ніде

Аксіологічна модальність, тобто ставлення автора до літературних героїв, виявляємо в описі образу головної героїні Брайоні, якій автор ймовірно симпатизує і в його ставленні до неї відчутною є точка зору самого автора:

«But hidden drawers, lockable diaries and cryptographic systems could not conceal from Briony the simple truth: she had no secrets. Her wish for a harmonious, organized world denied her the reckless possibilities of wrongdoing. Mayhem and destruction were too chaotic for her tastes, and she did not have it in her to be cruel. Her effective status as an only child, as well as the relative isolation of the Tallis house, kept her, at least during the long summer holidays, from girlish intrigues with friends. Nothing in her life was sufficiently interesting or shameful to merit hiding; no one knew about the squirrel's skull beneath her bed, but no one wanted to know. None of this was particularly an affliction; or rather, it appeared so only in retrospect, once a solution had been found».

«In a story you only had to wish, you only had to write it down and you could have the world; in a play you had to make do with what was available: no horses, no village streets, no seaside. No curtain. It seemed so obvious now that it was too late: a story was a form of telepathy. By means of inking symbols onto a page, she was able to send thoughts and feelings from her mind to her reader's. It was a magical process, so commonplace that no one stopped to wonder at it. Reading a sentence and understanding it were the same thing; as with the crooking of a finger, nothing lay between them. There was no gap during which the symbols were unraveled. You saw the word castle, and it was there, seen from some distance, with woods in high summer spread before it, the air bluish and soft with smoke rising from the blacksmith's forge, and a cobbled road twisting away into the green shade».

Утілення образу автора в романі виявлено нами крізь призму авторської маски, тобто спосіб приховування письменником власного обличчя з метою створення в читача іншого (відмінного від реального) образу автора, в окремих випадках – основний прийом літературної містифікації [2, с. 496].

З огляду на пропонуване визначення, загальна схема процесу «маскування» («лице – маска – образ») може бути конкретизована до вигляду «автор – авторська маска – образ автора», де авторська маска виступає інструментом перетворення автора на когось якісно іншого і створення нової цілісної свідомості, носій якої або безпосередньо задіяний у тексті як персонаж, або ж просто виступає в якості непричетного до подій наратора, покликаного лише спостерігати та оцінювати, причому за критеріями, які «реальний» автор не обов'язково поділяє [7, с. 167].

У романі автор ідентифікує себе з образом головної героїні Брайоні і шляхом аксіологічної модальності, тобто власного позитивного ставлення до неї, приховує свій образ у художньому тексті. Протягом всього роману образ автора вербалізовано особовим займенником «вона» («*she*») і лише у фіналі роману, коли у поважному віці Брайоні завершує написання своєї п'єси про долі своєї родини у вигаданих нею образах, виявлено особовий займенник «я» («*I*»).

Слідом за Л.І. Белеховою, імпліцитність образу автора, авторську маску, виявляємо за трьома іпостасями: передконцептуальній, концептуальній та вербальній. Передконцептуальна іпостась тексту – це його глибинний смисл, емоціогенне передзнання, що активується колективним позасвідомим – архетипами. Архетипи становлять довербальний рівень ментальної репрезентації знань про світ і тому активізуються на дотекстовому рівні тексту шляхом виявлення їхніх образ-схем (*image-schemas*) як форматів репрезентації знань про світ. У структуру образ-схем входять концептуальні імплікації. Концептуальні імплікації – відчуття та уявлення, викликані архетипами, що активуються у свідомості читача завдяки властивості людської психіки автоматично формувати передконцептуальні структури думки та здатності обробляти їх за допомогою наявності усвідомлених когнітивних операцій по вилученню смислу.

Концептуальний вимір тексту охоплює різні види текстових концептів і їхні трансформації в концептуальні схеми словесних поетичних образів, які представляють узагальнений зміст тексту. Реконструкція концептуальних схем спрямована на виявлення видів мапування, що лежать в основі формування словесних поетичних образів, з метою пояснення когнітивних механізмів виявлення імплікатів у різних площинах тексту [3, с. 368]. Вербальна іпостась утілена у вербальній репрезентації словесних поетичних образів шляхом вербалізації концептів та реконструкції концептуальних метафор.

У романі І. Мак'юена «Спокута» передконцептуальна іпостась образу автора виявляємо в архетипі ПЕРСОНА, котрий символізовано архетипом МАСКА за К.-Г. Юнгом. Концептуальна іпостась об'єктивована концептом АВТОРСЬКА МАСКА (*AUTHOR'S MASK*), який не вербалізовано експліцитно, тобто в словесних поетичних образах роману або його тропеїці. Цей концепт постає в романі імпліцитним, оскільки лише згідно з контекстом постає можливою його ідентифікація. Вербального втілення образ автора або, у нашому розумінні, авторська маска роману виявлена в займенниках «*she*»

та «I», завдяки яким експліковано образ Брайоні в тексті. Три іпостасі образу автора в романі І. Мак'юена «Спокута» зобразимо так (див. Рис. 2)

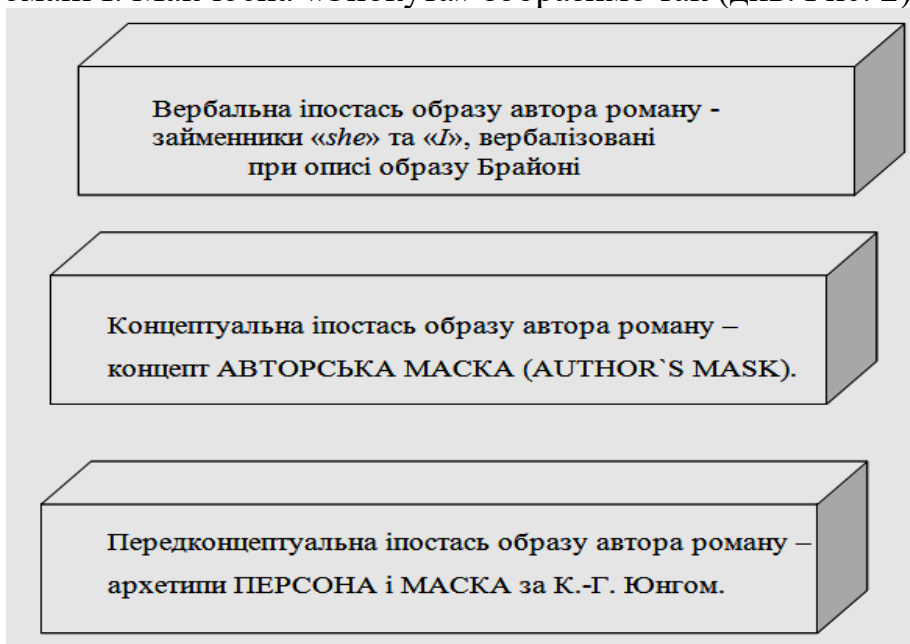


Рис. 2 Іпостасі образу автора в романі І. Мак'юена «Спокута»

У ході дослідження ми узагальнили потрактування поняття образу автора в сучасній лінгвістиці та встановили сутність авторської маски у художньому творі.

Отже, стверджуємо, що образ автора та авторську маску можна вважати основними прийомами формування суб'єктивної наративної свідомості / образу автора в системі «автор – авторська маска – образ автора» з метою створення ефекту достовірності й здобуття читацької довіри до текстової дійсності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алпатов В. М. История лингвистических учений [Текст] / В.М. Алпатов. – М.: Изд-во «Языки славянской культуры», 2005. – 368 с.
2. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика [Текст] / Л. Г. Бабенко. – М.: Изд-во «Флинта: «Наука», 2003. – 496 с.
3. Белехова Л. І. Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект [Текст]: монографія / Л. І. Белехова. – К.: КНЛУ, 2002. – 368 с.
4. Виноградов В.В. О языке художественной прозы [Текст] / В.В. Виноградов. – М.: Изд-во «Наука», 1980. – 360 с.
5. Виноградов В.В. О теории художественной прозы [Текст] / В.В. Виноградов. – М.: Изд-во «Высшая школа», 1971. – 240 с.
6. Иванов В.В. Маска, как элемент культуры [Текст] / В.В. Иванов // Избранные труды по семиотике и истории культуры. – М.: Языки славянских культур, 2007. – 344 с.
7. Касевич В. Б. Когнитивная лингвистика: в поисках идентичности [Текст] / В. Б. Касевич. – М.: Изд-во «Языки славянской культуры», 2013. – 192 с.

8. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живём [Текст] / Дж. Лакофф. – М.: УРСС, 2004. – 253 с.
9. Осовский О.Е. Маска авторская / О.Е.Осовский // Литературная энциклопедия терминов и понятий. – М.: Изд-во «Интелвак», 2001. – 512 с.
10. Попова З. Д. Понятие "концепт" в лингвистических исследованиях [Текст] / З. Д. Попова. – Воронеж : Изд-во Воронеж, 2000. – 30 с.
11. Розова І.В. Функціонально-стилістичний аспект вираження сатиричної модальності [Текст] / І.В. Розова. – Донецьк, ДонНУ, 2007. – 116 с.
12. Софронова Л. А. Маска, как прием затрудненной идентификации [Текст] / Л.А.Софронова // Культура сквозь призму идентичности. – М.: Изд-во «Индрик», 2006. – 359 с.

УДК 81'373.612.2:82-31

Дудка Ксенія Олегівна
Науковий керівник – к.філ.н., доц. Заболотська О. В.

АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МЕТАФОРИ КОХАННЯ Є ЗАПАХ У РОМАНІ С. ЛІ «ТАЄМНИЦЯ АРОМАТУ КОХАННЯ»

Твердження про те, що концептуальні метафори охоплюють усю сферу людського досвіду й володіють значним когнітивним потенціалом, на сьогодні підкріплюється багаточисленними дослідженнями концептуальної метафори, яка охоплює більшість сфер людської діяльності [6]. Найбільша недосконалість людського розуму полягає в тому, що він нездібний до абсолютної абстракції; він не може виділити чисте поняття, сприйняти ідею поза будь-яким зв'язком з конкретною дійсністю. Людина уподібнює абстрактні поняття предметам чуттєвого світу, бо для неї це єдиний спосіб пізнати їх й ознайомити з ними інших [7, с.187].

Концептуальна метафора є розумінням та сприйняттям однієї речі в термінах іншої [8, с. 5]. Подібні зближення зазвичай ґрунтуються на нечітких аналогіях, які іноді є абсолютно нелогічними; проте вони досить зрозуміло показують, що ж саме в зовнішньому світі привертає увагу людини і в яких образах малюється йому те, що його розум не може досягнути в суто абстрактній формі [7, с.187]. Завдяки такому визначенню метафори можна стверджувати, що метафора – результат процесу образного мислення мовця, яке поєднує різні поняття за аналогією та асоціацією в одному мовленнєвому акті [2].

Основу концептуальної метафори складають сформовані у свідомості людини концепти. В. І. Карасик характеризує концепти як «ментальні утворення, які становлять значущі осмислювані типізовані фрагменти досвіду, які існують у пам'яті людини», складне ментальне утворення, у складі якого виділяють поняттєву, образно-перцептивну та ціннісну сторону, фрагмент життєвого досвіду людини [4, с. 107]. С. Г. Воркачов визначає концепт як

«операційну одиницю думки», як «одиницю колективного знання, яка має мовні вираження та позначена етнокультурною специфікою» [1, с. 43]. Д.С. Лихачов використовує поняття концепт для визначення загальної розумової одиниці, яка відображає та інтерпретує події дійсності залежно від освіти, особистого досвіду, професійного та соціального досвіду носія мови та узагальненням різних значень слів в індивідуальному пізнанні носіїв мов, дозволяє людям, які спілкуються, долати індивідуальні відмінності в розумінні слів [3, с. 5].

Метою статті є виявлення особливостей актуалізації концептуальної метафори КОХАННЯ Є ЗАПАХ у романі С. Лі «Таємниця аромату кохання».

Слідом за класифікацією А. М. Приходько, концепт КОХАННЯ визначається як емоційно-телеономний. Телеономні концепти втілюють ідеал людини, прагнення до якого створює моральну виправданість його життя – ідеал, заради якого варто жити і не шкода померти [5, с. 53].

Роман американської письменниці Стейсі Лі “*The Secret of a Heart Note*” («Таємниця аромату кохання») розповідає про школярку-парфумера, яка використовує свої надприродні здібності для виготовлення парфумів, що допоможуть людям знайти свою любов. Мімозу та її матір Дейлію недаремно називають любовними відьмами, адже вони мають дар, що передається по жіночій лінії за умови, що ті ніколи не будуть закохуватися, інакше цей дар зникне й вони більше ніколи не зможуть допомогти людям. Тоді, коли всі люди шукають кохання, любовні відьми його уникають.

Концепт КОХАННЯ експлікується в романі номінативною одиницею *love* «кохання», що зустрічається в романі 173 рази. Лексеми *heart* (108) «серце», *feeling* (43) «почуття», *kiss* (39) «поцілунок», *hug* (16) «обійми», *marriage* (4) «шлюб» імплікують досліджуваний концепт.

Любовні відьми знають, що у всього на світі є запах, кохання не виняток. Завдяки своєму дару, вони можуть, навіть не розмовляючи з людиною, зрозуміти, кохає вона чи ні, і чи є це почуття взаємним. Закоханість, пристрасть, ревності та розбите серце пахнуть по-різному, і героїні твору це відчують. До них, наче до лікарів, приходять за порадою та допомогою, а вони знаходять індивідуальний підхід до кожного клієнта, намагаючись покращити життя людей, нічого від них не вимагаючи.

Оскільки усе, що зображено в цьому романі, має власний запах, концепт ЗАПАХ теж є домінантним у словесній тканині твору. Указаний концепт вербалізується за допомогою номінативної одиниці *smell* (256) «запах, пахнути, відчувати запах» та синонімічних лексичних одиниць *scent* (195), *fragrance* (9), *perfume* (17), *odor* (13), *flavor* (2) – «запах».

Номінативна одиниця *aromateur* «ароматерапевт» на позначення професії Дейлії та її доньки використовується автором у романі 115 разів та теж актуалізує концепт ЗАПАХ. У своєму мовленні героїні вживають номінативні одиниці, що позначають їх «професійну» діяльність: *fix* (44) «поєднувати, застосовувати чари»: “*I should have watched to make sure I fixed the right person.*” [9]; *target* (17) «об’єкт застосування чар»: “*Then I hold the bouquet by the tissue paper and approach the target.*” [9]; *scentprint* (24)

«індивідуальний набір запахів людини»: “*So I focus on the task at hand: decoding Mr. Frederics’s **scentprint***” [9]; *sniff-match* (6) «поєднувати за запахом»: “*Later, I’ll analyze each note and **sniff-match** it to the most suitable plant fragrance.*” [9]; *puff* (4) «застосовувати зілля, щоб скасувати дію накладених чар»: “*Ah. What if I don’t want to be **puffed**?*” [9].

Зазвичай клієнти Дейлії та Мімози приходять до їх маєтку та розповідають свою історію поки що невзаємного кохання або ж симпатії: “*Clients come to us when they’ve tried everything to woo the target but can’t get the fire going, whether due to shyness, insecurity, or even prejudice.*” [9]. Любовні відьми іноді й без зайвих слів можуть зрозуміти про що саме йдеться, адже почуттям теж притаманні характерні запахи. Ароматерапевти визначають стадію закоханості за запахом, наприклад, сильне захоплення людиною має солодкий запах фіалок: “*The grassy sweet smell of the flower **heartsease** drifts from under his collar, the telltale sign of a **crush**. He’s got it bad.*” [9]. Душевний біль має запах, основним компонентом якого є чорниця: “*Most people don’t know that **heartache** smells like **blueberries**. It’s not the only scent, but it’s the main one...*” [9]. Також за запахом можна дізнатися чи чекає людина на кохання: “*At the word **spinster**, I detect a note of something salty spiking her natural scent. Something wistful. She’s definitely **open to love**.*” [9].

Мімоза відчуває запах ревностів, що пахнуть кислим молоком – так ревнує Віккі – колишня дівчина Курта, ще до того, як хлопець закохається в «любовну» відьму: “*The unmistakable scent of **jealousy**, like **sour milk**, putrefies the air. No good ever came of that scent.*” [9]. Не дивлячись на те, що їй не можна закохуватись через прокляття однієї з ароматерапевтів, Мімоза не може опиратися цьому нормальному для всіх підлітків процесу: їй подобається хлопець з її школи – Курт, вона сама відчуває власний запах пристрасті, який описує як запах жимолості: “*And me, sitting in a **honeysuckle** cloud of my own **desire**, wanting to kiss him, and cursing my nose for getting in the way.*” [9].

Закохавшись, Мімоза усвідомлює, що матір навчила її визначати різні запахи, що стосуються кохання, але не запах закоханості, тому вона не може визначити, чи справді кохає: “*It occurs to me that we can detect **heartache**, a **crush**, **admiration**, and a hundred other **love-related scents**, so why not **falling in love**? Perhaps the note of a heart in free fall is too **fleeting to notice**.*” [9]. Пізніше її мама разом із тіткою Брайоні пояснили їй, що закоханість пахне, як пудинг з молочним ірисом. Саме такий запах відчув Курт, коли залишився наодинці з Мімозою: “*You want to know what I smell in you? He takes a step closer and sniffs, stopping my heart in its tracks. **Butterscotch pudding**.*” [9].

Інтерпретаційно-текстовий аналіз фрагментів роману уможливило реконструкцію концептуальної метафори КОХАННЯ Є ЗАПАХ, що є текстоутворювальною в романі. Почуття кохання у творі піддається специфічній інтерпретації завдяки магічним властивостям носових рецепторів ароматерапевтів.

Таким чином, почуття кохання разом з усіма відчуттями, що його супроводжують, постає в романі своєрідним явищем, яке може асоціюватися з характерними запахами. Ознаки концепту ЗАПАХ накладаються на ознаки

концепту КОХАННЯ, реалізуючи індивідуально-авторське розуміння почуття кохання як почуття, що складається з палітри відчуттів та емоцій, яким притаманні характерні запахи. Любовні відьми розпізнають ці запахи, а отже, розуміють, що саме відчувають люди та, користуючись своєю магією, дарують кохання всім, хто його шукає.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: Становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки. – 2001. – № 1. – С. 42–46.
2. Гаврилюк А. П. Метафора, її природа та роль у мові та мовленні [Електронний ресурс] / А. П. Гаврилюк. – Режим доступу : <http://visnyk.fl.kpi.ua/article/viewFile/30027/26754>.
3. Красных В. В. Русское культурное пространство: концепт «Я» / В. В. Красных // Проблема вербализации концептов в семантике языка и текста : Материалы международного симпозиума, 22–14 мая 2003 г. – Волгоград, 2003. – Ч. 1. – С. 1–12.
4. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков. – М. : Наука, 1996. – 298 с.
5. Приходько А. Н. Концепты и концептосистемы / А. Н. Приходько. – Днепропетровск : Издатель Белая Е. А., 2013. – 307 с.
6. Хорошун О. О. Концептуальна метафора : актуальні засади дослідження [Електронний ресурс] / О. О. Хорошун // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 9. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/6387/1/10hookma.pdf>.
7. Bally Ch. Lelangage figuré / Bally Charle // Traité de stylistique française. – 1er vol., 2nde édition, Paris Librairie c. Klincksieck, 11, Rue De Lille, 1909, P. 184–202.
8. Lakoff G. Metaphors we live by / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago; L. : The Univ. of Chicago Press, 1980. – 256 p.
9. Lee S. The Secret of a Heart Note [Електронний ресурс] / S. Lee. – Режим доступу : http://www.lovebookvampire.com/newest-books/The-Secret-of-a-Heart-Note/page_1.html.

УДК 81'25

Калашник Анна Миколаївна
Науковий керівник – викладач Безсмертна Д. В.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ В НАУКОВО- ФАНТАСТИЧНОМУ РОМАНІ ЕНДІ ВЕЙРА “МАРСІЯНИН”

Проблема перекладу термінології заслуговує на особливу увагу спеціалістів. Наука й техніка посідають таке місце в житті сучасної людини, що вивчення термінології набуває все більшого значення. Мова науково-фантастичної літератури є особливою галуззю функціонування термінології,

яка стала органічним і масовим компонентом сучасної мови, зокрема й мови художніх творів.

Актуальність теми визначається підвищеною увагою перекладачів до жанру сучасної наукової фантастики. Хоча наукова фантастика й орієнтована на широке коло читачів, але дуже часто письменники, які працюють у цьому жанрі, викладають у творах складні наукові гіпотези, теорії, проблеми, висвітлення яких безперечно пов'язане з широким залученням термінологічної лексики, котру перекладачі вже адаптують у мові перекладу.

Терміном називають слово або словосполучення, що позначає спеціальне поняття з певної галузі знань. Терміни вживаються для точного вираження понять. Вони позбавлені образності, емоційно-експресивного забарвлення. Кожній галузі властиві свої терміни, тож спілкуються ними люди, пов'язані єдністю спеціалізації.

За С. Флориним та С. Влаховим, тільки в ідеалі термін є однозначним і позбавленим синонімів і конотацій, і говорити про його повну перекладність (термін терміном) можна лише тоді, коли елементи термінології знаходяться у своєму природному оточенні, а саме в науковому стилі мовлення[3].

Внутрішня форма терміну має значення в художньому перекладі тільки тоді, коли відіграє аналогічну роль в оригіналі. Прозора внутрішня форма може, з іншого боку, стати джерелом перекладацьких невдач – унаслідок нерозпізнання терміна або невміння поєднати при перекладі термінологічне значення образним [1].

Переклад – один із найважливіших шляхів взаємодії національних культур, дієвий спосіб міжкультурної комунікації. Мета будь-якого перекладу – ближче ознайомити читача, який не володіє мовою оригіналу, з відповідним текстом. Переклад термінів у художньому тексті підлягає основному принципу перекладу цієї категорії слів – термін перекладається терміном. Для здійснення такого перекладу потрібно, щоб у мові перекладу існував термін-еквівалент і перекладач знав не тільки факт його існування, а й його точну форму[4].

Для майстерного перекладу термінів варто послуговуватися словниками останніх років видання. Коли є кілька словників приблизно одного часу видання, то вибирати варто за такими пріоритетами: стандарт, галузева енциклопедія, галузевий словник, універсальна енциклопедія [2].

Текст науково-фантастичного роману Е.Вейра “Марсіянин” насичений термінологічними одиницями з різних галузей науки: математична, космічна, фізична, хімічна, біологічна, психологічна тощо. Це спричинено тим, що автор має досвід роботи в галузі комп'ютерних наук. Він почав писати книгу в 2009 році, досліджуючи факти для неї, щоб вона була більш реалістичною на основі наявних технологій.

Вейр вивчав орбітальну механіку, астрономію та історію пілотованої космонавтики. Ми провели аналіз термінологічної лексики на базі перекладу В. Мюнхеном роману Е. Вейра «Марсіянин». Для ілюстративного матеріалу

були відібрані найбільш проблемні науково-технічні терміни для перекладу з тексту «Марсіянин».

Термін	Приклад вживання у тексті оригіналу	переклад	Приклад вживання з тексту перекладу
Airlock	I went to <u>Airlock 2</u> and depressurized to a full vacuum.	шлюз	Я дійшов до другого <u>шлюзу</u> та герметично зачинив його.

У цьому прикладі В.Мюнхеном застосований спосіб генералізації перекладу терміноодиниці. Словники надають такі варіанти перекладу терміну *Airlock* – *повітряна розділова перехідна камера; повітряний тамбур; камера перепаду; предкамера; форкамера; шлюзова камера*. Перекладна лексема *шлюз* у реченні використовується як збірний образ, зрозумілий широкому колу читачів, які недостатньо обізнані у вузькоспеціалізованій термінології.

Термін	Приклад вживання у тексті оригіналу	Переклад	Приклад вживання з тексту перекладу
L-brackets	I'll make <u>L-brackets</u> that stick out from the undercarriages, with the hooks facing up.	L-подібні полиці	Я зроблю <u>L-подібні полиці</u> , що стирчатимуть з –під шасі, з гаками, загнутими вгору.

У технічних словниках *L-bracket* має значення *Г-подібний кронштейн*, та перекладач використовує у перекладі лексичну заміну термінологічної одиниці (*L-подібна полиця*).

Термін	Приклад вживання в тексті оригіналу	Переклад	Приклад вживання з тексту перекладу
LOGENTRY	<u>LOG ENTRY: SOL 193</u>	ЗАПИС У ЖУРНАЛІ	<u>ЗАПИС У ЖУРНАЛІ: СОЛ 193</u>

На поданому прикладі бачимо частково еквівалентний переклад, так як повний еквівалент має такий вигляд *запис у електронному журналі* або *запис у системному журналі*.

Термін	Приклад вживання в тексті оригіналу	Переклад	Приклад вживання з тексту перекладу
breachkit	I got the <u>breach kit</u> over the hole and sealed it.	Ремонтний набір	Я притулив <u>ремонтний набір</u> до діри й залив її.

Нетиповий, безеквівалентний термін *breachkit* (*breach* – *пробоїна, отвір; kit* – *військ. ранець, тех. сумка з набором інструментів*). У тексті оригіналу має значення близьке до *аптечка* чи *медичний набір*, але в перекладі В. Мюнхена цей двокомпонентний термін перекладений як *ремонтний набір*, що спрощує розуміння значення, вираженого в мові оригіналу.

Термін	Приклад вживання в тексті оригіналу	Переклад	Приклад вживання з тексту перекладу
pressurevessel	The hole need to be at least 2.5m long and	герметична кабіна	Отвір повинен мати не менше 2,5 метра

	the full 2m width of the <u>pressure vessel</u> .		довжини і всі 2 метри ширини <u>герметичної кабіни</u> .
--	---	--	--

Термін *pressure vessel* має такий переклад – *герметична конструкція*, але в перекладі В. Мюнхена *конструкція* набуває значення *кабіна*. Опираючись на контекст, перекладач вдається до прийому конкретизації терміна.

Термін	Приклад вживання в тексті оригіналу	Переклад	Приклад вживання з тексту перекладу
40 Amp-hour Ag-Zr battery	It's a 40 Amp-hour Ag-Zr battery with an optimal voltage of 1.	срібло-цинковий акумулятор на 40 ампер-годин	Це <u>срібло-цинковий акумулятор на 40 ампер-годин</u> з оптимальною напругою 1,5 вольт.

Майстерно використаний смисловий розвиток у перекладі. На конкретному прикладі перекладач розкриває суть терміну, пояснюючи його хімічні властивості.

Термін	Приклад вживання у тексті оригіналу	Переклад	Приклад вживання з тексту перекладу
Watneymobile	"If he takes the ' <u>Watneymobile</u> ' to Ares 4, this'll all be for nothing.	Вотнімобіль	Якщо він поведе свій <u>Вотнімобіль</u> до «Ареса-4», усе це стане марним.

Авторський okazionalizm (*Watneymobile*) виступає в ролі терміна в тексті роману. У такому випадку перекладений транслітераційним способом термін (де *Вотні* – прізвище головного героя та *мобіль* – скорочена форма слова *автомобіль*, тобто *автомобіль сконструйований Вотні*) є інтуїтивно зрозумілим читачеві.

Отже, аналіз використання термінів у мові наукової фантастики свідчить про збагачення науково-фантастичної мови новими художніми й образно-зображальними засобами. Різні способи й прийоми стилістичного перекладу термінів у творах наукової фантастики зумовлюють зміни в їх семантиці, появу певних конотативних відтінків. З точки зору практики перекладу доцільно розрізняти випадки, коли варіантні відповідники слова подано в словнику та коли вони в словниках відсутні частково або повністю. У першому випадку перекладач вирішує завдання вибору одного адекватного в зазначеному контексті варіантного відповідника слова оригінала з кількох, поданих у словнику. У тих випадках, коли варіанти й відповідники певного слова вихідної мови в словниках відсутні, перекладач спочатку також повинен визначити, у якому значенні вжито багатозначне слово, а потім уже перекласти його одним зі способів перекладу слів (транскодування, калькування, контекстуальна заміна, смисловий розвиток, антонімічний або описовий переклад). Перекладач повинен бути дуже уважним при перекладі

термінів і в перекладі орієнтуватися на тематику тексту з тим, щоб уникнути неправильного вибору варіанту перекладу терміна. Переклад термінології, що фігурує в сучасному фантастичному контексті, досить різноманітний з погляду належності до певних галузей науки й техніки. Проникнення елементів наукового стилю до мови художньої літератури зумовлює значно більші можливості для семантичної видозміни слова у перспективі подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білоус О. Теорія перекладу Курс лекцій: Навчальний посібник / О. М. Білоус // – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. – 116 с.
2. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури : Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. Карабан // – 4-е вид., виправлене. – Вінниця: Нова книга. – 2004. – 574 с.
3. Кияк Т. Вісник 2008: Вісник: Проблеми української термінології – Львів: Національний ун-т Львівська політехніка. – 2008. – № 620. – с.3-5.
4. Южакова О. І. Дослідження українських терміносистем і термінних номінацій у когнітивному аспекті / О. І. Южакова // – Л. : Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2012. – № 733. –367с.

УДК 811.111'42

**Кущенко Віолетта Віталіївна
Науковий керівник – к.філ.н., доц. Заболотська О. В.**

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕКСТІВ ТУРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Туризм як сформована масова культура, спрямований на задоволення таких людських потреб, як відпочинок, отримання нових вражень і відхід від буденності та стресу. Туристи виявляють готовність занурення в іншу культуру й нове навколишнє середовище, що створює певну модель сприйняття реальності [2, с. 192].

До питань вивчення й систематизації туристичних текстів зверталися вчені різних країн, зокрема В. С. Пазенок, Г. С. Цехмістрова, О. А. Кручек в Україні, М. Нешков, Н. Апостолов у Болгарії, В. Е. Багдасарян, Г. П. Долженко, Е. Г. Долженко, Н. В. Філатова в Росії та ін. Зв'язок між мовою і туризмом частково розглянутий у працях зарубіжних учених: Д. Маккенел, Дж. Уррі, К. Вестіто, Г. Данн.

Н. В. Філатова, відповідно до логіки Т. А. ван Дейка, розглядає туристичний дискурс як «актуально виголошений текст», пов'язаний з комунікацією у сфері туризму [4, с. 156].

Слідом за К. Вестіто, туристичний дискурс - це вживання мови в усному мовленні і на письмі, форма практики (діяльності), у якій створюються й поширюються соціальні і культурні значення місць і народу;

мова, що бере участь у просуванні туризму, представлена певними жанрами [3, с. 66].

Г. Каппелло співвідносить досліджуваний об'єкт до мови в туризмі; туристичний дискурс, на думку автора, демонструє різні рівні спеціалізації, які асоціюються з різними типами текстів, адресованими певній аудиторії [3, с. 67].

Метою нашого дослідження є виявити характерні ознаки текстів туристичного дискурсу.

Туристичному дискурсу притаманний розмовний стиль, який дозволяє досягти більш щирої атмосфери й близького тону спілкування. Послуги та товари в туризмі потребують високого ступеня інформативності. У зв'язку з цим у сфері туризму активно використовуються різноманітні дискурсивні жанри. Жанри туристичного дискурсу можна поділити на: вербальні (екскурсія, діалог між клієнтом та представником турфірми, відеопутівник, аудіогід), та невербальні (путівник, брошура, листівка, веб-сторінка туристичного бюро) [2, с. 193].

Усі тексти туристичного дискурсу складаються таким чином, щоб вплинути належним чином на читача: зацікавити, викликати бажання відвідати ту чи іншу країну. За своєю природою, вони є ідеологічним текстом, який покликаний сформувати образ країни або змодельовати певну реальність у свідомості читача [2, с. 192]. Тому основними функціональними характеристиками туристичного дискурсу є інформативність, оцінність, спонукальність та енциклопедичність. Серед інших ознак туристичного дискурсу в контексті нашого дослідження виокремлюємо гібридність, креолізованість та гіпертекстуальність.

Гібридність туристичного дискурсу проявляється в поєднанні рис публіцистичного та наукового функціональних стилів. У свою чергу всередині кожного підвиду туристичного дискурсу можна виявити поліфонічні включення, вкраплення історичного, мистецтвознавчого, кулінарного та інших дискурсів [2, с. 193].

Стильове оформлення туристичних текстів іноді демонструє орієнтацію на такі домінантні ознаки наукового стилю, як високий рівень узагальнення, точність, інформативність, імперсональність. Однак зазначені ознаки піддаються трансформації під впливом протилежних властивостей, властивих публіцистичному стилю і рекламі [1, с. 152].

Туристичний дискурс - особливий підвид рекламного дискурсу, який об'єднує різні види реклами туризму і націлений на позиціонування та просування туристичних послуг за допомогою стратегій аргументації, які мають лінгвокогнітивний характер [4, с. 155].

Найбільш поширена формула реклами (так звана формула AIDA) включає в себе чотири елементи, що йдуть один за одним у суворій послідовності: *attention* (залучення уваги адресата), *interest* (збудження інтересу до рекламованого продукту), *desire* (збудження бажання володіти товаром), *action* (спонування до потрібного адресанта дії) [3, с. 69]. Ця формула реклами може бути застосована до текстів туристичного дискурсу.

Незважаючи на численність вербальних особливостей туристичного дискурсу, для нього характерні і невербальні засоби. Серед них слід назвати: шрифт, колір, фон тексту (кольоровий або ілюстрований), засоби орфографії, пунктуації та словотвору, іконічні друковані символи (піктограми, ідеограми), графічне оформлення вербального тексту (у вигляді фігури, в стовпчик) [3, с. 67]. У такий спосіб креолізованість стає однією з основних характеристик туристичного дискурсу.

Принцип креолізованості полягає в обов'язковій наявності ілюстративних матеріалів, які пояснюють текстовий ряд (наприклад, фотографії визначних пам'яток, карти об'єктів) і доповнюють зміст тексту, оскільки на фотографіях і ілюстраціях, як правило, відображають виняткові види описуваного географічного пункту. Креолізації туристичних текстів сприяє реалізація головної стратегії туристичного дискурсу - формування високої позитивної оцінки пропонованого туристичного продукту [4, с. 158]. Ілюстрації створюють соціальну реальність, допомагають адресату правильно зрозуміти сенс викладу, відтворюючи національну картину світу.

Для деяких жанрів дискурсу креолізованість є невід'ємною частиною, наприклад, жанр відеопутівників, у якому поєднуються вербальний і візуальний ряди, а саме відеоряд і наратив. Крім того, неодмінним атрибутом відеопутівників є також музичний супровід, покликаний посилити вплив на адресата і сприяє більш глибокому зануренню в атмосферу країни або міста. Варто відзначити, що музика підбирається не випадковим чином: у ній найчастіше відбивається етнічна своєрідність туристичного об'єкта (народна музика, твори композиторів і виконавців, які міцно асоціюються з тією чи іншою країною) [1, с. 153].

Інтернет-комунікація все частіше розглядається як об'єднання різних дискурсивних практик, у ряду яких туристичний дискурс є специфічним комунікативно-інформаційним простором, організованим у тому числі й у формі гіпертексту [5, с. 105]. На відміну від класичного розуміння гіпертексту сучасна лінгвістика все частіше трактує його як сукупність усіх текстів, представлених у мережі Інтернет.

Гіперпосилання - це каркас гіпертексту, він структурує його і визначає поведінку користувачів. На сьогодні виділяються наступні види гіперпосилань: внутрішні й зовнішні, прості й розширені, абсолютні та відносні, з візуальним зазначенням адреси і з описом змісту того фрагмента гіпертексту, на який веде посилання.

У процесі сприйняття гіпертексту користувачами звичне читання замінюється браузерингом, тобто швидким читанням або переглядом. Інтерактивно керований користувачем процес переміщення в інформаційному просторі гіпертексту отримує назву навігації. Навігація є перехід від одного фрагмента гіпертексту до іншого за допомогою гіперпосилання, що є найважливішим структурним елементом гіпертексту [5, с. 106].

Таким чином, гіпертекстовість туристичного дискурсу забезпечує високоекономічне представлення інформації та ефективний вплив на

адресата поряд з іншими характеристиками туристичного дискурсу: гібридністю та креолізованістю.

Отже, визначаємо туристичний дискурс як сукупність текстів різних за жанром (бортові журнали, листівки, повідомлення туристів, газетні подорожі і глосарії путівників), занурених у ситуацію посередницького спілкування між професіоналами й потенційними туристами, яке може значно варіюватися, у залежності від цілей та стратегій цієї комунікації (інформувати, переконувати, заохочувати), ефективність досягнення яких зумовлена особливостями туристичного дискурсу: гібридністю, креолізованістю, гіпертекстуальністю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гермашева Т. М. Исследование лингвистических и паралингвистических характеристик блог-дискурса / Т. М. Гермашева // Известия Российского государственного педагогического ун-та им. А. И. Герцена (Общественные и гуманитарные науки): Научный журнал. – СПб., 2010. – С. 150 – 155.
2. Косицкая Ф. Л. Жанровая палитра французского туристического дискурса / Ф. Л. Косицкая // Вестник Томского государственного педагогического университета, 2013. – № 3 (131). – С. 192 – 194.
3. Панченко Е. И. К вопросу о лингвистическом статусе туристического дискурса / Е. И. Панченко // Лінгвістика. Лінгвокультурологія, 2014. – Т. 7. – С. 66 – 72.
4. Слезко Ю. В. Феноменологическое пространство туристического дискурса / Ю. В. Слезко // Вестник БГУ, 2013. – №15. – С. 155–161.
5. Соколова Е. В. Гипертекст / Е. В. Соколова // Западное литературоведение XX века. Энциклопедия. – М.: Intrada, 2004. – С. 105 – 108.

УДК 81'373.612

**Мандич Тамара Михайлівна
Науковий керівник – к.філ.н., доц. Карабута О.П.**

МОРФОЛОГІЧНЕ ВИРАЖЕННЯ МЕТАФОР У СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ФУТБОЛЬНИХ ТРАНСЛЯЦІЙ)

Концептуальні метафори, демоном-ціллю яких виступає спорт, подають знання про різні види спорту в інтерпретації коментаторів по-новому, беручи за основу перенесення подібних ознак із численних доменів-джерел. Крім значень образних одиниць, а саме змін семантики, що відбуваються у спортивному медійному дискурсі, варто розглянути частиномовну природу метафор, якій у сучасному мовознавстві приділено недостатньо уваги. До цього питання зверталися Х. Дацишин, Л. Кравець, Л. Марчук, Л. Нагнибіда, Г. Панчук, Л. Федорова, натомість метафори

спортивної тематики такому аналізу не підлягали, чим і пояснено **актуальність** статті.

Метою дослідження вбачаємо морфологічну характеристику виділених у спортивних прямих трансляціях метафор, зокрема визначення їх частиномовної приналежності згідно з чинною традиційною класифікацією.

Аналіз зібраного ілюстративного матеріалу засвідчує: основу образних спортивних коментарів становлять іменникові та дієслівні метафори. Цьому факту є логічне пояснення: у поле зору коментатора потрапляють або суб'єкти та об'єкти змагань, або дії та процеси, властиві динамічним видам спорту. У будь-якому випадку мовець шукає нестандартні перетини між кількома концептами (концептосферами) для оригінальної реалізації номінативної функції слова, що в умовах медійного спортивного дискурсу з урахуванням особливостей жанру посилюють вплив на глядачів-реципієнтів. Периферію за кількісним показником і ступенем змістової значимості складають прикметникові та прислівникові метафори.

Іменникові метафори представлені широким спектром граматичних форм, адже перебувають у різних позиціях у реченні, що викликано семантичним багатством модифікованих лексичних одиниць, якими позначають спортсменів, інвентар, абстрактні спортивні реалії тощо. Учені переконані: «Оскільки основною властивістю іменника є здатність до номінації, така метафора позначає різні предмети та явища одного семантичного поля при перенесенні в інше та виконує номінативну, образну, експресивну, когнітивну та концептуальну функції» [3, с. 140]. Усі перераховані функції реалізовані й у спортивному дискурсі з метою зацікавити й вплинути на глядача. Фіксуємо такі іменникові метафори: *І от вони – **звірі** у червоно-біло-синій формі (Футбол 1, 28.05.16); Сфолів Хуанфран, виставляючи **шлагбаум** у вигляді руки (Футбол 2, 13.06.16); Після довгої передачі м'яч стає **здобиччю** валійців (Футбол, 28.03.16); Задалеко від **володінь** 40-річного Керая (Футбол 1, 22.06.16)* тощо.

Одними з найпродуктивніших засобів позначення понять спортивної гри є дієслівні метафори. Вони вказують на активну ознаку предмета, демонструють динамічність, процесуальність і змінність. До того ж такі метафори, на думку дослідників, відрізняються посиленою експресивністю, що відіграє в публіцистичному стилі роль впливу на реципієнта [2, с. 507]. На практиці доведено: у спортивному дискурсі дуже часто вживають метафори, що позначають дії людини і відповідно виражаються дієсловами. Не стали винятком і футбольні трансляції: 90-хвилинний репортаж насичений дієслівними метафорами, що репрезентують ігрові маніпуляції спортсменів і зіставляються зі стандартними діями, характерними для повсякденності. Напр.: *Зараз позиція крайнього захисника **гуляє** (Футбол 1, 22.06.16); Поль Погба **потанцював** з м'ячем у центрі поля (ТРК «Україна», 07.07.16); Двічі поспіль Мехмета Топала позиційно **знищили** іспанці (ТРК «Україна», 17.06.16); Уельс сьогодні **знеструмив** гравців збірної Бельгії (ТРК «Україна», 01.07.16); З лівої **плюнув** так, що Татарушану нічого не залишалось, крім як*

сісти на коліна і вхопити голову руками (ТРК «Україна», 10.06.16); **Погладив** м'яч Роман Губник шипами бутс (Футбол 2, 13.06.16) тощо.

Мають місце й метафоричні дієслівні словосполучення на зразок: <...> **тепер спробує** заміною Берта Штора **запалити багаття** біля воріт Руя Патрісіо (Футбол 1, 22.06.16); Вони не бачили, що Кріштіану Роналду **крота вбив** на футбольному полі, як говорять футболісти, зачепившись носком своєї бутси за газон (ТРК «Україна», 14.06.16) тощо.

Менш продуктивними є прикметникові метафори. Прикметник виражає статичну ознаку предмета чи явища. Прикметникова метафора – це метафора-характеристика; вона поєднує функції номінації і дескрипції з акцентом на дескриптивності метафоричного вислову [2, с. 506]. Незважаючи на різні класифікації та підходи до вивчення, лінгвісти одноставно визначають функції прикметникових метафор. Л. Федорова зазначає, що «прикметник дає змогу авторові підсилити, конкретизувати значення іменника, дати яскраву й точну характеристику певним суспільним подіям чи явищам, висловити оцінку чи своє ставлення до них» [4, с. 115]. Структурні та функційні подібності до художніх означень мотивують появу відповідного терміну. Так, атрибутивні метафори називають ще метафоричними епітетами [1].

Розглянемо прикметникові метафори на позначення футбольних реалій, виділяючи підтипи в межах класифікації, запропонованої Л. Федоровою [4, с. 117]. Ураховуючи невелику кількість зразків, не розмежовуємо одиниці за розрядами прикметників.

1) Абстрактна метафоризація:

- фізичні властивості предмета – властивості абстрактних понять: **Тонка** передача на Гомеса (2+2, 06.10.13); Карім Бензема – **м'який** пас на Жиру (ТРК «Україна», 15.06.16);

- військові поняття – ознаки абстрактних понять: **Потрібно** вигадувати щось цікаве, щоб проходити цей **ешелонний** захист (ТРК «Україна», 11.06.16); «Заря» сьогодні грає **бойовим** складом (Футбол 1, 21.05.16);

- суспільно-політичні поняття – ознаки абстрактних понять: Йозеф не забиває **легітимний** м'яч (UA:Перший, 15.06.16);

- спортивні поняття – ознаки абстрактних понять: Чалхан Урду насправді б'є – **регбійний** удар (Футбол 2, 12.06.16); Кучер виграє **атлетичну** боротьбу (Футбол, 28.03.16);

- назви команд – ознаки абстрактних понять: Гравці «Говерли» при розігравші штрафного зіграли у **«спартаківську»** стінку (UA:Перший, 09.11.13).

2) Синестезія:

1. ознака за дотиком – ознака абстрактних понять: **В'язка** боротьба у центрі поля (2+2, 07.05.16); Це робить Італію <...> **колючою** та неприємною для суперників (ТРК «Україна», 02.07.16).

3) Просторова метафоризація:

2. параметрична ознака – властивість абстрактних понять: *Високий пресинг, активний відбір від гірників на чужій половині поля* (Футбол 1, 07.04.16).

4) Метафоризація якісних прикметників на позначення кольорів: *Ми могли в цьому епізоді претендувати на пенальті – хай це буде суб'єктивна думка людини із синьо-жовтим серцем* (ТРК «Україна», 12.06.16); *Де Шильйо чи не єдиний зіграв з резерву, коли команда проводила блідий поєдинок* (Футбол 1, 27.06.16).

Поодинокі вживають прислівники, що не належать до основних морфологічних різновидів метафор. Такі мовні одиниці, як правило, характеризують або оцінюють дію гравця. Напр.: *По-професорськи зіграв Шахов (2+2, 07.05.16); Смачно приклався Даріо Срна – це його позиція, це його точка* (Футбол 2, 12.06.16).

Вивчення метафор у спортивному дискурсі з погляду морфології дозволяє краще зрозуміти їхню семантику та допомагає встановити синтаксичні функції, виконувані в коментарі. Під час аналізу з'ясовано, що серед зафіксованих одиниць найбільшу частку складають іменникові та дієслівні метафори, що пояснюємо специфікою явищ, подій, процесів і станів, які вони називають. Додаткові характеристики забезпечують прислівникові метафори, що вживають у край пасивно. Перспективи дослідження вбачаємо в тому, що коментаторське мовлення є динамічним і схильним до змін, тому нові метафори виникають постійно й потребують регулярного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блинова О. И., Юрина Е. А. Образная лексика русского языка / О. И. Блинова, Е. А. Юрина // Язык и культура. – №1. – 2008. – С. 5-14.
2. Дацишин Х. П. Морфологічний і синтаксичний принципи структурної класифікації метафор у політичному дискурсі / Х. П. Дацишин // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. журналістика. – 2001. – Вип. 21. – С. 506-509.
3. Нагнибіда Л. С. Граматична структура мистецтвознавчих метафор / Л. С. Нагнибіда // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – 2009. – №4. – С. 139-142.
4. Федорова Л. Семантика і структура прикметникових метафор у текстах газетно-журнальної періодики / Л. Федорова // Українська мова. – 2013. – №4. – С. 114-123.

УДК 81' 42:821.111

Мельохіна Ольга Євгенівна
Науковий керівник – к.пед.н., доц. Воробйова А.В.

ЗАПОЗИЧЕНІ СЛОВА В ДОСЛІДЖЕННІ ІСТОРІЇ РЕФОРМАЦІЇ

Історична наука постійно збагачується словами іншомовного походження. Процесам термінологічних запозичень присвячено багато праць дослідників (О. Боровська, Є. Карпіловська, Л. Кислюк, Н. Клименко,

О. Лисенко, Г. Онуфрієнко, В. Пілецький та ін.). Зміни лексичного складу мови потребують спільної роботи філологів та істориків, адже історичний термін разом зі значенням передає специфіку події та часу.

Метою нашого наукового пошуку є аналіз лексичних запозичень, що пов'язані з періодом Реформації. Реалізація визначеної мети обумовила необхідність вирішення таких завдань: 1) відібрати історичні терміни, що є характерними для періоду Реформації; 2) класифікувати їх за етимологічною ознакою; 3) проаналізувати значення термінів.

За походженням запозичені слова, що пов'язані з періодом Реформації, можна умовно розділити на три групи.

Перша група об'єднує слова латинського походження і включає переважно загальнонаукові поняття. Проаналізуємо значення термінів цієї групи. *Лібералізм* (англ. *Liberalism*) – слово запозичене з латинської мови, де *liberalis* означає «вільний». В ідеології ліберального руху періоду протестантизму значну роль відігравали сила людського розуму та удосконалення людської природи. Сьогодні поняття «лібералізм» іноді ототожнюють з «вільнодумством», проте термін має більш широке значення, що включає, насамперед, поступові соціальні реформи з метою реалізації індивідуальних прав та цінностей [1, с. 420]. Термін *антитринітаризм* (англ. *Antitrinitarism*) складається з двох частин: *anti* – «проти, навпаки», *trinitas* – «трійця». Це релігійне вчення, що не визнає віру в триєдність Бога. У науковій літературі зустрічаємо синонім *унітаризм* (англ. *Unitarism*). В будь-якому випадку ці слова відображають основну відмінність віровчення від інших [5]. Слово *конфесія* (англ. *confession*), від лат. *confessus* («визнання»), в англійській мові позначає релігійний напрям, а також документ, що виокремлює основні позиції віри. В українській мові термін вживають лише в першому значенні, для другого використовують слова «сповідання» або «віресповідання». Поява терміна *Протестантизм* (англ. *Protestantism*) безпосередньо пов'язана з протестаціями прихильників Лютера проти скасування права вільно обирати релігію. Латинське слово *protestans* буквально означало «публічно заявляти» [2, с. 273]. *Пієтизм* (англ. *Pietism*) від лат. *pietas* «благочестя» – релігійний рух, метою якого стало відокремлення від основної маси лютеран. Пієтисти основну увагу приділяли самовдосконаленню, аскетизму та містицизму, а не догматичній формальності. В українській мові «пієтизм» також означає містичну, благочестиву поведінку чи настрій. Латинське слово *ratio* («розрахунок, справа, мислення») лежить в основі запозиченого *раціоналізм* (англ. *Rationalism*), що має широкий спектр значень: розумний, доцільний, відповідний науковим вимогам [1, с. 618]. *Релігія* (англ. *Religion* (від латинського *religio* «зв'язок»)) – віровчення, зв'язок із богом. Це поняття включає сукупність духовних уявлень, суспільну свідомість, а не тільки віру [1, с. 627]. Термін *індивідуальний* (англ. *individual* (від латинського *individuum* «неподільний» [1, с. 375])) у контексті Реформації передає лише позитивні риси, тому його не вживають у значеннях «егоїстичний» або «самозакоханий». Слово *індульгенція* (англ. *Indulgence*) від лат. *indulgeo* – «поблажливість» означає практику звільнення

від покарання за гріхи, прийняту в католицькій церкві. Цей історичний термін не має аналогів в українській мові [1, с. 375]. Термін *Реформація* (англ. *Reformation*) від латинського *reformare* означає «формувати знову, змінювати». Український відповідник «зміна» можна вживати лише поза контекстом, пов'язаним з католицьким церковно-релігійним рухом.

Друга група термінів має грецьке походження. Переважна більшість термінів узяті з Євангелія, оригінал якого написаний грецькою мовою. Слово *догма* (англ. *Dogma*) походить від грецького *δόγμα* «думка, доктрина, що вважається єдино правильною» [1, с. 224]. Термін *євангелізація* (англ. *Evangelize*) від грецького *εὐαγγέλιον* «добра новина» означає нести, проповідувати радісну звістку [1, с. 262]. Слово *церква* (англ. *Church*) від грецького *kiriakon* «Божий дім» буквально означає будинок, де збираються християни. Але ні в англійській, ні в українській мовах немає відповідника грецькому слову *ἐκκλησία* або єврейському слову *kahal*, що означають «скликання зборів людей із певними правами». З релігійної точки зору, саме, *ἐκκλησία*, тобто «община людей, які називаються християнами», є найбільш точним терміном. Отже, слово «церква» не повною мірою передає його значення. Тому іноді словосполучення «зібрання віруючих» використовують для привернення уваги читача чи слухача до цього аспекту [6, с. 390]. Термін *анабаптизм* (англ. *Anabaptism*) від давньогрецької *ανα* «знову» і *βαπτίζω* «хрещення» дослівно перекладають «знову занурення у воду». Так називають релігійний рух, доктрина якого закликала до повторного хрещення дорослих [1, с. 32]. *Теологія* (англ. *Theology*) від грецького *θεολογία*, *θεός* – «Бог» і *λόγος* – «слово, вчення, наука» означає викладення та обґрунтування догматів певної релігії, а також комплекс дисциплін, що пояснюють християнське віровчення [1, с. 759]. Термін використовують у наукових працях поряд із його українським синонімом «богослов'я». Слово *християнство* (англ. *Christianity*) походить від грецького *Χριστός* – «помазаний» [1, с. 134], що пов'язано з діяльністю Ісуса Христа та його послідовників, яких стали називати християнами.

Третя група термінів представляє протестантські конфесії, назви яких найчастіше походять від імен реформаторів. Так, *Соцініанізм* (англ. *Socinianism*) – релігійний рух, пов'язаний з Фаустом Соціном та його дядьком Лаллієм Соціном [3, с. 427]. *Лютеранізм* (англ. *Lutheranism*) з 1520 р. вчення Лютера [3, с. 270-271]. *Кальвінізм* (англ. *Calvinism*) – теологічні позиції, які систематизовані з XVII століття як вираження основних поглядів Джона Кальвіна [3, с. 70]. Менонітизм (англ. *Mennonites*) одна з груп християн, що з'явилась у Нідерландах. Назва походить від імені керівника Менно Симонса. [5].

Очевидно, що появу нової лексики в українській мові не можна оцінювати як негативне явище. За твердженням сучасних українських мовознавців іншомовні запозичення необхідні для всебічного розвитку лексикону української мови, яка в якості державної мови має забезпечувати всі сфери діяльності суспільства [4, с. 230].

Отже, відбір та аналіз термінів, пов'язаних з історією Реформації, продемонстрував їх вибірково можливість заміни українськими відповідниками. Адже більшість із них пов'язана з історією Реформації та є специфічним відображенням цього історичного періоду. Добір синонімів доцільний лише в деяких випадках, наприклад: «сповідання» – «конфесія», «богослов'я» – «теологія». Перспективу подальшого дослідження ми бачимо в поглибленому аналізі іншомовних запозичень інших історичних періодів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Dr. Ernest Clein. A comprehensive etymological dictionary of the English language. Amsterdam: Elsevier, 1971.
2. McGrath, Alister E. Reformation Thought. Malden: Wiley-Blackwell, 2012.
3. Robert Benedetto, Donald K. McKim Historical Dictionary of the Reformed Churches. Lanham Md: Scarecrow Press, 2010.
4. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі: монографія / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
5. Любащенко І. В. Історія протестантизму в Україні: курс лекцій – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/library/books/autors/liubaschenko/history_of_protestantism_in_UA/65796/
6. Седакова А. О. Церковнославяно-русские паронимы / А. О. Седакова. – М.: Груко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 2008. – 429 с.

УДК 378 : 811.111

Міщенко Валерія Віталіївна

Науковий керівник – к.філол.н., ст.викл. Суворова Т.М.

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖЕВИХ СЕРВІСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглянено методичні підходи, що стосуються підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах інформаційно-комунікаційного середовища. Визначено, що перехід учителів на рівень учасників мережевої спільноти забезпечить можливість більш ефективно використовувати соціальні мережеві сервіси в професійній діяльності.

Ключові слова: мережеве середовище, професійна діяльність учителя початкової школи, сервіси, інформаційно-пошуковий метод, інформаційно-комунікаційне середовище.

Постановка проблеми. На сьогодні система освіти зазнає впливу з боку багатьох факторів. Проте головними в ХХІ ст., на нашу думку, є розвиток саме інформаційного суспільства, науково-технічний прогрес і процес глобалізації. Наукова дискусія щодо ролі вказаних факторів ведеться головним чином навколо проблем їх соціально-економічного й цивілізаційного впливу, включаючи культуру, але порівняно рідко стосується освітніх і особистісних наслідків [1].

В інформаційному суспільстві, що формується, фундаментальною проблемою є зміна методології сучасної освіти як постійної освіти (освіти протягом усього життя людини), реалізація концепції якої потребує становлення в соціумі персональних освітніх сфер, що формуються самими суб'єктами для вирішення особистісних і професійних завдань на основі досягнень інформаційних технологій. Стрімкий розвиток сучасних засобів міжособистісної комунікації (блогів, вікі-сайтів), що базуються на сучасних мережевих технологіях, приводить до самоорганізації соціальних мереж та спільнот регіонального й глобального рівнів [2].

Мережеві сервіси змінюють трохи застарілі стереотипи використання глобальної мережі, що перестала бути середовищем передавання інформації і транспортним каналом постачання знань [3]. Пасивна позиція такого собі "читача" (споживача інформації) змінюється на інтерактивну й персоналізовану позицію "письменника" (коментатора, співучасника дискурсу).

Через надзвичайну легкість використання сервісів відкриває більш широкі можливості для активної участі людей у наповненні мережі матеріалами, обміну своїми навичками й уміннями. Не маючи спеціальних знань у галузі інформатики, можна швидко здійснити публікацію різних даних в Інтернеті, організувати віртуальні спільноти для інтерактивного спілкування користувачів [4]. Саме тому ця сукупність мережевих послуг набуває все більшої популярності в педагогічному середовищі, зокрема й серед учителів початкової школи. З педагогічної точки зору використання вікі-сторінок і блогів у педагогічній взаємодії свідчить про перехід до технології співробітництва (суб'єкт-суб'єктна модель) і формування персонального освітнього середовища кожного з учасників. Дослідження психолого-педагогічних і методичних проблем упровадження сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі початкової школи здійснювали вчені В. Варченко, М. Гольцмен, М. Жалдак, С. Іванова, Д. Клементс, М. Левшин, Н. Макарова, Т. Оппенхеймер, С. Пейперт, Ф. Рівкінд, Л. Фуксон, К. Хохман та інші. Загалом ученими відзначається збагачення діяльності тих, хто навчається, за рахунок її опосередкування інформаційними технологіями, розвиток інтелектуальних здібностей, пізнавальних інтересів і мотивів тощо.

Вагомий внесок у дослідження можливостей використання мережевих сервісів у навчально-виховному процесі загальної середньої та вищої школи зробили такі науковці: О. Андреев, Н. Балик, Н. Діментієвська, А. Забарна, О. Круподерова, Є. Патаракін, М. Резнін, Б. Ярмахов, Richard E. Ferdig, Kaye D. Grammel, зокрема педагогічні можливості сервісів досліджує М. Менякіна, вікі-технології у сучасній освіті – Н. Дягло, Г. Стеценко, особливості використання веб-технологій для самостійного підвищення кваліфікації – М. Німатулаєв, розвиток загальнокультурної компетенції вчителів-предметників засобами сервісів – Н. Євтушенко.

Разом із тим питанню використання соціальних мережевих сервісів у навчально-виховному процесі початкової школи в нашій країні приділяється

ще недостатньо уваги. Освітні ресурси, розміщені в Інтернеті, не здатні вирішити постійно оновлювані педагогічні завдання, задовольнити специфічні вимоги й цілі педагогічного процесу початкової школи. Тому необхідно, щоб учитель початкових класів мав не тільки певні знання, а й відповідні компетенції пошуку, систематизації, адаптації та використання освітніх веб-ресурсів як для педагогічного проектування навчального процесу, організації діяльності учнів, так і для підвищення своєї кваліфікації в умовах самоосвіти.

Отже, аналіз психолого-педагогічної наукової літератури та практики підготовки майбутніх учителів початкових класів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема сервісів, дозволив виявити низку протиріч між:

- необхідністю введення комп'ютерно-мережових технологій у професійній діяльності вчителя та низькою мотивацією вчителів початкових класів до опанування й використання електронних освітніх ресурсів;

- зростаючими вимогами до компетенцій педагога-професіонала та недостатньо теоретично й практично розробленою проблемою формування загальнокультурних, загальнопрофесійних компетенцій за допомогою комп'ютерно-мережових технологій;

- генерацією навчальних, методичних і довідкових матеріалів у веб-просторі та відсутністю сформованих компетенцій пошуку необхідної інформації, налаштування додаткових комп'ютерних програм для роботи з веб-ресурсом;

- величезним потенціалом освітнього веб-простору та нездатністю визначення ефективності веб-ресурсів, відсутністю вмінь аналізувати, проводити експертизу.

Таким чином, стає зрозумілим, що в навчальному процесі в закладах вищої освіти нагальною є проблема підготовки вчителя початкових класів до використання веб-технологій у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, завдяки аналізу літературних джерел [2-5; 7-10 та ін.] було з'ясовано, що сервіси-он-лайн важливі в роботі кожного вчителя. У цьому інформаційному середовищі можна здійснювати різні види діяльності: робити презентації, фотоальбоми, навчальні фільми, обробляти звук, працювати з документами. Водночас, що не менш важливо, сервіси висвітлюють нові можливості для облаштування особистого простору вчителя [5].

Приєднуємося до положень праці про основні педагогічні можливості сервісів М. Менякіної, яка стверджує, що вони забезпечують таке: використання відкритих, безкоштовних і вільних електронних ресурсів з навчальною метою; самостійне створення мережевого навчального змісту; засвоєння інформаційних концепцій, знань і навичок; створення навчальних ситуацій, на основі яких можна спостерігати й вивчати недоступні раніше феномени [3].

Вважаємо, що серед наявних сервісів найбільш доцільними для вчителів початкових класів є такі:

1) Мережеві щоденники (<http://www.blogger.com/>).

Так, учителями початкових класів блогова технологія може бути вдало використана як майданчик для педагогічних дискусій із можливістю роботи в мережевих проектах, консультування й здобуття додаткових знань, створення педагогічних "віртуальних мереж", шкільних щоденників тощо.

2) Колективне редагування гіпертекстів – Вікі-енциклопедії (<http://uk.wikipedia.org>).

Вікі-вікі – це середовище для швидкої гіпертекстової взаємодії з високим рівнем інтерактивних ресурсів для дистанційного навчання, можливістю спільного редагування статей, проведення навчальних телекомунікаційних проектів, публікації методичних матеріалів. Може бути використане для створення та розміщення методичних розробок зі зворотним зв'язком, спільного створення віртуальних краєзнавчих та екологічних екскурсій школярами, колективного проектування творчих робіт – казок, віршів, есе тощо.

3) Соціальні пошукові системи, сервіси для створення закладок, карти знань.

Ці соціальні сервіси дають можливість учителям початкових класів зберігати на веб-сторінці колекцію своїх закладок-посилань, що їх зацікавили. Надалі такі закладки використовуються як джерело і сховище посилань на навчальні матеріали. Крім того, учителі можуть вести пошук необхідних матеріалів спільно. Додаткові сервіси дозволяють представити системи закладок як карти знань та інтересів, на базі яких може бути організована навчальна діяльність учнів.

У системі підготовки майбутнього вчителя початкових класів нами визначено найбільш значущі вимоги до професійної готовності спеціаліста в галузі інформаційно-комунікаційних технологій із фахових дисциплін і дисциплін інформаційного циклу. Так, щоб досягти достатнього рівня готовності студентів до використання соціальних сервісів у майбутній професійній діяльності, вони повинні [6]:

– з фахових дисциплін 1) знати можливості й сучасні концепції використання комп'ютера в навчанні й розвитку учнів початкових класів; 2) володіти методами використання комп'ютера в організації навчання молодших школярів, прийомами оптимального поєднання комп'ютерних і традиційних технологій, прийомами й методами використання комп'ютера в системі розвивального навчання (для організації творчої діяльності учнів), прийомами організації індивідуальної та колективної проектної діяльності учнів в умовах інформаційного середовища, зокрема й за допомогою сервісів; 3) уміти використовувати комп'ютер для організації контролю засвоєння молодшими школярами програмового матеріалу, діагностики та корекції розвитку особистості, аналізувати зміст експериментальних програм, програмно-прикладних засобів, формувати в учнів гігієнічну культуру взаємодії з комп'ютером; 4) бути здатними залучати батьків до

інформаційного середовища навчального закладу, впливати на формування інформаційної культури батьків тощо;

– з дисциплін інформаційного циклу: 1) мати цілісне уявлення про інформатику як науку, її місце в сучасному світі й системі наук, про інформаційні системи й моделі, знати конкретні приклади інформаційних моделей, навички роботи з ПК, різними допоміжними пристроями, з системними й прикладними програмними засобами загального призначення; 2) знати програмне забезпечення комп'ютера, принципи проектування й розроблення навчальних програмних засобів, можливості використання інформаційних технологій в управлінні навчальними закладами, у створенні банку даних педагогічної інформації за допомогою сервісів; 3) володіти системою знань теоретичних основ інформатики й обчислювальної техніки, основними інформаційними технологіями і вміти їх використовувати для дидактичного конструювання, навичками роботи в локальних мережах, системах телекомунікації тощо.

У професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного середовища навчальних закладів вищої освіти разом з іншими використовували інформаційно-пошуковий метод [7], сутність якого полягає в тому, що до початку заняття викладач пропонує студентам (або групам студентів) індивідуальні завдання з доббором посилань на відповідні веб-ресурси. На основі пошукової діяльності кожен студент (група) розв'язує своє завдання й презентує аргументовану точку зору з того чи іншого питання. Дискусії студентів із поточних питань відбуваються в on-line режимі в мережі Інтернет. Наприкінці заняття за результатами інформаційно-пошукової діяльності групи створюється мережевий щоденник або відповідна публікація у вікі-середовищі з використанням відеоматеріалів, графіків, анімації, звукових ресурсів тощо та організацією закладок-посилань. Для практичної реалізації цього методу студентам необхідні знання, уміння й навички з пошуку й оброблення інформації, застосування веб-технологій, технологій пошуку в Інтернеті тощо.

Ураховуючи необхідність набуття зазначених вище компетенцій, а також досвід професійної підготовки студентів, нами було розроблено і впроваджено розділ "Соціальні мережеві сервіси в педагогічній практиці" в межах навчальної дисципліни "Методика застосування комп'ютерної техніки в початковій школі":

Тема 1. Загальні відомості про соціальні мережеві сервіси. Педагогічні можливості мережевих сервісів у початковій школі

Поняття "технології". Характеристика й класифікація соціальних мережевих сервісів. Педагогічні можливості соціальних мережевих сервісів у початковій школі.

Тема 2. Мережеві щоденники в педагогічній практиці вчителя початкових класів

Поняття "блог". Можливості використання мережевих щоденників (блогів) у педагогічній практиці початкової школи. Знайомство з системами колективного блог-хостингу. Створення власних блогів.

Тема 3. Вікі-технологія в педагогічній практиці вчителя початкових класів

Характеристика та призначення сервісу. Принципи функціонування. Історія виникнення WikiWiki. Переваги та недоліки сервісу, обмеження його застосування. Дидактичні можливості вікі-середовища. Педагогічний потенціал та досвід використання WikiWiki в початковій школі.

Тема 4. Соціальні пошукові системи. Сервіси для створення закладок. Карти знань

Характеристика та призначення соціальних пошукових систем. Принципи роботи систем. Використання соціальних сервісів зберігання закладок у педагогічній практиці. Робота з пошуковими системами та сервісами для створення закладок <http://bobrdobr.ru>, <http://tren.flexum.ru>. Знайомство з сервісом "Карта знань". Педагогічний потенціал і дидактичні можливості використання карти знань у початковій школі. Робота із сайтом <http://bubbl.us/>.

Проведення лабораторно-практичних занять розділу "Соціальні мережеві сервіси (у педагогічній практиці" навчальної дисципліни "Методика застосування комп'ютерної техніки в початковій школі" сприяло розвитку діяльнісного та емоційного компонентів інформаційної компетентності студентів. Майбутні вчителі початкових класів розвинули такі вміння: спілкуватися; здійснювати самостійний творчий пошук у розв'язанні проблем; розвивати успішну міжособистісну взаємодію у професійній діяльності і спілкуванні; проектувати навчальні й виховні заняття з використанням можливостей соціальних сервісів. Крім того, кожен зі студентів відчув задоволення від того, що є не тільки користувачем мережі Інтернет, а й творцем, учасником всесвітнього інформаційного середовища.

Висновки. Відтак, використання сервісів стає особливо важливим у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. Перехід студентів на рівень учасників мережевої спільноти надає можливості не тільки ефективно впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології в професійну діяльність, а й розширити кругозір майбутніх педагогів; оволодіти вміннями спілкуватися, використовуючи мережу Інтернет; організувати міжособистісну взаємодію; співпрацювати в групі; систематично підвищувати рівень власної загальнокультурної, технологічної та інформаційної компетентності.

Окрім цього, високий рівень ефективності взаємодії користувачів в Інтернет-середовищі, багатовид принципів особливостей і різних можливостей мережевих сервісів, а також відносна дешевизна зумовлюють серйозні перспективи використання подібних технологій як учителями, так і учнями і тим самим визначають необхідність їхнього глибокого вивчення й експериментального дослідження.

Припускаємо, що за умови правильного вибору стратегії організації та управління віртуальною спільнотою під час навчання у спільній діяльності педагогів і вихованців будуть досягнені цілі навчання та вирішені основні педагогічні завдання. Водночас у тих, хто навчається, сформується нові навички й уміння, необхідні для самоосвіти й саморозвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дяченко С.В. Проблеми підготовки вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників у контексті технологізаційної освітньої парадигми / С.В. Дяченко // Наук. записки Ніжин. держ. ун-ту імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2007. – № 5. – С. 21-23.
2. Стародубцев В.А. Роль сетевых сервисов в становлении персональной образовательной сферы учителя информатики / В.А. Стародубцев, А.А. Киселева // Информатика и образование. – 2010. – № 6. – С. 84-86.
3. Менькіна М.С. Педагогічні можливості сервісів / М.С. Менькіна // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2009. – № 8. – С. 24-26.
4. Иванченко Д.А. Перспективы применения блог-технологий в Интернет-обучении / Д.А. Иванченко // Информатика и образование. – 2007. – № 2. – С. 120-122.
5. Євтушенко Н.В. Розвиток загальнокультурної компетенції вчителів-предметників засобами сервісів / Н.В. Євтушенко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. – № 7. – С. 5-7.
6. Дяченко С.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Світлана Володимирівна Дяченко. – Луганськ, 2009. – 225 с.
7. Ниматулаев М.М. Использование веб-технологий для самостоятельного повышения квалификации в условиях информационно-коммуникационной среды / М.М. Ниматулаев // Информатика и образование. – 2010. – № 8. – С. 86-89.
8. Круподерова Е.П. Освоение учителями информатики технологии вики / Е.П. Круподерова, В.П. Короповская // Информатика и образование. – 2008. – № 10. – С. 50-54.
9. Дягло Н.В. Вікі-технології у сучасній освіті / Н.В. Дягло // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2009. – № 2. – С. 30-31.
10. Стеценко Г.В. Практичне використання вікі-енциклопедії в навчально-виховному процесі / Г.В. Стеценко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2009. – № 6. – С. 18-20.

АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ТЕРМІНОЛОГІЧНІЙ СИСТЕМІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Актуальність дослідження пов'язана з постійним збільшенням кількості запозичених термінів та активним упровадженням їх у термінологічну систему психологічної науки. Сьогодні це питання викликає багато суперечок через дублювання власне українських слів відповідниками з інших мов. Також труднощі, з одного боку, виникають через неможливість свідомо вплинути на процес запозичення, передбачити специфіку розвитку науки. З іншого боку, кожне стихійне запозичення певним чином є зразком «вторгнення» у складену систему понять та термінів, наслідки якого теж важко спрогнозувати.

Мета нашого дослідження – розглянути та класифікувати англійські запозичення в термінологічній системі психологічної науки. Досягнення мети обумовило виконання таких завдань: 1) відібрати запозичені психологічні терміни; 2) виокремити серед них терміни-дублети, що використовують без змін та мають українські відповідники; 3) визначити терміни-дериванти, що з'явилися на основі «інтернаціонального фонду»; 4) проаналізувати доцільність використання запозиченої лексики в психологічній науці.

Терміносистема – фрагмент «наукової картини світу» (О. Селіванова), основними особливостями якої є упорядкованість, порівняльна повнота та відносна точність у визначенні понять, актуальність на момент створення. Процес термінологізації – складна трансформація слова в термін, що є основною одиницею спеціальної лексики, має певну лексико-понятійну структуру та несе інформативне навантаження. Е. Сорокіна зазначає, що саме у «прикордонній території» між словом та терміном відбувається зміна смислової структури слова [5].

Основні джерела формування термінологічних систем у науці – слова двох видів: загальноживані та запозичені. Багато вчених (Л. Веклинець [1], С. Гриньов [2], В. Даниленко [3], А. Коваль [4] та інші) працюють над дослідженням термінологічних запозичень.

На сучасному етапі термінологія психологічної науки постійно поповнюється. Цієї галузі знань торкнулася загальна тенденція запозичення нових термінів переважно з грецької, латинської та англійської мов, наприклад: *афіліація* – *affiliation* (англ.), *імідж* – *image* (англ.), *драйв* – *drive* (лат.), *контент-аналіз* – *content analysis* (англ., грецьк.), *копінг* – *coping* (англ.), *рейтинг* – *rating* (англ.), *релізер* – *releasing* (англ.), *стрес* – *stress* (англ.), *інсайт* – *insight* (англ.) та інші.

В. Даниленко визначає, що повнота складу української термінології, її системність певною мірою забезпечується завдяки тому, що поряд із загальноживаними термінами функціонує певна кількість синонімів, які є запозиченими. На думку вченого терміни, які виражають певне поняття, як

правило, є дублетними найменуваннями, що ввійшли в термінологічну систему внаслідок різного роду мовних контактів і різноспрямованих тенденцій у процесі її формування [3].

На думку А. Коваль наявні в термінології паралельні назви одного поняття є дублетами [4, с. 41-42]. Найбільш чисельну групу термінів-дублетів у складі сучасної української психологічної термінології становлять ряди слів, які складаються з власне українських термінів та іншомовних запозичень. Наприклад: *perception* – *перцепція* – *сприймання*; *insight* – *інсайт* – *розуміння, осяяння*; *relaxation* – *релаксація* – *розслаблення*; *reminiscence* – *ремінісценція* – *згадування (пригадування)*; *latent* – *латентне* – *приховане*; *anticipation* – *антиципація* – *передбачення*; *synthesis* – *синтез* – *поєднання*; *hypnosis* – *гіпноз* – *навіювання*; *individual* – *індивід* – *особистість*; *verbal* – *вербальний* – *словесний*; *intuition* – *інтуїція* – *проникливість*; *affect* – *афект* – *запал*; *lability* – *лабільність* – *несстійкість, рухомість*; *sensibilization* – *сенсibiliзація* – *чутливість*; *empathy* – *емпатія* – *чуйність* та ін. Такі групи дублетів, на нашу думку, найбільш повно відображають процеси розвитку терміносистеми психології.

В реаліях сьогодення всі запозичені терміни, можна поділити на дві категорії: 1) слова, що ввійшли до мови без змін, наприклад: *аналіз, гіпноз, індивід, рефлекс, синтез, афект, стрес* та інші; 2) терміни-деривати, створені на основі «інтернаціонального фонду», переважно з використанням греко-латинських коренів та словотворчих морфем (*a-, di-, діз-, -гноз-, -граф-, -пара-, -нейро-, -стерео-, -хром-, -пси-, -екзо-, -эго-, -пат-, эхо-* та інші.). Серед таких прикладів терміни: *альтруїзм, амнезія, вербальний, деперсоналізація, децентрація, інгібіція, агресія, дисфорія, інтуїція, конфабуляція, лабільність, релаксація, сенсibiliзація, фрустрація, емпатія та інші.*

Отже, для сучасної термінологічної системи психології властиві дві тенденції – націоналізація та інтернаціоналізація. Обидві мають як позитивні, так і негативні сторони. Внаслідок інтернаціоналізації з'являються терміни, що сприяють міжнаціональній науковій комунікації. Саме це гарантує науці прогресивний розвиток. Але надмірна захопленість запозиченими словами може призвести до втрати українських відповідників, що загрожує зменшенням лексичного запасу мови.

Перспективами подальшого дослідження є систематизація запозичених англійських термінів, що мають українські аналоги в психології з метою ефективного використання їх у науковій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Веклинець Л. М. Дублетність у системі сучасної української психологічної термінології / Л. М. Веклинець // *Культура народів Причорномор'я*. – 2002. – № 32. – С. 22–24.
2. Гринев С. В. Терминологические заимствования: Краткий обзор современного состояния вопроса / С. В. Гринев, Д. С. Лотте // *Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов*. – М.: Наука, 1982. – С. 108 – 135.

3. Даниленко В. П. Русская терминология. Опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. – М.: Наука, 1977. – 246 с.
4. Коваль А.П. Синоніміка в термінології / А. П. Коваль // Дослідження з лексикології та лексикографії: міжвідомчий збірник. – К.: Наук. думка, 1965. – С. 157–169.
5. Сорокина Э. А. Когнитивные аспекты лексического проектирования (к основам когнитивного терминоведения) // Автореферат дис. ... д-ра филол.наук. М., 2007. – с. 3.

УДК 821.161.2

Німчин Олена Володимирівна
Науковий керівник – д.пед.н., проф. Заболотська О.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У РОМАНІ ДУГЛАСА КОУПЛЕНДА «ПОКОЛІННЯ Х»

Словниковий склад англійської мови активно збагачується за рахунок нових слів. Найширшим середовищем утворення нових мовних одиниць є саме художня література.

Поява різних okazіональних словотворчих конструкцій у художній літературі обумовлена, перш за все, прагненням автора до максимального використання виразних можливостей слова, до створення нового незвичного мовного образу. Тому крім узуальних слів в художньому творі нерідко функціонують і okazіональні слова-нововведення, створені атором під впливом певного контексту.

Okazіональне слово – це слово, яке втілює вміння автора реалізувати словотвірні можливості, що закладені в системі мови. Це експериментально-художні дослідження, які «виникають в свідомості письменника як протиріччя між нормою, віддзеркаленням об'єктивно існуючого характеру мови, і її кодифікуванню, усвідомленою необхідністю, відбитою в лінгвістичній свідомості носіїв мови» [2, с.17].

Найчастіше зображуються авторські новоутворення в художній літературі, оскільки поетична мова, «як потенційний максимум утілення національної мови» [3], «напружує» усі не тільки мовні, а й мовленнєві ресурси образного оповідання [2, с.8].

Уживання okazіоналізму в тексті художнього твору має певну естетичну цінність, тому як специфіка відображення дійсності мистецтвом проявляється в тому, що художнє мислення не тільки відображає об'єктивну дійсність, але в той же час творить свою, художню, будучи самобутньою інтерпретацією існуючої картини світу [1, с.34].

Дуглас Коупленд – сучасний канадський письменник-постмодерніст відомий своїм романом «Покоління Х – Історії для прискореної культури» (*“Generation X: Tales for an Accelerated Culture”*). На образах своїх героїв та їхніх життєвих стратегіях автор розкриває характеристики цілих поколінь. У романі зображується життя кількох молодих людей, які

незалежно один від одного за власними внутрішніми мотивами відмовляються від престижної і добре оплачуваної роботи, розривають традиційні соціальні зв'язки й культурні рамки й намагаються знайти «самобутність» у спогляданні, спілкуванні й подорожах [4, с.12], а також зображується покоління 60-х років, бумерів, батьків молодих людей.

Автор зображує нові поняття у вигляді блоків, як елементів гіпертексту, що позначають нову реальність, значення якій він надає особисто. Письменник використовує переважно лексичні неологізми.

Д. Коупленд зображує мовні одиниці, які повністю відображають зміни в різних сферах життя соціуму: суспільно-політичних, економічних, науково-технічних, духовних, культурних та інших.

Покоління «бейбі-бумерів» має свої цінності – будинок, робота, сім'я як осередок суспільства. Письменник використовує такі поняття відносно цієї генерації, утворені шляхом словотворення: *bleeding ponytail*, *clique maintenance*, *down-nesting*, *cryptotechno-phobia*, *bradyism*, які розкривають точку зору батьків щодо їхніх дітей, життя наодинці, власний простір, невдоволення зростанням передових технологій. Відповідно, автор подає значення контекстних okazіоналізмів із власним трактуванням.

Стилістичний okazіоналізм “*bleeding ponytail*” використовується для номінації покоління-бумерів із метою зображення їхнього зовнішнього вигляду.

Номінативні одиниці *clique maintenance* автор використовує для позначення потреби зрозуміти інше молоде покоління. Okazіоналізм *down-nesting*, створений шляхом словотворчої деривації, імплікує тенденцію «бумерів» пересуватися в менші кімнати/ будинки з метою залишити місце дітям.

Cryptotechno-phobia – контекстуальний лексичний неологізм, створений шляхом словотворчої деривації для позначення автором відносин покоління батьків до технологій.

Контекстуальний okazіоналізм *bradyism* – лексема, утворена шляхом деривації, реалізує значення чутливості старшого покоління до багатодітних сімей та подій, пов'язаних із 1965 роком.

«Покоління ікс» – знайома автору генерація каліфорнійських молодих людей, з відсутністю привабливої кар'єри і певних життєвих перспектив, «авіа злидні», які знаходяться в пошуках комфортного життя. Дуглас Коупленд називає покоління «ікс» *poverty jetset*, представники якого працюють на мало перспективній роботі – *McJob*, живуть у часи, коли між класом бідних та заможних людей існує велика прірва. Автор дає цьому явищу власну назву – *Brazilification*. “*We are the three of us, members of the poverty jet set, an enormous global group, and a group I joined, as mentioned earlier, at the age of fifteen when I flew to Monitoba*” [5].

Головні герої твору, «іксери» Ендрю Палмер, Дегмар Беллінгаузен і Клер Бакстер – колишні офісні працівники, які переживають кризу пост-юності й страх перед майбутнім. Д. Коупленд використовує у творі поняття, які повністю характеризують ці явища, шляхом уживання okazіоналізмів,

утворених шляхом словотворчої та семантичної деривації: *overboarding*, *mid-twenties breakdown*, *veal-fattening pen (junior stockyard or junior ghetto)*, *recurving*, *Sick Building Migration*, *ozmosis*, *successophobia*, *anti-sabbatical*, *lessness*, *cult of aloneness*, *rebellion postponement*, *air family*, *option paralysis*, *emotional ketchup burst*, *now denial*.

Надмірну компенсацію за побоювання щодо майбутнього, занурення в роботу, імплементація особистісного стилю життя (продаж *Amway*, аеробіка, членство в республіканській партії, кар'єра в області права, культури, *McJobs*), автор позначає неологізмом “*overboarding*”.

Переломний період, психічний розлад, що відбувається у віці від двадцяти років, часто спричинений неможливістю функціонувати поза межами коледжу, університету або інших типах структурних середовищ, презентовано в романі таким okazіоналізмом як “*Mid-Twenties Breakdown*”.

Робота, яка зовсім не приваблює, здається молодому поколінню експлуатацією праці та часу. А місце праці Д. Коупленд порівнює з загіном для відгодівлі худоби: невеликі, стислі офісні робочі станції, які розділяються настінними перегородками, виготовленими з тканини та населені молодими співробітниками. Такі робочі місця були названі на честь маленьких кабінок, що використовуються для великої рогатої худоби: *Veal-fattening Pen: Small, cramped office workstations built of fabric-covered disassemblable wall partitions and inhabited by junior staff members. Named after the small pre-slaughter cubicles used by the cattle industry* [5]. Лексема “*veal-fattening pens*” у наведеному прикладі реалізує відповідне значення.

Покоління-ікс намагається позбутися однієї роботи заради іншої, де вони отримують меншу зарплатню, але знову набувають нові навички та вміння. Таке явище автор називає “*recurving*”. Лексема, утворена від словосполучення “*learning curve*”, набуває значення прогрес людини в отриманні досвіду або нових навичок.

Тенденція залишати своє робоче місце в покоління-ікс пов'язана також із забрудненням середовища працівників, що викликане «синдромом хворих будівель» (*the Sick Building Syndrome*). Таку тенденцію імплікує номінативний okazіоналізм *Sick Building Migration*.

Лексема “*ozmosis*” позначає в контексті явище, коли робота не відповідає власному іміджу. З іншої сторони «іксери» не хочуть жити у страху, втрачати надії, гальмувати особисті потреби, які можуть відійти на другий план у разі успішної кар'єри. Контекстуальний okazіоналізм, утворений шляхом словотворчої деривації – “*successophobia*” вербалізує нове значення – втратити надії через успішну кар'єру. Покоління слідує своїй власній філософії “*lessness*”, не очікує великих матеріальних благ та задовольняється малим. Лексема “*lessness*”, утворена шляхом деривації (складання суфіксів прикметника *-less* та іменника *-ness*), актуалізує у творі значення відсутності матеріальних благ.

Для того, щоб уникнути великих очікувань від інших, лексеми віддають перевагу власній автономності, таким чином підтримуючи “*cult of*

aloneness». Д. Коупленд використовує стилістичний оказіоналізм “*cult of aloneness*” з потребою замінити узуальну мовну одиницю точнішою.

Нове покоління зазнає *depressive's diet* – кризису не лише пост-юності, але й гендеру, майбутнього. Стилiстичний неологізм “*depressive's diet*” імплікує у творі цю ідею зі спробою досягти більш точної характеристики. “*I was on a depressive's diet then – a total salad bar of downers and antidepressants*” [5]. “*But my crisis wasn't just the failure of youth but also a failure of class and of sex and the future and I still didn't know what*” [5].

Автор умовно поділяє «нову генерацію» на окремі підгрупи, використовуючи неологізми: *Black Holes* – чорні діри, для яких характерне проживання у відповідних середовищах – *Black dens*, інша підгрупа – *Squires* – скваєри та *Yurpie wannabe's* – наслідувачі Яппі.

Потрібно зазначити, що Д. Коупленд позначає у творі й інше покоління – генерацію, представлену молодшим братом Ендрю Палмера, Тайлером – “*The Tyler Set*”, які «вільні від майбутнього». Це явище вербалізовано лексемою *futurelessness*. Стилiстичний неологізм, утворений шляхом словотворчої деривації, використовується з метою досягти іронічного ефекту: “*I want to tell them that I envy their upbringings that were so clean, so free of futurelessness*” [5].

Важливим у творі Дугласа Коупленда є також опис зовнішності «іксерів», які поєднували в собі елементи різних епох. Це явище автор називає “*Decade blending*”. Письменник відзначає й прихильність нової генерації до стриманого стилю високої моди, розробленим італійським кутюр'є Армани. У тексті це поняття реалізовано в оказіоналізмі – *Armanism*, утвореним шляхом афіксації; для підкреслення індивідуальності, герої роману використовують номінативний неологізм *anti-victim-devices (AVD)* – засоби на позначення індивідуального самовираження.

Намагаючись утекти від соціального хаосу, обов'язків, майбутнього та, нарешті, від самих себе, покоління «іксерів» прагнуть опинитися в місці, де до них ще ніхто не був. Такий тип людей автор називає “*Virgin runway*». Цей оказіоналізм набуває значення переселитися в «незаймане», ще не деформоване технічним прогресом місце, яке Д. Коупленд позначає словом *Emallgration*. Нова генерація швидко розчаровується, усвідомлюючи, що вони не єдині оригінальні особистості. Переживання почуттів молоді імпліковано в лексемі – “*expatriate solipsism.*” *Expatriate solipsism: When arriving in a foreign travel destination one had hoped was undiscovered, only to find many people just like oneself; the peeved refusal to talk to said people because they have ruined one's elitist travel fantasy* [5].

Отже, шляхом словотворчої, семантичної деривації, та шляхом запозичення деяких слів з інших мов, діалектів, Дуглас Коупленд створює нові поняття – авторські неологізми, які повністю відображають життя покоління «бумерів» та покоління «іксерів», а саме явища 1960-1980 рр.: проблеми ідентифікації себе, кризи пост-юності, зневіра в майбутнє, протистояння поколінь, пошуки кращого життя, безпритульність та інші й створюють художні образи, наближені до реалій того часу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алиева П.М. Лингвистические свойства окказионализмов и авторских неологизмов в английском языке [Электронный ресурс] / П.М. Алиева. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/>
2. Бабенко Н.Г. Окказиональное в художественном тексте. Структурно – семантический анализ: учебное пособие [Электронный ресурс] Н.Г. Бабенко. – Режим доступа: http://elibrary.lt/resursai/Uzsienio%20leidiniai/Kaliningrad/Uchebnye_e_pu_b/SISlavisti/KGU_sfz_06.pdf
3. Григорьев В.П. Словотворчество и смежные проблемы языка поэта. М.: Наука, 1986 г. — 256 с.
4. Петров В.Е. Практики праздности, недеяния и эскапизма в молодежных сообществах XX в. Как стратегии элитизации личности / Вестник Новгородского государственного университета [Электронный ресурс] / В.Е. Петров. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/>
5. Coupland D. Generation X: Tales for an Accelerated Culture [Электронный ресурс] / D. Coupland. – Режим доступа: <https://archive.org/stream/generationxtale00coup#page/n0/mode/1up>

УДК 81'25

Сафронова Катерина Віталіївна
Науковий керівник – викладач Безсмертна Д.В.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОЛОРОНІМІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У ТВОРАХ АНГЛІЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проблема відображення позамовної дійсності у фразеології, зокрема елементів матеріальної та духовної культури, особливо актуальна сьогодні, коли семасіологія приділяє велику увагу культурній зумовленості змістового боку мовних одиниць, історичній, соціальній, етнічній співвіднесеності з нормами певної національної культури, коли дослідження мови стає неможливим поза історико-культурним контекстом, а мова є одним з основних засобів збереження етносу.

Актуальність теми обумовлена недостатньою вивченістю англійських фразеологізмів із колірним компонентом і необхідністю їх цілісного осмислення: особливостей компонентного складу, семантичної структури, функціонування в мові. Метою дослідження слугує аналіз семантичних особливостей вживання, ознак й перекладу колоронімів у складі фразеологічних одиниць у творах англомовної художньої літератури.

Фразеологізмом (фразеологічною одиницею) є лексико-граматична єдність двох і більше компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мовленні. Це визначення відтіняє найістотніші риси фразеологізмів –

відтворюваність у процесі спілкування, цілісність значення, надслівність [3]. Серед найбільш розповсюджених функцій виділяють: оцінну, емоційно-експресивну, функцію створення гумору й сатири, функцію відтворення внутрішнього стану або якостей персонажа, функцію портретної характеристики, функцію порівняння, функцію створення необхідного колориту, функцію прислів'я [3].

Проблема створення класифікації фразеологічних одиниць, що систематизувала та встановила б відмінності між всіма типами фразеологізмів – найгостріша проблема сучасного мовознавства. Дослідники фразеології, спираючись на ті чи інші ознаки фразеологічних одиниць, запропонували ряд класифікаційних схем, які стали широко використовуватися у лінгвістичній літературі. Становлячи за значенням єдине ціле, не всі фразеологізми є однаковими з погляду з'єднаності компонентів і співвіднесеності семантики усього вислову з семантикою його окремих складників. На цій підставі В. В. Виноградов розрізняє три типи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення [1, с.65].

Колоронімівизначають як лексеми, денотативним значенням яких є ознака кольору. Феномен кольору є предметом вивчення багатьох фундаментальних наук (природознавства, фізики, астрономії, психології тощо), а останніми роками дослідження колоронімів як прошарку лексики, що відображає сприйняття дійсності певною нацією, дуже поширене в лінгвістиці. Колір вважається психологічно-емоційно-культурним явищем, за допомогою якого передається емоційний та ментальний стан людини, її риси характеру, соціальні та культурні аспекти життя народу. Під час читання англійського тексту читач може зіштовхнутися з низкою певних проблем, одна з таких проблем – це розуміння і переклад колоронімів, де перекладаються не тільки форми, але й прихований зміст. Колір може бути виражений експліцитно (шляхом прямого називання кольору) і імпліцитно (шляхом називання предмета, колірною ознакою якого закріплена в побуті або культурі на рівні традиції [2, с.8].

Задля здійснення адекватного перекладу, треба розуміти якими шляхами може перекладатися той чи інший фразеологізм. Переклад фразеологізмів здійснюється: шляхом абсолютного еквіваленту, відносного еквіваленту, вибіркового перекладу, шляхом калькування, описовим перекладом і шляхом контекстуальної заміни [2].

В статті було розглянуто колоронімічні фразеологізми на основі двох творів англійської художньої літератури: «Портрет Доріана Грея» Оскара Уайльда в перекладі з англійської Р.В. Доценко та «Буремний перевал» Емілі Бронте в перекладі Д. О. Радієнко.

Розглянемо деякі приклади перекладу фразеологізмів з колоронімічним компонентом:

It was a disadvantage to the lad for the kinder among us didn't wish to fret the master, so we humoured his partiality, and that humouring was rich nourishment to the child's pride and black tempers [4, с.22] — *Це не пішло на користь*

хлопцеві, бо ті з нас, хто був трохи добріший, не хотіли засмучувати хазяїна і потурали його слабкості; а така запопадливість лише живила дитячу гординю та важкий характер.

Фразеологізм виконує функцію відтворення внутрішнього стану персонажа і перекладається шляхом відносного еквіваленту, де автор через певні асоціації зображає «важкий характер» колоронімом «black». Лексему «temper» в українській мові було перекладено в однині, таким чином відбулася генералізація. Перекладач вирішив, що лексична одиниця «характер» буде більш доречною і тим самим точніше передає сутність фразеологізму.

Miss Cathy was amazed at the black nessof spirit that could broodonandcoverrevenge for years [4,c.134] — Керпін довгі роки зрощувала й плекала мстиві задуми.

Вираз «ofspirit» вже говорить сам за себе: що ті задуми йдуть з людської душі і не несуть користь. Фразеологізм виконує функцію відтворення внутрішнього стану персонажа. Виходячи з контексту, перекладач вправно застосував трансформацію заміни частин мови, перетворивши «attheblacknessofspirit» на «мстиві задуми», таким чином ФО перекладається шляхом контекстуальної заміни.

Що стосовно фразеологізмів, які виконують функцію порівнянь, то в художній літературі вони представлені багатьма прикладами. Порівняння саме з чорним кольором можна розділити на фізичні (тобто схожі за кольором) та емоційні («похмурий», «пригнічений», тощо):

Hare tongrew black as thunder-cloud at this childishspeech[4,c.99] — Хейртон аж почорнів, слухаючи це дитяче базікання. Фразеологізм виконує функцію порівняння, перекладається шляхом абсолютного еквіваленту, але відбулася елімінація, завдяки якій образне порівняння перейшло в перебільшення. На нашу думку більш доречний переклад без використання елімінації, тобто «почорнів, як хмара», бо таким чином в перекладі буде збережено увесь задум автора.

She has beeninnocent, and the black hand sofjealousy have crushed her reed-like throat[5,c.67]. — Вона була безневинна, і чорні руки ревноців душили її тонку, як очеретина, шийку.

Фразеологізм виконує функцію відтворення якостей персонажа, накреслюючи на тому, що персонаж ревнивий, слугує як фразеологізм-метафора, і перекладається шляхом калькування.

«Heathcliff, you may come for ward»: cried Mr. Hindley, enjoy in ghisdiscomfiture, and gratified to see what a forbidding youn gblack guard hewouldbecompelled to present himself [4,c.68] — Можеш підійти, Хімкліфе, - крикнув містер Хіндлі, втішаючись із його збентеження та заздалегідь радіючи, що він постане перед Керпін таким нечупарою.

What notionofproperty must you have to remain here, after the language which has beenheld to you by that black guard? [4,c.131] — I тобі не соромно тут лишатися після всього, що ти почула від цього негідника?

В останніх двох прикладах «black guard» переклали як «нечупара» й «негідник», що символізує «неохайну людину» та «погану людину». Фразеологізм виконує функцію відтворення якостей персонажа та перекладається шляхом відносного еквіваленту, де колоронім не втратив свою значущість, а завдяки певним асоціаціям з кольором «black» було створено лексему відповідну до контексту.

Lintonsankbackonhispillowandfellinto a brownstudy [4,с.274] — *Лінтон знов відкинувся на подушки і насупився, щось обмірковуючи.*

В даному прикладі фразеологізм виконує функцію внутрішнього стану персонажа. Одна із асоціацій з брунатним кольором – понурість, що, власне, не співпадає з асоціаціями кольору в українській культурі, таким чином відбулась елімінація колороніму, а сам фразеологізм перекладається шляхом відносного еквіваленту. Отже, перекладач чітко передав зміст речення і правильно відтворив ФО в мові перекладу, обравши еквівалент: «обмірковувати».

Isn'tthere a verse somewhere, 'Thoughyoursinsbeasscarlet, yet I willmakethemaswhiteassnow?'[5,с.266].— *Хіба ж не сказано десь у Святому Письмі: «Хоч би гріхи ваші були як кров, я зроблю їх білими як сніг»?*

Виходячи із значення одиниці, в тексті оригіналу вираз «sinsassarlet» відтворено шляхом семантичного розвитку; перекладач використовує лексичну одиницю «як кров», тим самим створює логічний контекст відповідника, а вираз «aswhiteassnow» перекладається шляхом абсолютного еквіваленту.

Тож, у висновку можна звернути увагу на те, що колоронімічні фразеологізми зустрічаються нерідко. Основним джерелом витворення і поповнення фразеологізмів є жива народна мова, з якої надходять у літературну – влучні вирази, прислів'я, приказки, жарти, тощо. Різні лексичні одиниці можна виразити за допомогою фразеологізмів набагато яскравіше. Певний відсоток становлять фразеологізми, до складу яких лексеми на позначення кольору увійшли в прямому значенні. Колір завжди викликає певні асоціації, тому кожне окреме сприйняття буде різним, залежно від багатьох чинників, що впливають на конкретний випадок. Проблема вивчення колоронімічних фразеологізмів є надзвичайно цікавою і потребує подальшого детального вивчення стосовно інших кольорів, їх емотивних характеристик, проблем перекладу тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц В.В. Виноградов // Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М.:Знание, 1977. – 312 с.
2. Фразеологія сучасної української мови [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://subject.com.ua/ukrmovalphraseology/46.html>
3. Ковальська І. В. Колористика як перекладознавча проблема (на матеріалі українських і англомовних художніх текстів): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 “Перекладознавство” / І.В. Ковальська. — К., 2001. — 19 с.)

4. Brontë E. Wuthering Heights / E. Brontë. – Thornton., 1985. – 446 p.
5. Wilde O. The picture of Dorian Gray / O. Wilde. – London., 1996. – 299 p.

УДК 81'276.6:355

Ткачук Вікторія Павлівна
Науковий керівник – к.філол.н., доц. Корівчак Л.Д.

ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ АНТИЧНИХ БОГІВ У ПОЕЗІЇ «МОЛОДОЇ МУЗИ»

Важливе місце в розвитку української літератури ХІХ – ХХ століття посіло літературне угруповання – «Молода Муза». У віршах його представників спостерігається синтез елементів з різних інтертекстуальних площин: античної міфології, Біблії, українського фольклору тощо.

Вагомим внеском у вивчення творчості львівських митців стало дослідження М. Ільницького «Від «Молодої Музи» до «Празької школи». Наприкінці 90-х років ХХ століття та на початку ХХІ століття з'являються критичні праці про український модернізм: Т. Гундорової «Про Явлення Слова», В. Моренця «Національні шляхи поетичного модернізму першої половини ХХ ст.: Україна і Польща», С. Павличко «Дискурс модернізму в українській літературі», Я. Поліщука «Міфологічний горизонт українського модернізму», Н. Шумило «Під знаком національної самобутності», у яких принагідно подається характеристика творчості поетів «Молодої Музи». Дослідниками було відзначено такі головні аспекти у творах молодомузівців, як співіснування рис символізму, неоромантизму, декадансу, імпресіонізму та мистецький синтез. Е. Балла, Т. Бикова, С. Бортник, О. Шегеда більш детально проаналізували окремі міфологеми, символи та образи в ліриці львівських митців.

Поетична спадщина молодомузівців рясніє образами греко-римських богів та героїв. Рецепція представників античного Олімпу у віршах «Молодої музи» потребує детальнішого вивчення, аби творчість українських митців уявлялася більш цілісно та оцінювалась об'єктивно.

У вірші «Ой мене ти не забудеш...» В. Пачовський згадував про богів так: «*Втілимось в онуків діти, / Тоді будем розкішніти / У красі жаги - / І жарітися з кохання, / І вмирати з раювання, / Як грецькі боги*» [2, 326]. Боги тут виступають як символ достатку, насолоди і вічного кохання.

В іншій поезії «Кам'янець у млі леліє...» митець кохану ліричного героя, яка належить іншому, порівнює з Афродітою: «*Станула, як Афродіта, / Із мarmуру в тюлі вкрита, тягне в гріх, як змії...*» [2, 334]. Подібно до богині краси обраниця героя наділена безмежною вродою та спокусливістю.

У вірші «Наслідування Л. Ляроша» П. Карманського страждання ліричного героя порівнюється з тортурами грецького бога Тантала, сина Зевса, котрий, образивши богів, потрапив до Аїду. Його муки полягали в тому, що він усвідомлює мету, але не має можливості досягти її. Можливо,

таким порівнянням автор хотів підкреслити безвихідну ситуацію для свого героя.

Розлука з коханою для нього була вимушеною, а поїздка в потязі видається прокрустовим ложем. П. Карманський майстерно розкрив трагедію зневаженого чоловіка. Психічний стан героя поглиблює бажання покінчити життя самогубством, усвідомлення розплати за свій гріх: «має ступити до аду» [1, 38].

«Елегія» П. Карманського насичена філософським осмисленням героєм свого життя. Незважаючи на роки, суб'єкт лірики митця відчуває себе юним. Саме одвічне прагнення молодості, а отже і кохання, автор зобразив через образи античного бога вічного почуття – Ероса, та Аполлона (Феба): «у райдушні ті літа», щоб «...ще раз (...) серце, повне мрій, немов з вином пугар, / З тремтінням у душі нести до трону Феба, / І Еросові в дар невмілий скласти рим. / Чому то дух ніяк не хоче бути старим?» [1, 361].

М. Рудницький використовував образ Геби. Ліричний герой поета ототожнює свою кохану з античною богинею юності. «А ночі? / В гарячому потоці / п'ю нектар Геби – / Твої уста» [2, 631]. Подібно до нектару, що наливала Геба богам Олімпу, уста коханої стають для ліричного героя джерелом насолоди.

Антична міфологія є невичерпним джерелом символів, якими послуговувались українські письменники кінця ХІХ – початку ХХ століття. Поети «Молодої Музи» активно використовували образи давньогрецьких богів: Аполлона, Геби, Ероса, Тантала та ін. Кожен із цих персонажів несе свою історію, ідейне навантаження й служить митцям для увиразнення настроїв ліричного героя, його психологічного стану.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карманський П. «Ой люлі, смутку...». Поезії. [Текст] / П. Карманський. – Ужгород : Поличка «Карпатського краю», 1996. – 416 с.
2. Поети «Молодої музи» / Упоряд., автор передм. М. Ільницький. – К. : Дніпро, 2006. – 672 с.
3. Шегеда О.П. Символіка образу розсипаних перел у поезії «Молодої Музи» / О.П. Шегеда // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Випуск 42. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 221-224.

УДК 378.147:811.111

**Ярошинська Олена Миколаївна
Науковий керівник - асистент Пашкевич К.В.**

НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ

Іноземна мова як навчальний предмет відповідно до своєї специфіки ставить за мету навчити школярів основам практичного володіння мовою. Учителям слід спрямовувати основні зусилля на наукове обґрунтування принципів добору мовного матеріалу для розвитку кожного виду

мовленнєвої діяльності та визначення системи вправ, які формують діалогічне та монологічне мовлення, розуміння на слух і т. д.

Цей вид мовленнєвої діяльності дає можливість опанувати звукову сторону іноземної мови, його фонемний склад і інтонацію: ритм, наголос, мелодику.

Аудіювання є однією з найактуальніших тем у сучасній методиці викладання іноземних мов. Досліджуючи аудіювання та проблематику його навчання, сучасні мовознавці демонструють значні здобутки. Це зумовлено використанням різних підходів, методів та прийомів вивчення аудіювання в іноземній мові. Однак навчання аудіюванню залишається одним із недостатньо висвітлених питань і дедалі більше привертає увагу. У цьому й полягає науковий інтерес та **актуальність** дослідження.

Об'єктом дослідження є навчання аудіюванню як виду мовленнєвої діяльності.

Предмет дослідження – способи навчання аудіюванню як виду мовленнєвої діяльності.

Таким чином, **метою дослідження** є розкриття основних аспектів навчання аудіюванню як виду мовленнєвої діяльності на основі вивчення всіх доступних джерел інформації, висвітлення питань, пов'язаних з аудіюванням і труднощами, які виникають в процесі його визначення основних способів та методів навчання аудіюванню.

При аудіюванні фраза як одна з одиниць сприйняття розуміється не шляхом аналізу й подальшого синтезу її слів, а в результаті розпізнавання інформативних ознак. Найбільш інформативною ознакою прийнято вважати інтонацію, оскільки вона володіє «якостями впізнавання», завдяки яким аудитор може сегментувати мову на синтаксичні блоки, зрозуміти зв'язок частин фрази, а, отже, і розкрити зміст. За інтонацією, як вважає В.А. Артемонов, закріплені такі мовні функції, як комунікативна, синтетична, логічна, модальна. При сприйнятті мовних повідомлень перш за все розпізнається комунікативний план вислову, причому інтонація є однією з основних структурних ознак, за якими розрізняються комунікативні типи пропозицій: оповідання, питання, вигук, спонування [1, с. 103].

Процес сприйняття мови на слух відзначається активним цілеспрямованим характером, пов'язаним із виконанням складної мислительно-мнемічної діяльності, успішності протікання якої сприяє високий ступінь концентрації уваги, яка виникає за допомогою емоцій і розвивається за їх рахунок, проте в людини емоції завжди виявляються в єдності з вольовими процесами.

У методичному плані навчання аудіюванню – це спеціально організована програма дій із текстом, що сприймається на слух. Оскільки це внутрішня діяльність, яка не піддається спостереженню, то необхідно поступово навчати окремих дій, які є її складовими компонентами. Ці дії є об'єктом цілеспрямованого формування і розглядаються як проміжні цілі навчання аудіювання. Досягнення проміжних цілей проходить поетапно. На кожному етапі формуються відповідні механізми аудіювання мовленнєвих

одиниць різних рівнів: 1) словоформи, вільного словосполучення, фрази; 2) понадфразової єдності; 3) цілого тексту. За допомогою цих дій розвивається механізм прогнозування, який відіграє дуже важливу роль у сприйманні мовлення на слух [3, с. 130].

Сприйняття зв'язної мови супроводжується складною розумовою діяльністю і протікає в особливих умовах, обумовлених акустичними факторами. Звідси виникає необхідність у вправах, що направляють увагу на осмислення змісту мови, що сприймається й на подолання труднощів, зв'язаних зі сприйняттям. Такі вправи прийнято називати мовними. Спеціальні вправи націлені на розвиток уміння аудіювання і не мають побіжних цілей (наприклад, закріплення лексики чи граматики). Вони не повинні забирати багато часу навчання та проводитися регулярно.

У число мовних спеціальних вправ входять ті, що розвивають уміння співвідносити частини й ціле в процесі слухового сприйняття, знаходити в тексті головну думку, зміст, звертати увагу на заздалегідь зазначений відрізок мови, розуміти ціле, незалежно від окремих важких для розуміння частин (слів і пропозицій), здогадуватися про призначення окремих елементів на основі розуміння цілого, тобто використовувати мовну і логічну здогадку в процесі слухового сприйняття [2, с. 138].

Неспеціальні вправи, спрямовані на навчання не тільки аудіюванню, а й говорінню, читанню. Тобто ціль цих вправ: навчити аудіюванню як засобу навчання іншим видам мовленнєвої діяльності:

- 1) Вправи для навчання сприйняттю діалогічної мови "з боку";
- 2) Вправи на сприйняття діалогічного мовлення;
- 3) Вправи на сприйняття монологічної мови [4, с. 321].

Виходячи з усього вищесказаного, ми дійшли висновку, що важливо допомогти учням зрозуміти причини існуючого рівня адитивної підготовки, умови й шляхи подолання труднощів під час аудіювання.

Не всюди і не завжди виявляється розуміння такої відповідальної ролі аудіювання. Аудіювання і говоріння – це дві сторони усного мовлення. Без аудіювання не може бути нормативного говоріння. Отже, потрібно приділяти велику увагу цьому виду мовленнєвої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артемонов В.А. Психологія навчання іноземним мовам. - М.: Освіта, 1969. – 284 с.
2. Леонтьев А.А. Мова, мова, мовна діяльність. - М.: Освіта, 1989.- 220 с.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник/кол.авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
4. Сахарова Т.Е., Рабинович Ф.М., Рогова Г.В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. - М.: Просвещение., 1991. – 311 с.

**ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО МЕТОДУ ЧАРЛЗА ДІККЕНСА
(НА МАТЕРІАЛІ «РІЗДВЯНОЇ КАЗКИ»)**

Творчість Чарлза Діккенса багаторазово привертала увагу вчених. Та сьогодні сплеск зацікавленості набуває світових масштабів. Вчені, дослідники, літературознавці й біографи Англії, США, Японії, Росії, звертаючись до творчого та ідейного доробку письменника, намагаються віднайти в ньому нові сторони, актуалізувати зміст, а також маловідомі іпостасі його непересічної особистості.

Завдяки відродженню ідей, персонажів або фігур минулого у сучасній їх інтерпретації, відбувається переакцентування естетичних і художніх доміант. Та нерозкритим залишається питання щодо художнього методу письменника. Хоча саме дослідження лінгвістичних особливостей та засобів створення художніх образів, на наш погляд, дозволяє досягнути всю багатогранність творчості великого письменника. Дослідження творів Діккенса, з притаманним їм «англійським колоритом», дозволяє зрозуміти не лише світобачення письменника, а й англійську національну картину світу. Усе це зумовило **актуальність дослідження.**

Об'єкт дослідження – художній метод Ч. Діккенса.

Предмет – лінгвістичні особливості та засоби створення художніх образів в оповіданні Ч. Діккенса «Різдвяна пісня в прозі».

Згідно з об'єктом, предметом та метою дослідження було поставлено наступні **завдання:**

- 1) Розкрити сутність поняття «художній метод» і «стиль»;
- 2) Розглянути тропи як засоби створення художніх образів;
- 3) Визначити особливості стилю та індивідуальної манери письма Ч. Діккенса;
- 4) Дослідити лінгвістичні особливості тексту оповідання «Різдвяна пісня в прозі».

У процесі дослідження використовувалися наступні **методи:** критичний аналіз наукових джерел, метод лінгвістичного спостереження, дескриптивний метод, який полягає в описі, поясненні і аналізі, індуктивний метод, метод вибірки.

Теоретична та практична цінність роботи полягає в тому, що теоретичні положення наукової роботи та аналіз дослідженого матеріалу можуть бути використані під час викладання студентам курсу стилістики та лексикології англійської мови, а також в якості доповідей на семінарських заняттях як студентами, так і учнями спеціалізованих шкіл, що вивчають англійську мову та зарубіжну літературу.

Художній метод – це засіб освідомлення та відображення світу, сукупність основних творчих принципів образного відображення життя. Про метод можна говорити як про структуру художнього мислення письменника,

що визначає його підхід до дійсності та її відтворення у світі певного естетичного ідеалу. У літературознавстві виділяють два художніх методи: романтичний і реалістичний. Вони досліджують дійсність, світ, але в різній послідовності: романтичний метод – спочатку «світ у собі» і лише як наслідок – «світ для нас»; реалістичний – «світ для нас» і лише зрідка наближається до «світу в собі» [2, с. 56].

Утілити в словесну форму конкретні уявлення про предмети й вислови, а також своє ставлення до них, письменнику допомагають образотворчо-виразні засоби мови – тропи, суть яких полягає в зіставленні поняття, представленого в традиційному вживанні лексичної одиниці, і понятті, яке передається цією ж одиницею в спеціальній стилістичній функції.

Ч. Діккенс – засновник критичного реалізму в англійській літературі XIX століття. Уже ранні твори письменника достатньою мірою визначили шляхи розвитку національного реалістичного роману. Індивідуальна своєрідність творчого почерку письменника склалася вже на ранньому етапі його розвитку. Становлення й розвиток реалізму Ч. Діккенса відбувався під впливом трьох художніх систем – просвітництва, романтизму і нового реалізму, у тісній їхній взаємодії і з домінуванням реалістичного початку [3, с. 8].

Реалізм Ч. Діккенса – надзвичайно своєрідний: це й прямі способи впливу на емоції читача й спроби в поєднанні етичного й естетичного ідеалу письменника в якесь органічне ціле. Письменник поєднував реалістичну достовірність відтворення життєвих картин з їх романтичною окраскою. Однією з характерних рис творчої своєрідності Ч. Діккенса виявилось те, що будь-якому з його реалістичних творів тією чи іншою мірою характерні риси романтизму.

Романтичне в Ч. Діккенса пов'язане з його мріями про краще майбутнє, з його вірою в краще призначення працьовитої людини. Так, в очах деяких його сучасників Ч. Діккенс представлявся скоріше продовжувачем романтиків, ніж істинним реалістом. Та попри все, Діккенс залишається письменником-реалістом, твори якого збагатилися рисами романтизму [1, с. 78].

Одним з найбільш романтичних творів письменника є оповідання «Різдвяна пісня в прозі», яке має безперечно казковий характер. Створити романтичну «різдвяну казку» допомагають лінгвістичні особливості та засоби зображення художніх образів, що застосовує автор при написанні твору. Усі вони надають особливої емоційної забарвленості оповіданню.

Проаналізувавши текст оповідання, можемо зробити висновки, що найуживанішими з них є епітети, метафори, порівняння, персоніфікація, гіпербола, стилістичний прийом повторення. Також при зображенні головного героя на початку оповідання та задля більшого впливу на емоції читача автор використовує карикатуру, гротеск, перебільшення, насмішку, відкрити іронію та сарказм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колос О. Н. Чарльз Диккенс в историко-культурном аспекте Англии: дисс...канд. филос. наук : спец. 24.00.01 «Теория и историкультуры» /О. Н. Колос. – Саранск, 2001. – 176 с.
2. Хализев В.Е. Теория литературы / В.Е. Хализев. – М. : Высшая школа, 1999. – 240 с.
3. Шавурський Б. Наш приятель – Чарлз Діккенс / Б. Шавурський // Різдвяні повісті / Чарлз Діккенс ; пер. з англ. О. Мокровольського. – Тернопіль Навчальна книга. – Київ : Веселка, 2007. – С. 7–10.

РОЗДІЛ IV. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ І ТЕХНІЧНІ НАУКИ

УДК 004:374

Воробйов Євгеній Анатолійович,
Сенчишен Денис Олександрович
Науковий керівник – к.пед.н., Кушнір Н.О.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРИНЦИПІВ STEM–ОСВИТИ В ГУРТКАХ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Розвиток технологій має значний вплив на всі сфери сучасного життя. Під впливом автоматизації та робототехніки змінюється не тільки структура ринку праці, а й суспільство в цілому [5, с. 69]. У системі освіти України передбачено існування низки позашкільних навчальних закладів, зокрема центрів, будинків, клубів науково-технічної творчості учнівської молоді, станцій юних техніків, основним напрямком діяльності яких є науково-технічний [3]. Першочерговими завданнями цих закладів освіти є розвиток науково-технічної та дослідно-експериментальної діяльності вихованців і задоволення потреб учнівської молоді в професійному самовизначенні відповідно до їх інтересів і здібностей.

На практиці реалізація поставлених завдань досягається створенням мережі центрів різної форми власності та підпорядкування обласного, міського та районного рівнів, діяльність котрих координується МОН. Кожен із центрів має власний набір гуртків, які можна об'єднати за певним профілем та напрямом навчання. Проведений аналіз сайтів центрів науково-технічної творчості та навчальних програм [1] нами було здійснено групування гуртків, наведено на рисунку 1. Слід зауважити, що через недостатній розвиток матеріально-технічної бази центрів або відсутність фахівців, спектр гуртків може суттєво відрізнятись в різних центрах.

Одним з інноваційних напрямів розвитку природничо-математичної освіти виступає STEM-орієнтований підхід до навчання, який сприяє формуванню стійкої мотивації у вивченні зазначених дисциплін [2].

Сутність STEM (від англ. Science – природничі науки, Technology – технології, Engineering – інженерія, Mathematics – математика) виявляється у поєднанні міждисциплінарних підходів до вивчення природничо-математичних дисциплін із практико-орієнтованими. Однією з форм STEM-навчання є інтегровані заняття, які спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків та формування в учнів цілісного світогляду шляхом виконання впродовж занять дослідно-проектних завдань.

Навчальними програмами гуртків технічного та спортивно-технічного моделювання передбачено проектування та будування учнями стендових та діючих моделей (за профілем гуртка – літаків, автомобілів, суден тощо), участь з ними у виставках та змаганнях різних рівнів [2]. Окрім широкого простору, для інтеграції в програми занять елементів окремих предметів шкільної програми (математики; природничих наук, зокрема фізики та хімії; історії в частині профілю гуртка), впровадження в програму розвитку у вихованців навичок роботи з комп'ютерною технікою відкриває значні перспективи для подальшої модернізації технічної освіти.

ЦЕНТР НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ			
Спортивно-технічний напрям	Інформаційно-технічний напрям	Початково-технічний напрям	Художньо-технічний напрям
Судномодельювання	Юних користувачів ПК	Технічного моделювання	Орігамі
Авіамоделювання	Програмування	Моделювання іграшок-сувенірів	Гончарство
Ракетомодельювання	Дизайн та моделювання	Виготовлення сувенірів	Фотографія
Автомоделювання	Інформатика		Моделювання одягу
Конструювання повітряних зміїв	Комп'ютерна графіка		Бисероплетіння
Залізничне моделювання	Комп'ютерна графіка		Художня обробка деревини

Рис. 1. Групи гуртків центрів науково-технічної творчості учнівської молоді

Перш за все, навчальними програмами з науково-технічного напрямку передбачено виконання вихованцями центрів простих креслень за допомогою вимірювальних і креслярських інструментів [2, с. 138]. Використання комп'ютерів дозволяє запровадити вивчення й застосування сучасного програмного забезпечення для моделювання, проектування і креслення в процесі роботи, тим самим посилити міждисциплінарний підхід і практичну складову підготовки вихованців. Відповідні заняття можуть проводитися в комп'ютерних лабораторіях центрів (що не потребуватиме додаткового фінансування на розширення матеріально-технічної бази гуртків технічного моделювання комп'ютерною технікою). Суттєвим посиленням підготовки юних техніків може стати поєднання роботи профільного технічного гуртка із заняттями гуртків юних користувачів ПК (на початковому рівні занять у гуртку технічного моделювання), інформатики, комп'ютерного дизайну тощо. Це суттєво наблизить навчальні заняття до сучасних реалій професійної діяльності інженера-конструктора.

Одним із перспективних напрямів реалізації STEM-освіти є робототехніка. Однією з основних концепцій якої є «навчання через дію» – дитина створює реальні речі в матеріальному світі і одночасно набуває знань із різних галузей [4]. При цьому заняття можуть відбуватися в різних формах та на різних технічних базах, однією з яких є Arduino.

Апаратною частиною Arduino є плата вводу–виводу цифрових та аналогових даних на основі програмованого мікроконтролера. Плата працює під управлінням програм, написаних мовою, близькою до C++. Програмною частиною є безкоштовна багатоплатформова IDE, що використовується для написання програм та їх завантаження на плату (через інтерфейс USB). Платформа Arduino є відкритою, як результат наявний широкий вибір плат розширення, виготовлених різними виробниками, що дозволяє використання плати для розробки будь–яких проектів (для яких будуть достатніми обчислювальні потужності мікроконтролера та кількість портів вводу–виводу).

Робототехніка може збагатити і осучаснити роботу інших гуртків технічної творчості. Так, завершальним етапом роботи вихованців гуртків спортивно-технічного моделювання над проектом (моделлю) є участь у виставках та змаганнях. Зокрема, програмою змагань з судномодельного спорту моделі розподіляються за певними принципами на класи, об'єднані у секції – радіокеровані (традиційно найбільш широко представлена), кордові, прямохідні та стендові моделі. Управління радіокерованою моделлю відбувається за допомогою радіопередатчика, виконаного у вигляді пульта з джойстиком керування та радіоприймача, що встановлюється безпосередньо в модель та приєднується до органів керування моделлю (широко використовуються електричні сервомотори).

Інтеграція в програму занять елементів робототехніки і використання комплексу Arduino надає можливість розширення знань вихованців з електротехніки та доповнення їх навичками програмування. Окремо слід зазначити, що інтерфейси Arduino (порти вводу-виводу) значною мірою сумісні з апаратними рішеннями, що використовуються при виготовленні моделей в гуртках. Також це технічне рішення є більш перспективним та дешевим порівняно з традиційним.

Логічним продовженням використання комп'ютерної техніки на етапі проектування та моделювання є використання таких новітніх пристроїв як 3D-принтер та лазерний станок з числовим програмним керуванням.

Перший дозволяє виготовляти об'ємні предмети з певних матеріалів, переважно полімерів, за цифровою моделлю, розробленою на комп'ютері. Крім отримання вихованцями комбінованих навичок та знань (проектування деталей та виконання креслень, як з допомогою креслярських інструментів, так і спеціалізованого програмного забезпечення; принципи дії та правила користування верстатом; властивості матеріалів та технології їх обробки), 3D-принтер надає можливість швидкого виготовлення прес-форм, які обмежено використовуються в гуртках.

Питання використання лазерних приладів в закладах освіти потребує додаткового вивчення через підвищені вимоги до техніки безпеки та порівняно високу вартість обслуговування. Незважаючи на це, отримані навички дозволяють готувати моделі не тільки для лазерного різання, а й для обробки переважною більшістю станків із числовим програмним керуванням.

Очікуваними результатами від розвитку STEM-освіти у формі впровадження елементів робототехніки в гуртках технічного спрямування за одночасного впровадження інформатизації позашкільної освіти є модернізація програм гуртків, опанування вихованцями сучасних технологій у сфері конструювання та підготовка їх до майбутньої професійної діяльності, зокрема інженера-конструктора та інженера-програміста, які є затребуваними сьогодні на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 навчальний рік: додаток до листа ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 13 липня 2017 р. № 21.1/10-1470
2. Навчальні програми з позашкільної освіти науково-технічного напрямку / за ред. Биковського Т.В., Шкури Г. А. – К.: УДЦПО, 2014. – В. 1. – 263 с.
3. Про затвердження Положення про центр, будинок, клуб науково-технічної творчості учнівської молоді, станцію юних техніків: наказ Міністерства освіти і науки України від 16 квітня 2002 р. № 238 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 20 – Ст. 567.
4. Тарасова Т.С., Навчальна програма з позашкільної освіти науково-технічного напрямку «Робототехніка» /Т.С.Тарасова// – Херсон, 2017. – 19 с.
5. Kushnir . Review of trends, approaches and perspective practices of STEM-education for training center opening / N.Kushnir, N.Osipova, N.Valko [та ін.] // Informational Technologies in Education. – 2017. – № 31. - P. 69-80.

УДК 330.43

Килинич Дарія Олегівна

ЛОГІТ ТА ПРОБІТ МОДЕЛІ БІНАРНОГО ВИБОРУ В ЕКОНОМЕТРИЧНОМУ АНАЛІЗІ ФІРМИ

Постановка проблеми:

у процесі прийняття рішень логіт та пробіт моделі слугують для вирішення питань на основі статистичних даних стосовно доцільності чи недоцільності: відкриття фірми, інвестування коштів, найму працівників, виходу на новий ринок, упровадження інновацій тощо.

Мета дослідження: обґрунтування бінарного вибору в процесі прийняття економічних рішень засобами логіт та пробіт аналізу.

Огляд літератури: для проведення даного дослідження використовувались посібники, підручники та інтернет ресурси, які розкривають матеріал більш детально та поглиблено. Носко В.П.[1] розглядає методи статистичного аналізу регресійних моделей. О.Ф Волошин, С. О. Мащенко.[2] розкривають тему моделі та методи прийняття рішень. Мелкумов Я.С.[3] поглиблено вивчав статистику. Магнус Я.Р., Каггишев П.К., Пересецького А.А.[4] присвятили свою роботу вивченню економетрики та дали можливість початківцям ознайомитися з її основами.

Викладення основного матеріалу дослідження:

Моделлю бінарного вибору називається модель регресії, в якій результативна змінна може приймати тільки невелику кількість значень із наперед визначеної, обмеженої величини.

Моделі бінарного вибору широко використовуються в економічних і соціальних дослідженнях, особливо в економіці праці, при проведенні аналізу на мікро-рівні.

Моделі бінарного вибору – це особливий випадок дискретного вибору, при якому залежна змінна може приймати лише два значення (1 або 0). Це дає можливість обґрунтувати вибір між двома альтернативами.

Як приклади бінарних результативних змінних можна привести (рис.1):

(рис.1)

$$y_i = \begin{cases} 1, & \text{Персонал} \\ 0, & \text{Учні} \end{cases} \quad \text{або} \quad y_i = \begin{cases} 1, & \text{з вищою освітою} \\ 0, & \text{без вищої освіти} \end{cases}$$

Наведені в якості прикладів бінарні змінні (рис.2) будуть дискретними величинами. Бінарна безперервна величина задається наступним чином:

(рис.2)

$$y_i = \begin{cases} 0 \\ 1 \end{cases} .$$

Якщо стоїть завдання побудови моделі регресії, що включає результативну бінарну змінну, то прогнозовані значення усі отримані за допомогою даної моделі, будуть виходити за межі інтервалу [0; 1] і не піддаватимуться інтерпретації. У цьому випадку завдання побудови моделі регресії формулюється не як прогнозування конкретних значень бінарної змінної, а як прогноз безперервної змінної, значення якої лежать в інтервалі [0;1].

Для роботи з бінарними значеннями залежної змінної застосовують логіт та пробіт моделі, як найбільш популярні методи оцінки якісних змінних.

Завдяки тому, що логіт та пробіт моделі досить схожі між собою, алгоритм їх побудови однаковий:

1. Визначення залежної змінної та факторів

2. Побудова незалежної змінної, як лінійної комбінації незалежних змінних
3. Специфікація рівняння для шуканої ймовірності події
4. Проведення обчислень (Метод максимальної правдоподібності)
5. Інтерпретація результатів і дослідження якості оцінки

Відмінності між логіт та пробіт моделей полягає в специфікації випадкової складової ϵ_i , а саме:

- в пробіт моделі $\epsilon_i \sim N(0,1)$ (стандартні випадкові величини з мат.очікуванням 0, та дисперсією 1).
- в логіт моделі $\epsilon_i \sim \text{logistic}$, $f(t) = e^{-t} / (1 + e^{-t})^2$ (спеціальний логістичний розподіл $N(0, 1.62)$ з мат.очікуванням 0, та дисперсією 1.62)

Для проведення розрахунку було обрано актуальне питання - досліджується залежність ймовірності вступу до університету від певних чинників. Ввівши в якості залежної змінної Y , рівну 1 для зарахованих на дану спеціальність абітурієнтів і 0 для тих, хто не вступив на цю спеціальність. Пояснюючими змінними автором було введено наступні: X_1 – пріоритет спеціальності (1-найбажаніше, 9-найменше цікавить), X_2 – сумарний бал ЗНО та атестата, X_3 – СК (сільський коефіцієнт; 1-так, 0-ні).

Вихідні дані для побудови логіт та пробіт моделей були одержані з інформаційної системи: <http://www.vstup.info> з веб сторінки для вступу в Херсонський державний університет на факультет фізики, математики та інформатики, на конкурсній основі, та внесені до таблиці в MSExcel (рис.3)

№	X1 (Пріоритетна спеціальність)	X2 (Сумарний бал)	X3 (СК)	Y (вступив=1/ невступив=0)	
1	1	194,87	1	1	математика
2	1	176,76	1	1	
3	1	175,44	0	1	
4	1	168,94	0	1	
5	1	161,01	1	1	
6	5	156,94	1	1	
7	2	156,93	0	1	
8	1	153,81	0	1	
9	1	149,87	1	1	
10	1	143,46	0	1	
11	1	140,82	1	1	
12	6	135,79	1	1	
13	1	135,63	1	1	
14	1	128,91	0	1	
15	1	121,87	0	1	
17	1	175,92	0	1	фізика
18	1	149,5	0	1	
19	1	148,24	0	1	
20	1	146,35	0	1	
21	1	144,08	1	1	
22	1	141,62	0	1	
23	1	137,47	0	1	
24	4	135,46	0	1	
25	0	130,31	0	1	
26	7	122,15	0	1	
27	1	118,56	0	1	
28	6	153,53	0	1	інформатика
29	3	144,18	0	1	
30	5	143,36	0	1	
31	2	142,9	0	1	
32	4	130,57	1	1	
33	5	123,83	0	1	
34	4	117,88	1	1	
35	5	143,92	0	1	економ.кібернетика

Рис.3. Початкові таблиця даних в MSExcel

Після введення початкових даних за допомогою функції ЛИНЕЙН проводимо розрахунок статистики для ряду змінних, визначаємо абсолютну величину числа, потім використовуємо функцію СТЬЮДРАСПОБР для визначення t-критичного. (рис.4) Після проведення розрахунку бачимо, що для цієї залежності значимими є лише перші 2 коефіцієнти (b_0 та b_1)

b3	b2	b1	b0
0,097122353	3,54E-05	-0,03129	0,40278
0,07873245	2,56E-05	0,013131	0,052243
0,043141282	0,469125	#Н/Д	#Н/Д
3,171074349	211	#Н/Д	#Н/Д
2,093656428	46,43658	#Н/Д	#Н/Д

1,233574637	1,380854	2,382913	7,709744
tkr=	1,971271	значимі тільки перші 2 коефіцієнти	

b1	b0
-0,03265591	0,435015
0,013148905	0,048656
0,028142795	0,470563
6,167999991	213
1,365776363	47,16446

Рис.4. Послідовність визначення значимих коефіцієнтів

Після отриманих результатів переходимо до проведення розрахунку залежності за формулами моделей (рис. 5)

$P\{Y=1\}=1/1+\exp\{-Z_i\}$	
$Z_i=-0,03266+0,43502*S$	
$X_1=4$	
$z(X_1)=$	1,71
$\exp(-z(X_1))=$	0,18
$f(z)=(e^{-z})/(1+e^{-z})^2$	
$f(z(X_1))=$	0,13
$f(z(X_1))*\beta_j=$	0,06

Рис.5. Розрахунок залежності залежної змінної Y

Висновки. Отже, результати проведеного дослідження показали:

Моделі бінарного вибору застосовується в економетриці, як модель яка приймає всього два значення (0 і 1) від сукупності факторів. Побудова звичайної лінійної регресії для таких змінних теоретично некоректна, томунайчастіше використовуються нормальний розподіл (пробіт), логістичний розподіл (логіт).

у ході роботи проводилося дослідження залежності ймовірності вступу абітурієнта до університету від певних чинників, а саме пріоритет спеціальності, сумарний бал ЗНО та атестата, сільський коефіцієнт.

Проведення розрахунків логіт та пробіт моделей дало змогу побачити, що на вступ абітурієнта до ХДУ впливає лише встановлений ним коефіцієнт пріоритетної спеціальності, оскільки при зменшенні коефіцієнта пріоритетної спеціальності на 1 ймовірність вступу до ХДУ на факультет фізики, математики та інформатики для абітурієнта збільшується на 6%.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Носко В.П. Эконометрика для начинающих (Дополнительные главы). – М.: ИЭПП, 2005. С. 379.

2. Моделі та методи прийняття рішень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Ф. Волошин, С. О. Мащенко. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. – 336 с.
3. Мелкумов Я.С. Соціально - економічна статистика: навчальний посібник / Я.С. Мелкумов.- М.: Инфра-М, 2011 року.
4. Магнус Я.Р., Каггишев П.К., Пересецького А.А. (2007): Економетрика. Початковий курс Изд. 8. М.: Дело. - 2007.1503 с.

УДК 51(091)

Ліфенцова Світлана Федорівна
Науковий керівник – к.ф.-м.н., доц. Котова О.В.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І ВВЕДЕННЯ ПОНЯТТЯ АЛГЕБРА

Термін «алгебра», згідно з думкою більшості дослідників що вивчають це питання, вперше з'явився в трактаті «Ал-кітабалмухтасарфі хісабал-джебр і ал-мукабала», що в перекладі означає «Мистецтво про відновлення і протиставлення», написаний IX ст. Автором цього трактату є середньоазіатський математик Мухаммедал-Хорезмі. Від слова «ал-джебр», що в перекладі означає «відновлення» походить назва дисципліни «Алгебра». Це слово виникло внаслідок латинської транслітерації слова «ал-джебр». Саме ж слово «ал-джебр» означає операцію перенесення від'ємних членів рівняння з однієї частини рівняння в іншу для того, щоб з обох частинах рівняння були лише додатні числа: від'ємні числа на той час вважались «абсурдними», «неіснуючими» і ця операція перетворювала їх на «існуючі» числа. Слово «ал-мукабала», яке так як і слово «ал-джебр» розміщене в заголовку цього трактату, означає знищення однакових доданків в обох частинах рівняння [4,с.148].

Автор трактату Абу Джафар Мухаммед ібн Муса ал-Хорезмі (783-850 рр.) був одним із найбільш визначних арабських математиків, який прагнув вирішити практичні задачі, які виникають у торгівлі, при спадкуванні і при дослідженні землі. В алгебраїчних розділах він розглядав лінійні й квадратні рівняння, терміни «заповнення» і «протиставлення», які відносяться до алгебраїчних перетворень.

Ал-Хорезмі не розвинув символічну мову алгебри, але невимушеність, з якою він переміщується між двома розділами математики, алгеброю і геометрією, значно відрізняється від грецького стилю математики.

Перший твір, що дійшов до нас, який містить дослідження алгебраїчних питань, є трактат Діофанта, одного з найвизначніших давньогрецьких математиків, який жив приблизно в III ст. н.е. У цьому трактаті ми зустрічаємо, наприклад, правило знаків (мінус помножити на мінус дає плюс), дослідження ступенів чисел і вирішення безлічі невизначених питань, які на сьогодні належать до теорії чисел.

Завдяки вагомому внеску Діофанта в розвиток алгебри, його прозвали «батьком алгебри», адже Діофант написав тринадцять книг, які були присвячені арифметиці. На жаль, до нашого часу дійшло тільки перших шість книг «Арифметики», у яких вирішуються вже досить важкі алгебраїчні завдання.

Роботи Діофанта подані в несподіваних постановках задач і методах їх вирішення. Він подає алгебраїчну трактовку величин і дій над ними.

Свій основний твір «Арифметика» Діофант присвятив Діонісію – імовірно, єпископу Олександрії. Ця книга повинна була служити основою для викладання арифметики. Уже перша книга «Арифметики» спростовує думку про те, що числова алгебра після вавилонян була вперше відроджена лише в країнах ісламу, а потім в європейських країнах. Насправді алгебру знову почали будувати не на базі геометрії, а спираючись на арифметику ще в елліністичну і римську епохи. Числові квадратні рівняння розв'язував Герон. Найвищого розвитку антична алгебра досягла в Діофанта. Навряд чи можна сумніватись, що у нього були попередники, як у Евкліда, Архімеда, Аполлонія. Але досі невідомо ні про людей, ні про працю, на яку міг спиратись цей знаменитий алгебраїст [1, с.144].

У Діофанта ми знаходимо аж ніяк не просте повернення до числової алгебри вавилонян. Діофант знаменує початок використання символіки. Він вводить символи для позначення невідомого й перших шести степенів невідомого. Однак символіка Діофанта не набула широкого поширення. Понад тисячу років рівняння записували словами, без використання математичних символів. Середньовічні вчені використовували буквені позначення для невідомої та її степенів. Однак сталої символіки не було, наприклад, квадрат невідомої позначали se , Q (від *quadratum*), $A_{(2)}$, 1^2 , A_{ii} , aa , a^2 та ін.

Докорінні зміни у використанні символів пов'язані із ім'ям Ф.Вієта (1540-1603 рр.), який ввів позначення не лише для невідомих (він позначив їх голосними літерами – A, E, O, \dots), а й для сталих величин (B, C, D, \dots). Завдяки цьому йому вдалось створити алгоритм розв'язування загального алгебраїчного рівняння 2-го степеня, що сприяло пошуку загальних розв'язків рівнянь вищих степенів і, як наслідок, виникненню теорій алгебраїчних структур.

Стрімкий розвиток алгебри продовжився в епоху Відродження і саме від арабів. До часу Ал-Караджі (953- 1029 рр.) арабські математики намагались звільнити алгебру від геометричних роздумів і перетворити її в загальноприйнятну техніку арифметичної роботи з невідомими. Видатний перський математик Фахр ад-Дін Абу Бакр Мухаммед ібн ал-Хусейнал-Караджі заснував дуже впливову школу алгебри в Багдаді. Його головна робота «Ал-Фахрі» містить учіння про алгебраїчне обчислення і про визначені й невизначені рівняння. Ал-Караджі дав правила для визначення суми арифметичної прогресії, а також суми квадратів і кубів послідовних чисел. Ал-Караджі ввів формулу бінома і навів таблицю біноміальних коефіцієнтів, відому нині як трикутник Паскаля, цікаво, що персидський

математик дійшов до цього індуктивним методом. Його доведення не можна назвати доведенням по індукції, тим не менш це числова й алгебраїчна процедура без посилання на геометрію[2].

Алгебра розвивалась і в інших країнах таких, як Німеччина, Англія, Франція.

У Німеччині перший твір про алгебру належить Християнові Рудольфу з Гауера, який з'явився вперше в 1524 р. а потім знову був виданий Стіфеліусом, у 1571 р. Сам Стіфел і Шейбль, або Шейбеліус, незалежно від італійських математиків розробили деякі алгебраїчні питання, і першому належить введення знаків $+$, $-$ і $\sqrt{\quad}$ для скорочення письма.

В Англії перший трактат про алгебру належить Роберту Рекорду, викладачеві математики та медицини в Кембриджі. Його твір про алгебру називається «The Whetstone of Wit».

У Франції в 1558 році з'явився перший твір про алгебру, що належить Пелетаріусу. У Голландії Стевін у 1585 році не тільки виклав дослідження, відомі вже до нього, але і ввів деякі удосконалення в алгебрі. Величезних успіхів досягла алгебра після написання творів Вієта, який перший розглядав рівняння всіх ступенів і показав способи для приблизного знаходження коренів, яких би то не було алгебраїчних рівнянь[3].

Після тривалих років розвитку алгебра раптом рухається швидкими кроками вперед завдяки роботам Декарта, Фермата, Валліса і, особливо, Ньютона, не кажучи вже про безліч математиків менш знаменитих, які зробили внесок в розвиток алгебри. Протягом порівняно короткого часу алгебри й надали ту форму, яку вона зберегла до сьогодні.

Сучасне розуміння алгебри відображене в статті «Алгебра» радянських алгебраїстів О.Ю.Шпірта й О.Г.Куроша. Алгебру можна означити як науку про системи об'єктів тієї чи іншої природи, у яких введено операції, за своїми властивостями подібні до додавання і множення чисел. Такі операції називають алгебраїчними. Алгебра класифікує системи із заданими на них алгебраїчними операціями за їх властивостями і вивчає задачі, що природно виникають в цих системах, включаючи й задачу розв'язування і дослідження рівнянь, яка в нових системах об'єктів набуває нового сенсу (розв'язком може бути вектор, матриця, оператор і т.д.). Цей новий погляд на алгебру цілком сформований лише в ХХ ст. Він сприяв подальшому розширенню алгебраїчних методів, у тому числі й поза межами математики, зокрема в фізиці. Разом з тим, він зміцнив зв'язки алгебри з іншими розділами математики й значно підсилив вплив алгебри на їх подальший розвиток [4, с.149].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Башмакова И.Г., Березка Э.И. История математики с древних времен до начала нового времени. – М.: Наука. – том 1. – 1970. – 353с.
2. Манкевич Р. История математики. От счетных палочек до бессчетных вселенных. – М.: Ломоносовь, 2011. – 256 с.
3. Рыбников К.А. История математики. –М.: Московский университет, 1963. – 336с.

4. Требенко Д.Я., Требенко О.О. Алгебра і теорія чисел: У 2 ч. –К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Ч.1. – 400 с.

УДК.330.4

Немченко Діана Олександрівна

НЕЧІТКА ЛОГІКА ТА НЕЙРОННІ МОДЕЛІ В ЕКОНОМІЧНОМУ МОДЕЛЮВАННІ

Постановка проблеми. Для нечітко визначених даних неможливе застосування методів оптимізації, тому застосовується нейро-нечітке моделювання, яке є методологією та математичним апаратом, що надає можливість ставити та математично обґрунтовано розв'язувати навіть такі задачі, для яких відсутня повноцінна статистика, або у випадку, коли серед інформативних факторів є лише якісні показники, забезпечувати при цьому можливість адаптації економіко-математичних моделей до мінливих умов економіки.

Мета. Прогнозування економічної динаміки за допомогою нейромережі на нечітких даних.

Огляд літератури. Одним із найбільш ефективних математичних інструментів, спрямованих на формалізацію й обробку невизначеної інформації, інтегруючих що поєднує відомі підходи й методи, є теорія нечіткої логіки [1]. Застосування теорії нечіткої логіки в економічному моделюванні дозволяє описати дані зв'язку природною мовою, звільняючи дослідження від трудомістких процедур збору та обробки великих масивів експериментальних даних [3]. Штучні нейронні мережі – математичний інструментарій, що є універсальним відтворювачем складних нелінійних функціональних залежностей, який ґрунтується на принципах роботи біологічних нейронних структур [4].

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розглядається застосування нечіткої логіки на основі бухгалтерської звітності ТОВТД «Нова Троя» (Херсонська обл, смт.Новотроїцьке).

Побудована нейромережева модель типу «інфляція-виробництво», яка використовує для навчання вибірку з 32 поквартальних даних за 2009-2016 роки. Аналіз проходить у шість етапів.

Етап перший. Ознайомлення з вхідними даними та розміщення їх в Excel (табл. 1).

Табл. 1. Вхідні дані

	Рік	Квартал	№	ІСЦ	Виручка	Собівартість	Прибуток від реалізації	Балансовий прибуток	Вартість основних фондів	Рентабельність загальна	Рентабельність власна
2											
3	2009	1	1	132,2	201840	200120	1720	1906	156120	1,2	4,7
4	2009	2	2	130,3	206151	204134	2017	2102	188200	1,1	4,3
5	2009	3	3	126,6	248842	245620	3222	2117	190264	1,1	4,3
6	2009	4	4	115,4	243189	240136	2940	1084	202404	0,5	1,8
7	2010	1	5	107,3	440531	400111	40420	30245	755344	4,19	5
8	2010	2	6	105,6	484255	422133	62122	36780	880112	4,2	20,4
9	2010	3	7	105,7	508470	445050	63420	45246	814466	5,6	27,1
10	2010	4	8	104,5	554502	484438	67918	52047	915842	5,7	28,5
11	2011	1	9	104	552753	522333	30420	41222	2015612	2	12,8
12	2011	2	10	103,5	564299	522177	42122	46780	2055388	2,3	14,2
13	2011	3	11	103,5	675642	632222	43420	43444	2091426	2,1	13
14	2011	4	12	107,6	700213	637123	48678	39395	2163830	1,8	11,3
15	2012	1	13	109,5	1272210	1229765	42445	78236	78236	5,4	21
16	2012	2	14	120,8	1493449	1432173	61276	76883	1582006	4,9	19,1
17	2012	3	15	113,2	1858141	1792262	65879	73245	1902642	3,8	15,1
18	2012	4	16	111,4	2029936	1941401	74123	60158	1928648	3,1	10,7
19	2013	1	17	111,7	2931555	2529111	402444	367200	7156120	5,1	22,6
20	2013	2	18	100,2	3333699	2932444	401255	375400	7388200	5,1	22,4
21	2013	3	19	105,1	4148223	3732344	415879	386250	7614264	5,1	22,4
22	2013	4	20	105,6	4229238	3821512	393314	429608	7842968	5,5	24,2
23	2014	1	21	106,1	4812096	4440203	582420	486620	10156144	4,8	20,6
24	2014	2	22	107,2	5513465	4532222	581111	532300	10188248	5,2	22,4
25	2014	3	23	106,1	5757577	4511107	625233	588100	10114246	5,8	25
26	2014	4	24	105	6562879	4633225	655719	652725	10233682	6,4	27,4
27	2015	1	25	103,4	10433333	4742424	690234	686111	10156144	6,8	22,1
28	2015	2	26	103,3	10462269	4755577	703846	702300	10188248	6,9	22,4
29	2015	3	27	103,9	10400553	4727524	710246	708100	1429432	5	26,2
30	2015	4	28	103,8	10609859	4822663	724964	712725	14294322	5	26,2
31	2016	1	29	103,8	10625287	4829676	721400	712344	10156144	7	22,6
32	2016	2	30	103,7	10631179	4832354	736800	732106	10188248	7,2	22,5
33	2016	3	31	101,2	10631157	4832344	740277	738212	10114246	7,3	25,1
34	2016	4	32	104,6	10984046	4992748	764333	752566	22440110	3,4	25,2

Етап другий. Визначення значимості вхідних параметрів. Використаємо функцію Voxcounting, і система самостійно, використовуючи алгоритм Voxcounting, визначить статистичну значимість входів для заданих виходів. У вікні Voxcountingresults в графічному вигляді ми побачимо, що найбільш значущими параметрами є x_2 і x_6 ($\approx 0,4$ і $0,3$ відповідно), а значимість параметрів x_1 і x_5 - близька до нуля і вони несуттєві з точки зору впливу на результативну змінну. Решта змінних займають проміжне становище за значимістю. Значення параметрів нормалізації: середнє (meanpredictability) = 0,095 і дисперсія (variance) = 0,109. Чим більше їх ставлення відрізняється від 1, тим краще передбачувана сила відповідної моделі. Обчислимо відношення Середня / Дисперсія $\approx 0,87$. Як видно, воно близьке до одиниці, тобто передбачувана сила цієї мережі невисока. Зменшення кількості входів дозволяє скоротити час навчання нейромережі або дає можливість збільшити її нелінійні властивості.

Етап третій. Виконуємо процедуру по визначенню значущості входів. Повторюємо її декілька разів за допомогою функціїVoxcounting.

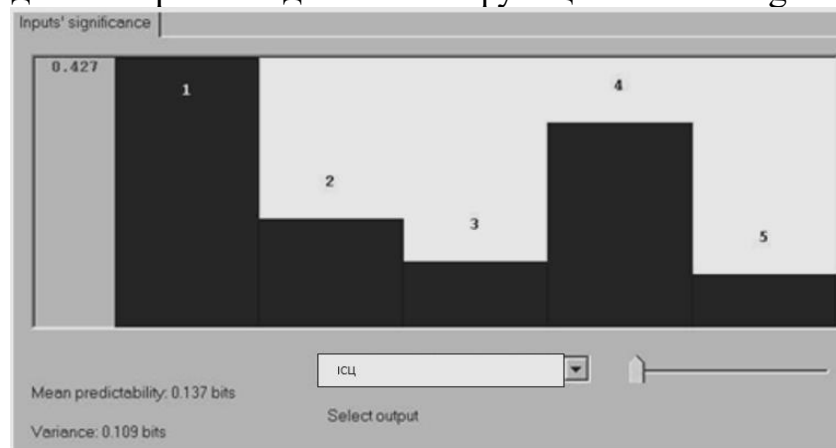


Рис.1. Визначення значущості входів

Параметри нормалізації змінилися: середня зросла, дисперсія залишилася колишньою. Ставлення Середня / Дисперсія = $0,137 / 0,109 \approx 1,26$ стало далі від одиниці, тобто передбачувана сила моделі стала краще. Виключимо останню змінну.

Параметри нормалізації знову змінилися: середня зменшилася, ставлення Середня / Дисперсія = $0,062 / 0,109 \approx 0,57$ стало ще далі від одиниці, а передбачувана сила моделі стала кращою.

Етап четвертий. Підготовка до навчання нейронної мережі.

Перед навчанням задаємо тестову множину з усієї сукупності навчальних прикладів. Будуватимуться оцінки передбачуваних властивостей навченої мережі. За допомогою функції Edittestset. У вікні задаємо розмір тестової вибірки (Numberoftestexamples) = 0, а її характер установимо в режим випадкової вибірки (Randomtestset).

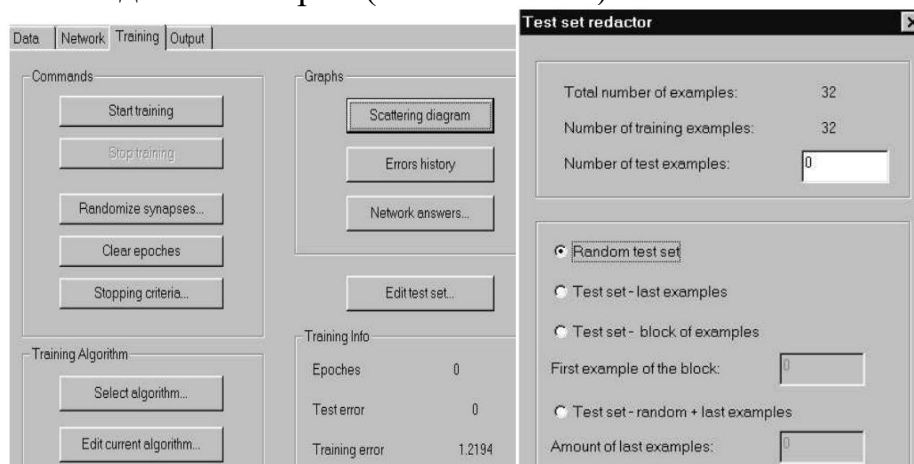


Рис.2. Підготовка до навчання нейронної мережі

Етап п'ятий. Навчання нейронної мережі. За ходом навчання мережі можна спостерігати зі зміни параметрів в області інформація про навчання (Training Info). Чекаємо, поки процес навчання зупиниться сам або перериваємо його штучно кнопкою зупинити навчання (Stop Training).

Процес навчання зупинився сам. пройдено 9336 епох (Epoches), і поточна помилка навчання (Training error) становить 0,2.

Результати навчання можна візуально оцінити і на графіку Network answers. Відповідне вікно показано нижче (зелена лінія з точками показує відгук мережі, а помаранчева - реальні дані).

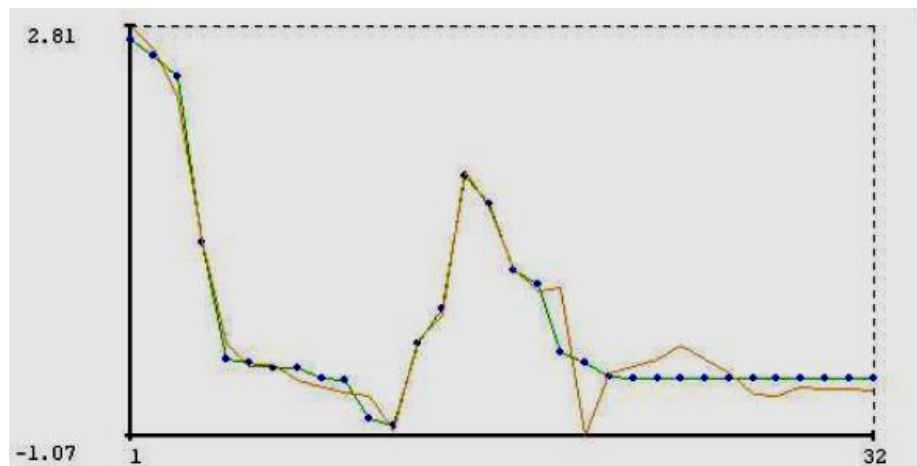


Рис.3.

Результати навчання нейронної мережі

Етап шостий. За допомогою функції Outputalldata виводимо результати роботи нейронної мережі (табл. 2).

Табл.2. Результати

Рік	Квартал	№	ІСЦ	ІСЦ (передбачуваний нейромережею)	Відносна помилка нейро- прогнозу	ІСЦ (розрах. По рівнянню нейро- регресії)	Відносна помилка нейро- регресії)	
2009	1	1	132,2	130,79	-0,01	115,42	-0,17	
2009	2	2	130,3	129,64	-0,01	115,62	-0,15	
2009	3	3	126,6	128,05	0,01	115,62	-0,11	
2009	4	4	115,4	115,52	0	116,82	0,01	
2010	1	5	107,3	105,81	-0,01	109,84	0,03	
2010	2	6	105,6	105,8	0	109,44	0,04	
2010	3	7	105,7	105,64	0	106,65	0,01	
2010	4	8	104,5	105,65	0,01	106,45	0,02	
2011	1	9	104	104,04	-0,01	113,83	0,1	
2011	2	10	103,5	104,34	0,01	113,23	0,1	
2011	3	11	103,5	101,9	0	113,63	0,1	
2011	4	12	107,6	101,56	0,01	114,23	0,14	
2012	1	13	109,5	107,25	0	107,05	-0,01	
2012	2	14	120,8	110,04	0	108,04	-0,01	
2012	3	15	113,2	120,6	0	110,24	-0,11	
2012	4	16	111,4	118,12	0	111,63	-0,06	
2013	1	17	111,7	113,09	-0,05	107,65	-0,06	
2013	2	18	100,2	111,46	0,05	107,65	-0,04	
2013	3	19	105,1	106,47	0	107,65	-0,04	
2013	4	20	105,6	105,58	-0,01	106,85	0,07	
2014	1	21	106,1	104,72	-0,01	108,24	0,03	
2014	2	22	107,2	104,68	0	107,45	0,02	
2014	3	23	106,1	104,7	0,01	106,25	0	
2014	4	24	107,2	104,67	-0,03	105,05	-0,02	
2015	1	25	106,1	104,75	-0,01	104,26	-0,02	
2015	2	26	105	104,73	0	104,06	-0,01	
2015	3	27	103,4	104,76	0,01	103,86	0	
2015	4	28	103,3	104,61	0,01	107,85	0,05	
2016	1	29	103,9	104,76	0,01	103,86	0,06	
2016	2	30	103,8	104,78	0,01	103,46	0,12	
2016	3	31	103,8	104,82	0,01	103,26	-0,01	
2016	4	32	103,7	104,66	0,01	111,04	0,07	
Сума кварталів помилок:						0,01		0,15

Як видно з таблиці, результати нейромодельовання добре апроксимують фактичні дані й загальна квадратична помилка становить всього 0,01%. Наближене рівняння регресії, отримане на основі нейромодельовання, звичайно, містить велику помилку, але теж всього 0,15% (гірше в 15 разів).

Далі відбувається зведення результатів нейромодельовання до висновку за допомогою методу нечіткої логіки: «Інтегральна оцінка ризику V&M (Воронова і Максимова).

Оцінка характеризується наступним чином:

- ✓ приймає значення від 0 до 1;
- ✓ кожен інвестор, виходячи зі своїх інвестиційних переваг, може класифікувати значення, виділивши для себе відрізок неприйнятних значень ризику.

Переваги методу:

- ✓ на основі теорії нечітких множин формується повний спектр можливих сценаріїв інвестиційного процесу;
- ✓ рішення приймається не на основі двох оцінок ефективності проекту, а по всій сукупності оцінок;
- ✓ очікувана ефективність проекту не є точковим показником, а полем інтервальних значень зі своїм розподілом очікувань, що характеризується функцією приналежності відповідного нечіткого числа.[1]

Використовуючи наступну градацію:

Табл.3.

<i>V & M</i>	<i>Ступінь ризику</i>	<i>Рішення відносно прогнозу</i>
0 – 0,07	Дуже низька	Точно довіряти прогнозу
0,07 – 0,15	Низька	Довіряти, але з обережністю і подальшим моніторингом
0,16 – 0,35	Середня	Довіряти з обмеженнями
0,36 – 0,4	Висока	Відхилити та переглянути прогноз
> 0,40	Дуже висока	Недовіряти прогнозу

можна сказати, що ризик цього прогнозу передбачуваний нейромережею «дуже низький», ми можемо точно довіряти прогнозу, а ризик розрахований за рівнянням нейрорегресії «низький», це свідчить про те, що ми можемо довіряти прогнозу, але з обережністю і подальшим моніторингом.

Висновки.

1. Одним із найбільш ефективних математичних інструментів, спрямованих на формалізацію й обробку невизначеної інформації, інтегруючих, що поєднує відомі підходи і методи, є теорія нечіткої логіки. Цей математичний апарат дозволяє з єдиних позицій розглянути різні види невизначеності та отримати новий, якісно вищий результат.

2. За допомогою пакета Excel Neural Package побудована мережа на основі архітектури багатошарового перспетрона, який алізує дані і формує зв'язок між показниками економічного зростання аналізованого підприємства.

3. Проведений у роботі аналіз існуючих методів діагностики ІСЦ (індекса споживчих цін) та оцінки фінансового стану підприємства зумовив до здійснення комплексного фінансово-економічного аналізу підприємства із застосуванням інструментарію нечіткої логіки, що надає можливість

формувати економіко-математичну модель з урахуванням специфіки підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алтунин А. Е., Семухин М. В. Модели и алгоритмы принятия решений в нечётких условиях. — Тюмень: 2000.
2. Документація по ExcelNeuralNetwork. Електрон. видан. Компанія НейроОК.
3. Недосекин А.О. Нечетко-множественный анализ риска фондовых инвестиций [Электронный ресурс]: http://sedok.narod.ru/sc_group.html
4. Chellapilla K., Fogel D.B. Evolution, neural networks, games and intelligence / Proc. IEEE, 1999. Vol.87, No.9. - pp.1471-1496.

УДК: 336.745

Приймак Каріна Сергіївна
Науковий керівник – к.е.н. Самчинська Я. Б.

ХАРАКТЕРИСТИКА КРИПТОВАЛЮТ НА ПРИКЛАДІ БІТСОІН

Глобалізація, нестримне зростання грошових ринків, загальна комп'ютеризація і розвиток ІТ-технологій спричинили за собою появу в нашому суспільстві величезної кількості додаткових інститутів, фінансових інструментів і нових форм взаємодії між людьми. Одним з таких інститутів у сучасному світі виступають електронні гроші. У статті мова піде про підвиди цифрових валют - категорії «криптовалюта».

Криптовалюта - це інноваційна цифрова валюта, яка не має фізичного вираження. Обіг валюти відбувається децентралізовано в комп'ютерній мережі. Одиницею такої валюти є «coin», що в перекладі з англійської мови означає «монета». При цьому особливістю грошової одиниці є захист її від підробки, так як монета є зашифрованою інформацією, скопіювати яку неможливо. Використання криптографії привело до використання приставки «крипто» в назві крипто валюта [1].

Головна відмінність електронної криптовалюти від звичайних грошей в електронному вигляді полягає в наступному:

Для того, щоб звичайні гроші з'явилися на рахунок в електронному вигляді, вони повинні бути спочатку фізично внесені на рахунок, наприклад, через банк або платіжний термінал. Тобто, для звичайної валюти електронний вигляд - це одна з форм фізичного втілення. Криптовалюта випускається безпосередньо в мережі і ніяк не пов'язана ні з будь-якою звичайною валютою, ні з будь-якою державною валютною системою. Таким чином, можна сказати, що «криптовалюта - це різновид електронних грошей».

За короткий проміжок часу цей вид валюти став дуже популярним, перевершивши по надійності деякі світові валюти. На сьогодні з'явилася величезна кількість різних криптовалют. Найбільш популярними є: Bitcoin, Ethereum, Ripple, BitcoinCash, Litecoin, NEO, Cardano.

Розглянемо особливості й можливості криптовалюти на прикладі найпопулярнішої валюти - Bitcoin.

Bitcoin - електронна платіжна система, яка є децентралізованою і не регулюється жодним урядом або центральним банком. Зазвичай Bitcoin використовують для електронної оплати товарів і послуг. Особливістю Bitcoin є межа загального обсягу емісії - 21 млн. монет. [2]

Bitcoin - електронна платіжна система, яка є децентралізованою і не регулюється жодним урядом або центральним банком. Концепт якої був озвучений 2008 року і базується на самоопублікованому документі СатошіНакамото. Вже у 2009 році, код проекту був опублікованим у відкритий доступ. Тоді ж був сформований перший блок блокчейну та згенеровано 50 біткоїнів.

До основних переваг використання Bitcoin можна віднести:

1. Біткоїн децентралізований. Це означає, що оборот валюти не залежить від банків чи державних органів, що мають доступ до внесення змін та нав'язування своїх правил. Крім того, завдяки використанню технології блокчейну, біткойн є застрахованим від хакерських атак та спроб злому системи, тому якщо деякі комп'ютери перейдуть в офлайн, або вийдуть на деякий час із ладу, гроші користувачів нікуди не пропадуть.

2. Безпека. Зламати гаманець Bitcoin неможливо. Усі дані зберігаються в спеціальному файлі, доступ до якого є тільки у вас. Нереально здійснити і «перехоплення» даних при транзакції, як це буває в банківській системі. Біткоїни використовує криптографічні записи - зашифровані дані, що гарантують конфіденційність і безпеку.

3. Анонімність. Власники біткойнів є застрахованими від розкриття своєї конфіденційної інформації. Тому, не дивлячись на те, що усі можуть побачити кількість грошей на кожному окремому рахунку, ніхто не в змозі дізнатись ім'я його власника.

4. Простота. Операції з Bitcoin здійснюються дуже швидко, надійно і в межах усього світу. Дані платежі відбуваються без участі будь-яких посередників. Таким чином, вартість транзакцій у Bitcoin зводиться до мінімуму.

5. Безмежні можливості транзакцій. Кожен з власників гаманця може платити кому завгодно, де завгодно і за що завгодно. Транзакції неможливо проконтролювати або заборонити, так що можна здійснювати перекази в будь-яку точку світу, де б не знаходився інший користувач з гаманцем Bitcoin.

6. Збільшення купівельної спроможності. З кожним роком зростає число продавців, які готові приймати Bitcoin. Наприклад, у США сьогодні за Bitcoin можна купити навіть автомобіль.

Як і будь-який платіжний інструмент, криптовалюта має свої недоліки. Основним недоліком Bitcoin є її сильна волатильність. Протягом декілька днів курс Bitcoin може сильно змінитися. Безумовно, при великій волатильності ринку потенціал прибутку зростає значно. Але в той же час, ризики можуть ставати критичними. Варто відзначити, що інвестиції в

криптовалюти пов'язані з великими ризиками і їх слід розглядати в середньостроковій і довгостроковій перспективі. [3]

Отже, підіб'ємо підсумки: по-перше, в сучасному світі криптовалюта є інноваційною розробкою, поява якої стала можливою завдяки розвитку глобальних технологій високошвидкісної передачі інформації, коли мережа Інтернет розрослася до величезних масштабів, а децентралізовані мережі отримали велику популярність. По-друге, інтерес до криптовалют стрімко зростає, у зв'язку з затребуваністю в світі «справедливих грошей», повною анонімністю і захистом від підробок. По-третє, у криптовалют у порівнянні зі звичайними національними валютами існує досить велика кількість як позитивних, так і негативних характеристик і тільки подальший їх розвиток може виявити баланс переваг і недоліків в порівнянні з іншими грошима. Разом з тим вже зараз слід відзначити популярність криптовалют на світових фінансових ринках.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Andreas M. Antonopoulos Mastering Bitcoin: Unlocking Digital Cryptocurrencies / Andreas M. Antonopoulos – К. : NGITS, 2014. – С. 150 – 290.
2. Cryptocurrency Market Capitalizations [Online] URL: <https://coinmarketcap.com/>.
3. Tim Harris Bitcoin: Mastering Bitcoin&Cryptocurrency for Beginners — Bitcoin Basics, Bitcoin Stories, Dogecoin, Reinventing Money &Other Digital Currencies / TimHarris – К. : Economic, 2016 – С. 30 – 47.

УДК 377.3 : 629.3.072.2

Холявко Микола Максимович

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Разлівінських Ю.О.

ДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ВОДІЇВ АВТОМОБІЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ)

Динамічний розвиток нашої держави неможливий без підвищення якості освіти молоді України. За статистичними даними «за рівнем автомобілізації Україна поки що не Європа, але ми дуже наблизилися до неї. Так, за показниками 2016 року, кількість автомобілів на тисячу громадян складає 202 екземпляри...» [1].

Проблема якості підготовки водіїв сьогодні набуває все більшої актуальності, тому що з кожним роком кількість автомобілів в країні збільшується. За інформацією AUTO-Consulting, лідером з рівня автомобілізації в Україні є Київ. У цьому місті на 1000 жителів приходиться вже 353 автомобілі, що дозволяє столиці маленькими кроками наблизитися до показників європейських країн, де аналогічний показник стартує від 400 авто [2].

До питань професійного навчання водіїв транспортних засобів зверталися такі дослідники як В.П.Беспалько, Г.Ю.Васильченко, П.Я.Дзюба, А.В.Педорич та ін.

Німеччина вважається однією з провідних країн, де безпека руху при підготовці водіїв різних категорій знаходиться на високому рівні. При цьому германці не соромляться запозичувати все найкраще, що є в світі, зокрема у скандинавів або австрійців. Вітчизняна система підготовки водіїв також спрямована на підвищення безпеки руху на дорогах та скорочення дорожньо-транспортних пригод, особливо з трагічними наслідками. Німеччиною в цьому аспекті накопичено величезний досвід зменшення автомобільних аварій. Унаслідок такої роботи зменшується кількість нещасних випадків на дорогах. Наприклад, у 1970 році в Німеччині гинуло у дорожньо-транспортних пригодах 22 тисячі осіб, а зараз – 3 тисячі 400 осіб [3].

Виходячи з аналізу різноманітних джерел та власного досвіду відвідування цієї держави, розглянемо деякі особливості підготовки водіїв у Німеччині та порівняємо з відповідними аспектами вітчизняної підготовки.

Обов'язковою умовою для відкриття автошколи в Німеччині є наявність відповідного державного дозволу (на кшталт нашого посвідчення) для здійснення професійного навчання у викладача. Цей документ видається після проходження 5-місячного курсу підготовки та 4,5-місячного стажування, а також складання іспитів теоретичних, в тому числі з педагогіки, та практичних – водіння автомобіля у різноманітних небезпечних дорожньо-транспортних умовах. Крім цього, раз на чотири роки передбачається підтвердження кваліфікації викладача шляхом проходження навчання в спеціальних закладах (60 профільних організацій).

Викладач практичного водіння в Німеччині (в Україні – інструктор) повинен бути не молодше 22 років, мати не менш ніж дворічний стаж управління транспортним засобом тієї категорії, якій він буде навчати, а також мати посвідчення водія категорій "А", "ВЕ" та "СЕ" (або "DE" - для навчання водінню автобусів).

Теоретично в Україні інструктором з навчання водіння автомобіля може стати будь-який водій з досвідом не менше 3 років та вищою технічною або середньою спеціальною освітою, бажано автомобільного напрямку. Крім того, майбутньому інструктору потрібно закінчити півторамісячні навчальні курси за відповідною категорією.

Наступний крок для отримання посвідчення інструктора – складання іспитів в обласному або районному екзаменаційному відділі – у вигляді тестування з правил дорожнього руху та безпеки руху, підтвердження практичних навичок керування автомобілем в різноманітних дорожньо-транспортних ситуаціях. Крім того, раз на 5 років інструктору з водіння автомобіля потрібно підтверджувати відповідні знання та навички в зазначеному вище екзаменаційному відділі.

В українських автошколах процес навчання, відповідно до програми підготовки водіїв [4], чітко поділяється на теоретичну та практичну частини. Через це наявні викладачі, що відповідають за теоретичну підготовку та

інструктори з водіння авто, які забезпечують практичну. У результаті такого розподілу відбувається певний «розрив» між теорією та практикою, але це, на наш погляд, не зовсім правильно. Теоретичні знання та практичні навички майбутньому водію, на нашу думку, повинен формувати один викладач. Саме так робиться в Німеччині вже багато років. Наприклад, під час теоретичних занять викладач розповідає слухачам, як визначити перевагу в русі, або як поводитися на пішохідному переході, або як водію поводитися небезпечній ситуації, а наступного дня цей же викладач допомагає закріпити отримані знання на практиці шляхом відтворення різноманітних ситуацій на дорозі.

В Німеччині переважно працюють 1-3 інструктори-викладачі з водіння, правил дорожнього руху, безпеки руху тощо. Близько 70 % педагогічного персоналу автошкіл складає всього з одного вчителя-власника, який має один учбовий автомобіль.

Ще один цікавий факт: учень і викладач не зобов'язані виконувати якісь елементи з водіння на автомайданчику, відповідно до стандарту в Україні (наприклад, відпрацювання правильної посадки водія в автомобілі, прийоми регулювання сидіння, ременів безпеки, дзеркал заднього вигляду, тощо) [4]. В Німеччині, на відміну від нашої практики, після теоретичного навчання відразу починається практична частина підготовки водія шляхом водіння автомобіля на дорогах загального використання.

В умовах Німеччини немає спеціального екзамену з водіння авто на автомайданчику, як це робиться у нас, але за власним бажанням можливе проходження самостійного тренування з водіння автомобіля на спеціальних автодромах клубу ADAC (Allgemeiner Deutscher Automobil-Club). На наш погляд, з точки зору безпеки руху, краще отримувати перші практичні навички керування автомобілем на спеціальних автомайданчиках і таким чином не завдавати шкоди оточенню та не ставати причиною ДТП (дорожньо-транспортні пригоди).

На відміну від практики підготовки водіїв транспортних засобів у Німеччині, у програмах професійної підготовки водіїв в автошколах нашої країни, на наш погляд, досить вагома частина навчання приділяється професійно-теоретичній підготовці з будови та технічного обслуговування транспортного засобу. Деякі складні несправності, регулювання та усунування поломок автомобіля краще робити в закладах системи автомобільного сервісу. На наш погляд, ці навчальні години можна використати для формувань більш якісних знань, умінь та навичок з безпеки водіння транспортного засобу.

Як і в Україні, у Німеччині широко розповсюджене використання тестових завдань при підготовці водіїв автомобілів.

Кожне заняття починається з вирішення тестів, приблизно через 40 хвилин викладач збирає білети й перевіряє їх. Після того з групою учнів розбирає ті питання, у яких найбільше допущено помилок, а під кінець заняття протягом 10-15 хвилин розглядає нову тему, причому використовує достатню кількість відеоматеріалів з їх обговоренням.

Необхідно звернути нашу увагу на головний пріоритет навчання в німецькій автошколі: повага до пішоходів. Тому стає зрозумілим, чому водії Німеччини незвично спокійно для нас пропускають пішоходів не тільки на пішохідному переході, але й практично в будь-якому іншому місці проїзної частини дороги.

Окрема увага під час підготовки водіїв у Німеччині надається правилам поведіння з людьми так званої «групи ризику»: дітям, похилим людям, інвалідам, а також новачкам за кермом авто. Водіїв заздалегідь готують до того, що діти або похилі пішоходи можуть передумати перейти дорогу і повернути назад, що вони не завжди в змозі правильно оцінити швидкість автомобіля тощо.

Виходячи з порівняльного аналізу практики підготовки водіїв в Німеччині та в Україні, визначено загальні позитивні спільні моменти та деякі особливості іноземної підготовки водіїв транспортних засобів, які можливо використовувати в умовах нашої країни з метою підвищення безпеки руху.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <http://avtovod.org.ua/news/728298161-kolichestvo-avtomobiley-na-dushu-naseleniya-v-ukraine-poslednie-dannye.html>.
2. <http://topgir.com.ua/56589905-kolichestvo-avtomobiley-na-dushu-naseleniya-v-ukraine-poslednie-dannye/>.
3. <http://rulims.ru/2015/12/06/obuchenie-voditelej-v-germanii/>
4. Державний стандарт професійно-технічної освіти. Професія – Водій автотранспортних засобів категорії «В», «ВЕ», «С1», «С1Е», «С», «СЕ», «D1», «D1Е», «D», «DE». Видання офіційне .- Київ - 2012 р.
5. Педорич А. В. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання з профілю «Автосправа» : автореферат дис. кандидата пед. наук.: 13.00.02 / Педорич Анатолій Володимирович. – Чернігів, 2006. – 24 с.

РОЗДІЛ V.

ЕКОНОМІКА І ПРАВО

УДК 330.341.1

Бориславський Іван Володимирович
Науковий керівник - д.е.н., доц. Шашкова Н.І.

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність теми дослідження засвідчують нинішні зміни у вітчизняній економіці, до яких підприємство змушене адаптуватись і постійно здійснювати пошук нових інноваційних механізмів, засобів, інструментів підвищення конкурентоспроможності.

На сьогодні майже всі підприємства України функціонують у складній економічній ситуації. Погіршення технічного та технологічного стану виробництва, криза платежів, пасивна інвестиційна діяльність, утрата традиційних ринків збуту через неконкурентоспроможність, повільна структурна перебудова призводять до простоювання великої кількості підприємств і виробничих процесів, що негативно позначається на розвитку конкуренції в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо створення нових і удосконалення старих інноваційних стратегій, підвищення конкурентоспроможності підприємства були розглянуті в літературі такими вітчизняними вченими, як Д. Рибницький, Н. Поповенко, Н. Чухрай, В. Безугла, В. Верба та ін. Незважаючи на вагомий напружений, залишаються питання, які потребують додаткового наукового аналізу.

Мета дослідження полягає у визначенні та розробці інноваційних стратегій, що дозволять уже в короткостроковій перспективі підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна стратегія підвищення конкурентоспроможності підприємства - це ретельно розроблена програма заходів, які мають бути реалізовані підприємством із метою досягнення високої конкурентної позиції на ринку та адаптації до змін у внутрішньому й зовнішньому середовищі [1, с. 18].

Ефективність функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання, на пряму залежить від процесу оцінки конкурентоспроможності підприємства, що перетворюється на самостійну ділянку аналітичної роботи. Результати таких розрахунків можна використовувати при ухваленні стратегічних управлінських рішень, при плануванні інноваційної, технічної і продуктової політики, а також із метою визначення резервів конкурентоспроможності й посилення конкурентних позицій підприємства.

Маємо констатувати, що уніфікованої методики оцінки конкурентоспроможності підприємства не існує. Це обумовлено неоднозначністю розуміння самого поняття "конкурентоспроможність", і, поза сумнівом, спричиняє неоднозначність підходів і методик оцінки конкурентоспроможності підприємства [2, с. 33].

Суть інноваційної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства полягає в тому, що на підприємствах, з одного боку, існує чітко виділене і організоване, так зване «формальне» стратегічне планування, а з іншого боку, структура управління, механізми взаємодії окремих підрозділів побудовані так, щоб забезпечити інноваційну розробку довгострокової стратегії та її реалізацію через поточні виробничо-господарські плани. При цьому, особлива увага приділяється створенню адекватних, гнучких структур управління підприємством [3].

Підтвердженням актуальності використання системного підходу при реалізації інноваційних стратегічних рішень є їх цільове спрямування, а саме: подолання або обмеження кількості деструктивних чинників впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства шляхом формування захисту проти них; використання позитивних зовнішніх чинників впливу для нарощування та реалізації конкурентних переваг підприємства; забезпечення гнучкості управлінських дій і рішень, їх синхронізації з динамікою дії негативних і позитивних чинників конкуренції на певному ринку. При цьому використання системного підходу до обрання інноваційної стратегії підвищення конкурентоспроможності дозволить підвищити ступінь послідовного перетворення підприємства на конкурентоспроможні комплекси динамічного розвитку в низькопривабливому інвестиційному середовищі. Усе це вимагає створення цілісної інформаційної бази даних, проведення оцінювання політики забезпечення конкурентних переваг підприємства. Водночас, кожне стратегічне рішення повинно прийматись, виходячи з певних припущень про різні фактори з урахуванням фінансово-інвестиційного ризику тих альтернатив, які аналізуються.

Висновки. Проведений аналіз та огляд теоретичних підходів дозволив визначити, що інноваційна активність визначає внутрішні якісні суб'єктивні можливості проводити інноваційну діяльність, рівень інтенсивності інноваційних процесів на виробництві, ступінь залежності продукту або підприємства від інноваційної діяльності, тобто стан інноваційного потенціалу та показники рівня його використання, і може виражатись показниками ефективності інноваційної діяльності з урахуванням їх динаміки й частки інтенсивних факторів у економічному зростанні.

Визначення інноваційної активності є невід'ємною частиною оцінки інноваційного потенціалу, який, в свою чергу, виступає основою для розробки стратегії інноваційного розвитку підприємства. Для оцінки інноваційної активності потрібно розробити систему показників, за допомогою яких можна виявити внутрішні чинники, які сприяють реалізації інноваційних цілей та завдань організації. Для цього потрібно провести

аналіз за всіма видами інноваційної діяльності і визначити для кожного з них ступінь позитивного впливу на ефективність діяльності підприємства.

Доведено, що при виборі інноваційної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно провести ретельний порівняльний аналіз множини стратегічних альтернатив, результатом якого має стати висновок про те, чи приведе обрана стратегія до досягнення поставлених цілей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Куманецький С. А. Основні методи конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах виходу на зовнішні ринки [Електронний ресурс] С. А. Куманецький // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2009. — № 4(8) — С. 18-22.
2. Безугла В. О. Конкурентоспроможність та аналіз існуючих методик її оцінки [Текст] / В. О. Безугла, І. І. Постіл // Економіка та держава. — 2007. — №11— С. 33-35.
3. Міняйленко І. В. Науково-методичні аспекти оцінювання потенціалу підприємств легкої промисловості [Електронний ресурс] / І. В. Міняйленко, О. В. Микитенко // Вісник Хмельницького національного університету.— 2011. — №1.— Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2011_1/031-035

УДК: 331

**Громова Вікторія Олександрівна
Науковий керівник - д.е.н., проф. Мохненко А.С.**

СКЛАД І СТРУКТУРА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність господарювання будь-якого підприємства залежить не лише від додержання правильних принципів організації виробництва, а й від знань, умінь, компетентності його працівників, їхньої кваліфікації, спроможності вирішувати нестандартні завдання, дисципліни, існуючої системи мотивації праці тощо.

Сукупність постійних працівників підприємства, які отримали необхідну професійну підготовку та (або) мають досвід практичної роботи, називається його персоналом.

Крім постійних працівників, у діяльності підприємства можуть брати участь й інші працездатні особи на підставі трудового договору (контракту) [2, С.28].

Формування персоналу підприємства відбувається під впливом як внутрішніх факторів – таких, як характер продукції, особливості технологічних процесів, організаційна структура управління тощо, так і зовнішніх - ситуації на ринку праці, демографічні процеси, вимоги чинного законодавства, моральні норми суспільства тощо.

Персонал підприємства та зміни, які в ньому відбуваються, відображають певні структурні, якісні та кількісні характеристики.

Структурна характеристика персоналу визначається складом і кількісним співвідношенням окремих категорій та груп працівників підприємства.

За участю працівників у основній діяльності підприємства його персонал поділяють на дві групи: промислово-виробничий персонал та персонал, зайнятий у невиробничих підрозділах.

До промислово-виробничого персоналу відносять працівників, зайнятих у виробництві та його обслуговуванні (у тому числі в науково-дослідних підрозділах та лабораторіях, на складах, в охороні, в управлінні підприємством). До невиробничого персоналу належать працівники невиробничої сфери, об'єкти якої хоч і утримуються на балансі підприємства, але не мають відношення до його основної діяльності

За характером виконуваних функцій виробничо-промисловий персонал підприємства поділяють на чотири категорії: робітники, керівники, спеціалісти та службовці.

Найчисельнішою й основною категорією промислово-виробничого персоналу підприємства є робітники - працівники, що безпосередньо зайняті створенням матеріальних цінностей, наданням послуг та виконанням робіт. Робітників поділяють на основних та допоміжних.

До основних робітників відносять тих, що безпосередньо створюють продукцію підприємства й зайняті в технологічних процесах, тобто беруть участь у зміні форм, розмірів, стану, структури, фізичних, хімічних та інших властивостей предметів праці. До складу допоміжних відносять робітників, зайнятих обслуговуванням обладнання та робочих місць у виробничих цехах, а також усіх робітників допоміжних цехів та господарств. Допоміжні робітники можуть бути поділені на функціональні групи: транспортну, контрольну, ремонтну, інструментальну, складську, господарську тощо. До керівників відносять працівників, що перебувають на посадах керівників підприємств та їхніх структурних підрозділів (директори, начальники, завідувачі, виконроби, майстри, головні спеціалісти - головний бухгалтер, головний інженер, головний механік тощо) [1 С.240].

До спеціалістів належать працівники, які виконують спеціальні інженерно-технічні, економічні та інші роботи (інженери, економісти, нормувальники, бухгалтери, адміністратори тощо).

До категорії службовців належать працівники, що здійснюють підготовку та оформлення документації, облік і контроль, господарське обслуговування (агенти, касири, креслярі, секретарі, діловоди, статисти тощо).

Однією з якісних характеристик персоналу підприємства є його професійно-кваліфікаційний склад [2 С.465].

Під професією розуміють вид трудової діяльності, який потребує оволодіння відповідним комплексом спеціальних знань та практичними навичками.

Спеціальність - це більш вузький різновид трудової діяльності в межах професії (наприклад, у межах професії лікаря є такі спеціальності, як

хірург, офтальмолог, терапевт тощо).

Кваліфікація відображає ступінь оволодіння працівниками певною спеціальністю й відображається у кваліфікаційних (тарифних) розрядах, категоріях. Тарифні розряди та категорії водночас є показниками, що характеризують рівень складності робіт.

Робітників за рівнем кваліфікації поділяють на чотири групи:

висококваліфіковані - виконують особливо складні та відповідальні роботи (наприклад, ремонт і налагодження складного обладнання);

кваліфіковані - виконують складні роботи (наприклад, метало- та деревообробні, ремонтні, слюсарні, будівельні);

малокваліфіковані - виконують нескладні роботи (наприклад, технічний нагляд);

некваліфіковані - виконують допоміжні та обслуговуючі роботи (це, наприклад, вантажники, гардеробники, прибиральники тощо).

Рівень кваліфікації таких категорій, як керівники, спеціалісти й службовці характеризується рівнем освіти та досвідом роботи на певних посадах. Відповідно до цього розрізняють спеціалістів [36 С.356]:

найвищої кваліфікації (це працівники, що мають наукові ступені та звання);

вищої кваліфікації (це працівники з вищою спеціальною освітою та значним практичним досвідом);

середньої кваліфікації (це працівники із середньою спеціальною освітою та певним досвідом роботи);

практиків (це працівники, що обіймають певні посади, але не мають спеціальної освіти).

Кількісна характеристика персоналу підприємства передусім визначається такими показниками, як облікова, явочна та середньооблікова чисельність працівників [2, С.71].

Облікова чисельність працівників підприємства - це чисельність працівників облікового складу на певну дату з урахуванням прийнятих та звільнених на цей день працівників. Облікова чисельність включає всіх постійних і тимчасових (у тому числі й сезонних) працівників, яких прийнято на роботу терміном на один день і більше, незалежно від того, чи перебувають вони на роботі, чи знаходяться у відпустках, відрядженнях, тимчасово непрацездатні тощо.

Для визначення чисельності працівників за певний період застосовується показник середньооблікової чисельності. Він використовується для обчислення продуктивності праці, середньої заробітної плати, коефіцієнтів обороту, плинності кадрів та низки інших показників [5 С.239].

Наведені показники характеризують потенціал персоналу та його відповідність іншим факторам та умовам виробництва, що мають місце на конкретному підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз. – Житомир: ПП "Рута", 2003. – 680с.
2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. – К.: КНЕУ, 2001. С. – 77.

УДК: 342.56

**Гурова Євгенія Володимирівна
Науковий керівник – к.ю.н. Василяка Д.К.**

НЕВІДПОВІДНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНІВ ЩОДО СТАТУСУ СУДДІВ НОРМАМ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Міцна, незалежна, демократична, правова держава будується на трьох стержнях: законодавчій, виконавчій та судовій владах. Ефективне реформування держави неможливе шляхом унесення змін до основ організації та функціонування лише одного з цих стержнів. Сьогодні Україна знаходиться саме на такому етапі розвитку, коли локальні або часткові зміни в нормативно-правових актах не в змозі задовольнити потреби суспільства та вирішити існуючі в державі проблеми.

Одним із елементів початку спрямування України до європейських стандартів є реформування у сфері судочинства. Була прийнята низка нормативно-правових актів: Закон України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 08.04.2014 р., Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 25.04.2015 р., у якому викладена нова редакція Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р., Указ Президента України від 20.05.2015 р. «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки». Між тим, ми погоджуємося з думкою О. Деменчука, що ці заходи є недостатніми для вдалого рівняння України на європейських сусідів та забезпечення верховенства права у сфері правосуддя [2].

До вивчення подібних питань залучалися відомі вчені-юристи: О.Березюк, І. Деркач, Ю. Грошовий, В. Долежан, А. Стрижак, В. Карпунцов, С. Ківалов, І. Марочкін, В. Маляренко, Ю. Полянський, В. Сіренко, М. Сірий та інші.

У червні 2016 року Верховна Рада України прийняла довгоочікуваний Закон "Про судоустрій і статус суддів". Вважається, що цим Законом вирішено низку питань щодо організації судової влади, забезпечення діяльності суддів, здійснення суддівського самоврядування, як однієї з найважливіших гарантій забезпечення незалежності судів і суддів. Проте не все так добре в нашій судовій системі. Так звана "судова реформа" стала на невизначений час компромісом у вирішенні довготривалої дискусії між прибічниками протилежних концепцій реформування судової системи. Але життя доводить необхідність удосконалення низки правових норм щодо діяльності судової влади та здійснення правосуддя [3].

На нашу думку, гострота проблем у сфері судової системи очевидна всім. Реформування судової системи сьогодні — одне з найважливіших суспільних завдань, не розв'язавши яке суспільство не зможе рухатися та розвиватися шляхом демократії. Та до цього часу, на жаль, немає єдиного цілісного державного бачення реформування судової системи в Україні, яке б визначило основну мету, завдання, строки реформування судоустрою держави та необхідні матеріальні ресурси для цього.

У цьому контексті ми спробували дослідити Закон та окремі аспекти реформування судоустрою України, що відбуваються в наш час та можливі правові протиріччя. У цілому, як зауважують науковці, Закон відповідає міжнародним стандартам. Можна зазначити прагнення законодавця збільшити прозорість судової системи, забезпечити сталість і єдність судової практики в Україні. Та чим же не влаштовує сучасників та професійних юристів судова реформа?

Ми зосередились на питанні переходу від існуючої до нової системи оцінювання діючих суддів та можливих наслідках цього процесу. По-перше, якщо за результатами оцінювання Вища кваліфікаційна комісія суддів України дійде висновку про невідповідність судді обійманій посаді за критеріями компетентності, професійної етики або доброчесності, це має стати підставою для звільнення судді з посади. Слід підкреслити, що міжнародні стандарти щодо незалежності судової системи забезпечують суддям гарантований термін повноважень до обов'язкового виходу на пенсію чи завершення строку повноважень. Саме цей "принцип незмінюваності суддів" дозволяє забезпечити незалежність окремих суддів і судової системи як такої. Тому, ми вважаємо, що винятки з цього правила повинні бути обмежені та чітко визначені законом.

По-друге, насторожує та обставина, що відповідних суддів оцінюватимуть за критеріями компетентності, професійної етики або доброчесності. Наведені критерії є надто загальними, адже як їх оцінити на практиці? Наприклад, як зазначає Венеціанська комісія, правила професійної етики, з огляду на їх природу та традиційне формулювання в загальних і нечітких визначеннях, не повинні використовуватись напряду як підстава для застосування санкцій, а надто коли це може призвести до звільнення [5, п.п. 44, 46-48].

Слід зазначити, що у випадку "невідповідності" судді обійманій посаді відповідна колегія Вищої кваліфікаційної комісії суддів України робить подання про звільнення його з посади до Вищої ради правосуддя, котра може ухвалити рішення про звільнення. Оскаржити ж рішення Ради до Верховного Суду можна лише з певних формальних підстав. Відтак це виглядає так, що в тих випадках, коли процедура має наслідком звільнення судді за рішенням Вищої ради правосуддя, суддя не має можливості оскаржити його по суті [4, п.6.2]. Саме можливість оскаржити рішення по суті могла б стати важливим фактором суддівської незалежності (та незалежності судової системи в цілому). Як зазначає КРСС, "дисциплінарний розгляд справи в кожній країні повинен передбачати можливість подання

апеляції на рішення первинного дисциплінарного органу (відомства або суду) до суду".

Ми вважаємо, що не менш важливим є те, що процес та результати індивідуального оцінювання мають залишатися конфіденційними і не розголошуватися. Цілком погоджуємося з висновком КРЕС у тому, що розголошення результатів оцінювання загрожуватиме незалежності здійснення судочинства через те, що це може принизити суддю в очах суспільства та зробити вразливим до зовнішнього впливу, словесних та інших нападок або навіть спровокувати непокору судовим рішенням [1]. Ці принципи однаковою, якщо не більшою, мірою стосуються ситуацій, коли представники громадськості є присутніми під час складання суддями іспиту та оцінювання його результатів.

Отже, з огляду на вищезазначене, можна зробити певні висновки. У жодному разі необхідно не допустити того, щоб рішення про звільнення суддів сприймати легковажно чи спрощено. Суддів може бути звільнено лише у виняткових випадках. Для забезпечення незалежності судової системи рішення про звільнення суддів мають бути ухваленими самою судовою владою, через органи самоврядування та з дотриманням прозорих та справедливих процедур, які забезпечують об'єктивність і неупередженість, установлені у конституції чи законі [4, п. 20].

Також існує нагальна необхідність у перегляді права діючих суддів оскаржувати рішення про своє звільнення через негативні результати оцінювання на відповідність обійманій посаді, передбаченого пунктом 20 Прикінцевих та перехідних положень Закону, надавши Верховному Суду повноваження розглядати всі аспекти рішення про звільнення судді, ухвалене Вищою радою правосуддя.

Важливо підкреслити, що є значна потреба в перегляді підходів до прозорості процедури оцінювання, визначеної в Законі, та передбаченні, щоб результати письмового й усного оцінювання діючого судді залишалися виключно конфіденційними. Враховуючи усі можливі недоліки та проблеми реформи, необхідно ретельно проаналізувати процедуру оцінювання, включно з оскарженням й усі її можливі наслідки з метою якісного й "безболісного" впровадження кращих змін у судову систему.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Висновок щодо Регламенту Громадської ради доброчесності України, квітень 2017 року проект Ради Європи "Підтримка впровадженню судової реформи в Україні", п. 3.6.
2. Деменчук М. О. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. — 2015. — Вип. 35(2.3). — С. 158-161. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_35
3. Ківалов С. Судова реформа. Крок за кроком // Урядовий кур'єр. — 23 січня 2003 р.
4. Комітет ООН з прав людини, I.P. v. Finland, Повідомлення № 450/1991. — Режим доступу: UN Doc CCPR/C/48/D/450/1991 (1993)

5. (КРЕС Висновок № 3). ОБСЄ/БДППЛ-Венеціанська комісія, Спільний висновок щодо проекту змін до нормативно-правової бази у сфері дисциплінарної відповідальності суддів у Киргизькій Республіці, 16 червня 2014 року, п.п. 25-28.

УДК 336.748.12(045)

Звонарьова Олена Іванівна
Науковий керівник – к.е.н., Федяєва М.С.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ВПЛИВІВ НА НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІКИ

Актуальність теми дослідження. Інфляція є складним, багатофакторним явищем, економічна природа якого полягає у взаємодії факторів сектору виробництва і сфери грошового обігу. Інфляція зовні виглядає як знецінення грошей внаслідок їхньої надмірної емісії, яка супроводжується зростанням цін на товари та послуги. Проте це лише форма прояву, а не глибинна сутність і причина інфляції [1]. Приймаючи до уваги те, що інфляція, яка формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів є наслідком порушення економічної рівноваги, питання щодо визначення причин і наслідків її виникнення, формування запобіжних заходів щодо знецінення грошей та стабілізації національної економіки набуває особливої актуальності для країн з перехідною економікою, до складу яких віднесено й Україну.

Об'єкт дослідження: Підвищення індексу споживчих цін під час інфляції, неспроможність прогнозування певних показників та незахищеність від раптових змін є основною проблемою сучасної економіки.

Предмет дослідження: інфляція як явище в системі економічних відносин та шляхи її стримування.

Мета: На основі теоретичного матеріалу розглянуто інфляцію, її причини, соціально-економічні наслідки, проаналізовано сучасний стан інфляційних процесів України та розглянуто шляхи їх подолання. Також було розглянуто всі наявні проблеми, пов'язані з інфляційними процесами та їх вплив на економіку країни загалом.

В даний час існує безліч проблем сучасного розвитку економіки в багатьох країнах світу. Однією з таких проблем є знецінення грошей, тобто інфляція. Це дуже небезпечний процес, який впливає на фінансові, грошові та економічні системи в цілому і негативно впливає на всі сторони життя суспільства: інфляція посилює соціальне розшарування в суспільстві і загострює соціальні конфлікти. Раніше цей процес носив локальний характер і був періодичним, але зараз інфляція повсюдна і має хронічний характер [2]. Чим більше зростають показники інфляція, тим важче визначити заходи, необхідні для вирішення даної проблеми. Інфляція породжує зниження реальної вартості майна, небезпеку знецінення накопичених грошових коштів, дефляцію доходів підприємств та населення. Інфляція вигідна

боржникам, які повертають борги в неіндексованому розмірі, банкам, які виплачують низькі відсотки за вкладками, і державі, яка зберігає рівень виплат населенню без урахування зростання цін.

Вимірювання реальної вартості та інфляції - це найважливіші економічні заходи валютно-кредитної політики держави. Вони мають багато різних назв, виведені в різні теорії і використовують різні формули; тим не менш, всі вони намагаються зробити те ж саме: щоб розрізнити зміну номінальної вартості «дійсної частини» через зміни в кількостях в зв'язку зі змінами в цінах [4]. Прикладами можуть служити: реальний національний продукт і його компоненти, дефлятор ВВП, індекс споживчих цін, різні заходи, пов'язані з споживчим надлишком. Економічні теорії для більшості ґрунтуються на нереалістичних припущеннях. Наприклад, теорія ІПЦ звичайно розробляється для одного споживача з гомотетичністю переваг, а потім вже розробляється для більшого різноманіття для споживачів з негомотетичними перевагами [2].

Впродовж 2010-х років ціла низка економістів вважають, що більш низький середній рівень безробіття може бути стійким, якщо хтось просто готовий прийняти більш високий постійний рівень (але стабільний) рівень інфляції. Сучасні економісти виділяють два аргументи за цим компромісом між інфляцією безробіття [3]. По-перше, вони розглянули причини, за якими певний компроміс буде розчинятися в довгостроковій перспективі. Розширення номінального попиту при більш низькому безробітті приведе до збільшення грошової заробітної плати, оскільки компанії будуть намагатися залучити додаткових працівників. Фірми будуть готові платити більш високу грошову заробітну плату, якщо вони очікують, що ціни на кінцеву продукцію будуть вище у майбутньому в зв'язку з розширенням. Можна припустити, що робітники будуть з самого початку приймати зростання грошової заробітної плати як зростання реальної заробітної плати. Тобто, номінальна заробітна плата буде сприйматися ними як реальна і буде рости швидше, ніж ціни. У відповідь на пропозицію робочої сили буде підвищуватися і зайнятість. Зрештою, працівники з часом визнають, що загальний рівень цін піднявся, і що їх реальна заробітна плата фактично не збільшилася, що поверне економіку до свого природного рівня безробіття [4].

В 2010-ті роки багато країн одночасно мають зростання інфляції та безробіття. Більш високий рівень інфляції, як правило, пов'язаний з більшою волатильністю інфляції та більш високою ступенем невизначеності інфляції [2]. Саме остання і знижує економічну ефективність, ринкові механізми не виконують функції регулювання, недоліки в системах індексації стають більш помітними, а цінові коливання забезпечують затьмарені сигнали про типи змін відносних цін, які вказують на необхідність перерозподілу ресурсів.

Сьогодні більшість економістів розглядає інфляцію як рух безробіття, що відображає як сукупний попит та сукупні порушення пропозиції, так і динамічні корекції економіки у відповідь на ці порушення [1]. Коли переважають порушення попиту, інфляція і безробіття будуть мати

тенденцію до негативної кореляції первісно, як, наприклад, збільшення виробництва знижує безробіття та підвищує інфляцію. Ціни продовжують рости, безробіття починає рости знову і повертається до свого природного рівня. Коли переважають порушення пропозиції, інфляція та безробіття будуть мати тенденцію рухатися спочатку в тому ж напрямку.

Майже всі сучасні економісти вважають, що не існує у довгостроковій перспективі компромісу, який дозволив би постійно забезпечувати низький рівень безробіття [3].

Інфляція в тій чи іншій мірі охоплює всі країни. Ідеальний варіант успішної економіки - відсутність інфляції, хоча досягти цього в умовах глобалізації та взаємозв'язку національних економік майже неможливо. Високі темпи інфляції наносять серйозний збиток економічному розвитку країни, її населенню. Інфляція стала постійним фактором економічного життя навіть економічно розвинених країн, значно ускладнила систему економічних відносин. Вона вимагає більшого уваги та спеціальних заходів щодо утримання на "нормальному" рівні. Подолання інфляції – це необхідна умова нормального економічного розвитку та ефективного функціонування грошової та фінансової систем національної економіки будь-якої країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – 7-ме вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
2. Головин С.Н., Изменение потребительских отношений и стоимость жизни, *Journal of Economics*, 50:2, 157–169, 2016.
3. Daniel T. Empirical approaches to welfare measurement *log Economic Literature*, 2108-2165, 2010.
4. Сірко А.В. Економічна теорія. Політекономія: навч. посібник / А.В. Сірко. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 416 с.

УДК 338.4

**Приходцева Валерія Олексіївна
Науковий керівник – к.т.н., доц. Дзюндзя О.В.**

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ IRT MULTI-TOUCH TABLE ЯК ІНСТРУМЕНТУ МАРКЕТИНГУ

З кінця вісімнадцятого століття промислова революція змінила підходи до заробітку. Старі методи майже перестали працювати, а бізнес кардинально змінився, адже нові технології, які замінили ручну працю на машинну, дозволяли все робити швидше, якісніше і в значно більших обсягах. З приходом комп'ютерів та інтернету правила гри в бізнесі знову кардинально змінилися. Бізнес, який чинив опір прогресу, поступово відходив до небуття [3, с. 12].

Сучасний український ринок ресторанних послуг дуже швидко розвивається – щотижня відкриваються нові заклади, щодня з'являються нові самобутні бренди. Така активність малого та середнього бізнесу створює

основу жорсткої конкурентної боротьби серед закладів харчування. Сьогодні, щоб утримати постійних клієнтів та залучити нову публіку, закладам ресторанного господарства не достатньо якісної їжі та стильного інтер'єру. Саме тут в нагоді стають інноваційні технології – нові маркетингові кроки, що створюють конкурентні переваги закладів харчування.

Ресторанний бізнес є досить консервативним: експериментів здебільшого зазнає саме асортимент представленої продукції, акцент постійно робиться на тому, що саме отримує споживач. Змінити курс розвитку ресторанного бізнесу в Україні наважилась компанія Kodisoft, запустивши виробництво «розумних столів». Використання великого touch – екрану як поверхні для приймання їжі не є власне українською розробкою, однак фахівці Kodisoft змогли вдосконалити технічні характеристики інтерактивних столів, створивши конкурентний продукт [2].

IRT Multi-touch Table – це інтерактивний стіл, що має стандартні габарити 120x70 сантиметрів, розрахований на чотирьох осіб. Екран діагоналю 52 дюйми займає майже всю поверхню столу. Між скляною поверхнею та рамкою столу немає жодних отворів із метою уникнення випадкових забруднень. Матеріал стільниці та ніжок столу може змінюватися за бажанням замовника, створюються варіанти з металу, пластику, дерева. У столі використовується матриця MPVA з кутами огляду, близькими до 180 градусів. Матриця, сенсорна технологія і світлодіодне підсвічування є унікальною розробкою Kodisoft, з урахуванням специфіки використання столів у закладах харчування. Саме тому інтерактивні столи українського виробництва стійкі до високих температур та є водонепроникними. Енергоспоживання одного такого «розумного столу» складає 230 – 260 ватт.

Кожен інтерактивний стіл оснащений базовим пакетом програм, що включають відеопрезентації страв, з'єднання з веб – камерами на кухні, програму меню закладу, систему віртуального безготівкового розрахунку (від використання отворів для банківських карток довелось відмовитися через їх легку забрудненість), кілька стандартних ігрових додатків [1].

Головною перевагою технології IRT Multi-touch Table є, звісно ж, прибуток. Використовуючи інтерактивні столи заклади ресторанного господарства можуть збільшити дохід від основних послуг у середньому на 32%. Це відбувається за рахунок візуалізації меню закладу й безкоштовного розповсюдження інформації про бренд споживачами в соціальних мережах. Близько 52% додаткових прибутків заклад харчування може отримати також за рахунок реклами та комісії від перехресних продажів. Економічно ефективною виявилася також підтримка середнього чеку шляхом додаткових продажів квітів та біжутерії через меню столів. Чималий прибуток інтерактивні заклади харчування отримують за рахунок економії на оплаті праці робітників залу. Адже в середньому такі заклади для обслуговування гостей потребують у три рази менше робітників залу, ніж їх традиційні конкуренти.

Створення брендovаних додатків стане додатковим інструментом маркетингу, а також забезпечить нове джерело прибутків із реклами

компаній-партнерів. Подаруйте споживачам радість та задоволення, і це втримає їх надовго поруч із вашим брендом. З цією метою інтерактивні столи оснащують різними ігровими додатками з використанням логотипів або візуалізованих продуктів бренду. Наприклад, в одному із закладів швидкого харчування відвідувачі можуть насолодитися грою в аеро-хокей, шайба якого є логотипом компанії Coca-Cola, або спробувати класичну версію гри в магічний шар з передбаченнями, однак замість шару вони повинні струснути пляшку Pepsi. Таким чином, у споживачів виникає стійка асоціація бренду з розвагами, добре проведеним часом, що неодмінно змусить їх повернутися до цього закладу та забезпечить стійкий зв'язок із клієнтом [3, с. 37].

Із метою вдосконалення продукції Kodisoft під час дослідження було розроблено макет соціального додатку, основною функцією якого є залучення клієнтів до програми лояльності й встановлення зв'язку між клієнтом та брендом. Фундаментом додатку є клубна участь споживачів у дисконтній системі. На перший погляд нічого нового в цій ідеї немає. Однак головна особливість інтерактивних столів – сенсорна поверхня - вирішує найбільшу проблему всіх існуючих програм лояльності. Людям більше не треба завжди мати при собі клубні картки або повідомляти персональні дані для доступу до системи. Якщо обладнати столи Kodisoft сканером відбитків пальців, усе, що потрібно клієнтам аби долучитися до бонусної системи, – це їх власні відбитки. Практика використання відбитків замість стандартних ключів та ключ-карт у готельних комплексах Європи доводить, що такі технології подобаються споживачам, які гідно оцінюють їх практичність та ефективність.

Аналізуючи функціонування інтерактивних столів у різних закладах світу, було встановлено, що одним із найголовніших недоліків таких технологій є мінімізація діяльності персоналу закладу в контактній зоні. Так, у звичайному закладі відвідувачів зустрічає офіціант або бармен і у випадку, якщо це постійний клієнт, персонал уже знає його смаки, улюблену страву, найбільш комфортний для нього стиль обслуговування. Установлюючи інтерактивні панелі від Kodisoft, власники закладів ризикують втратити постійних клієнтів, для яких важливу роль відіграє персоніфікований сервіс. Саме на вирішення цієї проблеми спрямовано функціонал спроектованого додатку. Після проходження авторизації шляхом сканування відбитків пальців споживач автоматично отримує доступ до історії власних замовлень у конкретному закладі, що позбавляє його необхідності знову заповнювати форму замовлення. Найбільш корисним цей додаток може стати для людей, які дотримуються особливого раціону харчування. Так система автоматично відбиратиме для них доступні позиції з меню, що відповідають їхнім потребам.

Акцент на встановленні стійкого зв'язку між споживачем та брендом має також економічний ґрунт. Аксиома маркетингу свідчить, що залучення нового клієнта обходиться в 6 разів дорожче, ніж збереження існуючого. До того ж, задоволений постійний клієнт – це стабільний безкоштовний маркетинг для компанії.

З метою підтвердження актуальності проєктованого додатку було проведено анкетування групи людей, які відвідують заклади харчування не рідше, ніж один раз на тиждень. Десятеро осіб різного віку й статі відповіли на три запитання, метою яких було виявити рівень самостійності клієнтів під час обрання страв, дійсну сталість смаків, а також наявність психологічних чи моральних бар'єрів під час використання проєктованої системи. За результатами дослідження було встановлено, що 60% опитуваних готові використовувати проєктований додаток, 30% не виключає можливість використання додатку в майбутньому, і 10% групи категорично проти впровадження проєктованого додатку в закладах харчування. Показово, що найголовнішим аргументом проти використання технології сканування відбитків пальців в інтерактивних столах стало питання безпеки персональних даних.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження було сформульовано основну ідею технології інтерактивних столів IRT Multi-touch Table від компанії Kodisoft та представлено огляд основних технічних характеристик винаходу. Також було спроектовано інтерактивний додаток, що розширює базовий пакет програм Kodisoft та дозволяє створити сталий зв'язок між споживачем та брендом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Афанасьєва К. Інтерактивні столи українського виробництва. [Електронний ресурс]: Digital Signature UA – Режим доступу: <http://digitalsignage.ua/ru/2017/08/interactive-tables-of-ukrainian-production-ru/>.
2. Пилипенко О. Дмитро Костик та інтерактивні ресторани від компанії «Кодісофт» [Електронний ресурс]: blog.imena.ua – Режим доступу: <https://www.imena.ua/blog/high-tech-made-in-ukraine/>.
3. Семенчук В. В. Мобильное приложение как инструмент бизнеса / В.В. Семенчук – Москва: Альпина Диджитал, 2017. — 270 с.

УДК 35.078.1(477)

**Ситниченко Марія Олександрівна
Науковий керівник – к.ю.н., доц. Волкович О.Ю.**

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

В умовах інтеграції України до європейських структур виникає потреба проаналізувати більшість державних інституцій, які забезпечують права й законні інтереси громадян і публічний інтерес суспільства. Звичайно, не оминає цей процес і Державна казначейська служба України (далі – ДКС України), статус якої має трансформуватися відповідно до потреб суспільства. Зважаючи на складну фінансово-економічну ситуацію, у якій перебуває Україна, побудова ефективної і дієвої бюджетної системи має

вагоме теоретичне й практичне значення для загальної фінансової безпеки та стійкого економічного зростання країни.

Окремі аспекти функціонування інституту ДКС України розглядають такі вітчизняні вчені, як В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяк, Л. К. Воронова, В. І. Олефір, А. Ю. Олійник, А. Г. Чубенко, О. Ш. Чомахашвілі, В. А. Юсупов та ін.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів щодо реформування Державної казначейської служби при реалізації функції держави.

У системі органів управління державними фінансами виступає Державна казначейська служба України, що посідає чільне місце головного фінансового резидента держави, забезпечуючи оперативне управління коштами державного бюджету, але достатньою мірою діяльність Державної казначейської служби України не впорядкована, адже до цього часу відсутній закон про Казначейство, проект якого був розроблений у 2008 році. Такий закон дав би змогу встановити правові основи функціонування та організації казначейства України, правовий статус казначейства України та його працівників, його систему, особливі функції та повноваження, що, в свою чергу, поліпшить показники обслуговування бюджету. Більшість повноважень ДКС України зазнало обмежень, відтак на Міністерство фінансів покладено чимало повноважень, які раніше належали до Держказначейства, це позбавило суперечностей розподілу компетенцій між цими структурами і відповідно дублювання їх функцій.

В Україні останні роки відбувається перерозподіл бюджетних ресурсів від державного бюджету до місцевого внаслідок проведення реформи децентралізації, що покладає на Державну службу казначейства України нові зобов'язання.

Функції держави є основними напрямками її діяльності, що зумовлені її цілями і завданнями та конкретизують її сутність [1, с.137]. Відповідно Казначейство України як гарант фінансової безпеки держави:

1) здійснює через систему електронних платежів Національного банку України розрахунково-касове обслуговування розпорядників, одержувачів бюджетних коштів та інших клієнтів, операцій із коштами бюджетів, спільних із міжнародними фінансовими організаціями проектів;

2) за погодженням із Мінфіном України залучає на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунка для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України та для надання середньострокових позик місцевим бюджетам;

3) здійснює відкриття та закриття рахунків поточного бюджетного періоду, а також відкриття рахунків наступного бюджетного періоду;

4) здійснює розподіл коштів між державним бюджетом, бюджетами областей, міста Києва, а також між місцевими бюджетами відповідно до нормативів відрахувань, визначених бюджетним законодавством, і перерахування розподілених коштів за належністю;

5) забезпечує організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом оцінки їх діяльності тощо [2].

Особливу роль у виконанні управлінських владних функцій Держказначейства відведено повноваженням щодо застосування заходів державного примусу – державно-примусовим повноваженням. Так, під державним примусом в теорії права слід розуміти як спосіб цілеспрямованого впливу на поведінку громадян, а також діяльність підприємств і організацій, органів, служб та службовців апарату державної виконавчої влади в інтересах забезпечення оптимального рівня виконання вимог законодавства [3, с. 87]. Особливістю повноважень цієї групи є спрямування їх на осіб, що вчиняють правопорушення в бюджетній сфері, осіб, які схильні до скоєння правопорушення, а також до осіб, які не допускають у своїй діяльності протиправної поведінки. Вони реалізуються в процесі здійснення контролю за веденням бухгалтерського обліку надходжень і витрат державного та місцевих бюджетів, складенням та поданням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів фінансової і бюджетної звітності; бюджетними повноваженнями під час зарахування надходжень бюджету; відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету; дотриманням правил за операціями з бюджетними коштами в іноземній валюті; дотриманням порядку проведення лотерей із використанням електронних систем прийняття сплати за участь у лотереї в режимі реального часу; дотриманням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, іншими клієнтами вимог законодавства у сфері закупівель в частині наявності, відповідності та правильності оформлення документів (ст. 112 Бюджетного Кодексу України) [4].

Необхідним вважаємо виділення основних проблем вітчизняної казначейської системи касового виконання бюджетів:

- нестабільність розміру залишків бюджетних коштів;
- наявність невикористаних залишків;
- надання позик (наприклад, Пенсійному фонду) з підвищеним ризиком неповернення в повному обсязі всієї суми, обмеженість фінансових ресурсів;
- неможливість використання тимчасово вільних залишків коштів для забезпечення покриття касових розривів;
- недосконалість законодавчого забезпечення;
- недостатній рівень контролю казначейських органів стосовно використання бюджетних коштів та запобігання бюджетним правопорушенням;
- громіздкість та складність форм звітності про використання бюджетних коштів, а також виконання кошторисів та бюджетів [5, с. 242].

Таким чином, роль Державного казначейства України як елемента структурної перебудови державних фінансів є досить вагомою і вирішальною, наразі завдання цього органу в забезпеченні, незважаючи на фінансово-політичну ситуацію, максимальної ефективності та оперативності

управління державними фінансами за допомогою інструментів фінансового реагування задля економічної стабільності держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. /О. Ф. Скакун. – 3-те вид. – К. : Алерта; ЦУЛ,2011. – 524 с
2. Про Положення про Державну казначейську службу України : Указ Президента України від 13 квітня 2011 р. № 460/2011 // Урядовий кур'єр від 19.05.2011. – № 89.
3. Голосніченко І. П. Адміністративне право України: основні поняття. Загальна та основна частина : [навч. посіб.] / І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова. – К., 2005. – 231 с.
4. Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI // Голос України. – 04.08.2010. – № 143.
5. Боровик П.М. Перспективи розвитку казначейської системи касового виконання бюджетів/ П.М.Боровик, В.С. Вишнева // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: Інноваційна економіка – 2013. – Вип. № 11 – С. 240-245.

УДК: 340.12

**Соколенко Олександра Олегівна
Науковий керівник – к.ю.н., доц. Новікова М.М.**

ЮРИДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЯ ПРАВОЗНАВСТВА

Необхідною і обов'язковою умовою людського існування в суспільстві є право, дія якого стосується практично всіх найважливіших сфер суспільного життя людей. Право можна виразити як певну систему загальнообов'язкових відносин і норм, закріплених самою державою. Щоб краще зрозуміти, що таке право та правова діяльність, недостатньо наведеного визначення. У сучасній літературі не дається точного визначення юридичної (правової) діяльності, тому необхідно розкрити особливості правової діяльності.

На думку В.П. Беляєва, у загальному вигляді людську діяльність можна охарактеризувати таким чином: а) діяльність – це сукупність дій, що об'єднані єдиною метою і виконують визначену суспільну функцію; б) діяльність – це особливий спосіб існування людини, розвитку її життєвих сил та здібностей; в) діяльність – це особлива властивість людини, специфічний спосіб її життєвої активності; г) діяльність – це притаманний лише людині спосіб взаємодії із навколишнім середовищем із метою створення умов для свого існування [1, с. 99-100].

А.Е. Жалінський підкреслює значення професіоналізму юридичної діяльності: професійна юридична діяльність здійснюється за правилами, створеними та закріпленими у встановленому порядку; процес та результат такої діяльності відповідає вимогам, які можуть бути як нормативно-правового, так і професійно-етичного характеру; підконтрольність діяльності

державним органам та (або) корпорації спеціалістів; гарантування здійснення юридичної діяльності у встановлених випадках, включаючи доступ до такої діяльності заінтересованих осіб [2].

Привертає увагу вказівка Н. Оніщенко на рису професійності в роботі юристів, що суттєво впливає на формування загальної характеристики юридичної діяльності та формулювання визначення [2].

Слід зазначити, що в юридичній літературі немає єдності поглядів на поняття «правова діяльність» та «юридична діяльність». Б. Пугінський під правовою діяльністю розуміє сукупність дій держави, її органів, інших організацій та громадян у зв'язку із створенням та реалізацією юридичних норм, використанням інших правових важелів при вирішенні соціально-економічних завдань [3, с. 103-104].

Р. Шагієва наголошує на тому, що правова діяльність спеціально здійснюється суб'єктами як носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків у різних сферах суспільного життя для задоволення різноманітних потреб специфічним духовно-практичним способом (у межах правовідносин) і яка фактично визначається суспільством та державою (офіційно, формально) правильною, справедливою, а у випадках необхідності – такою, що надає можливість прийняти відповідне рішення та визначити юридично значущі наслідки. На думку Д. Шапсугова, юридична діяльність є виявом волі суб'єкта права або обов'язку, спрямованого на задоволення правової мети, під якою у плані юридичної діяльності розуміється формування та здійснення прав та повноважень, виконання обов'язків [3, с. 105-106].

В.Кудрявцев говорить про юридичну діяльність в аспекті правової поведінки посадових осіб. М. Орзіх юридичну діяльність розглядає як соціальну активність, за допомогою якої досягається опосередкований правовий результат. На думку І. Назарова, юридична діяльність – це нормативно регламентована система послідовних дій, які здійснюються у відповідній процесуальній формі, а також операцій, способів, засобів суб'єктів права, що спрямовані на досягнення правових цілей [4, с. 112].

Таким чином, можна виділити три підходи до співвідношення юридичної діяльності та юридичної практики.

Автори першого підходу І.Я. Дюрягін, А. Герлох ототожнюють ці два правові явища [5, с. 76]. Недоліки теорії полягають в тому, що досвід юридичної діяльності тлумачать надмірно вузько.

Представники другого підходу С.С. Алексєєв, С.І. Вільнянський, розрізняють дані правові явища, вони до юридичної практики відносять тільки узагальнений досвід або результат правової діяльності. Стверджують, що під юридичною діяльністю слід розуміти досвід індивідуально-правової діяльності компетентних органів (судів, інших органів застосування права), що складається в результаті застосування права при вирішенні юридичних справ [5, с. 76].

Основоположники третього підходу С.Н.Братусь, В.К.Бабаєв, Н.Н.Вопленко, В.Н.Карташов, В.І.Леушин, В.П.Реутов пропонують розглядати юридичну практику як нерозривну єдність «правової діяльності та

сформованого на її основі соціально-правового досвіду». Юридична діяльність розглядається як різновид соціальної діяльності, як упорядкована, доцільна, предметна, системна й планомірна взаємодія індивідів у сфері правотворчості й застосування права. Необхідним суб'єктом такої діяльності є державний орган чи посадова особа. Така діяльність нормативно врегульована, нормативно схвалена, і, крім того, направлена на перетворення соціальної реальності відповідно до правових норм [5, с. 77]. Ця теорія враховує такі аспекти: по-перше, коли досвід юридичної діяльності передається в силу традиції, що існує, наступності між поколіннями практикуючих юристів, по-друге, у юридичній практиці цінний не тільки сам по собі досвід, накопичений у правотворчих, правозастосовних, правороз'яснювальних та інших рішеннях про права та обов'язки суб'єктів правовідносин, а й процесуальний досвід юридичної діяльності. Вважаємо, що третя точка зору дозволяє точніше визначити природу юридичної діяльності та основні елементи її структури, зрозуміти значення соціально-правового досвіду в механізмі правового регулювання.

На наш погляд, слід погодитись із О. Скакун, що юридична практика – нормативно закріплена практична діяльність юристів із прийняття, тлумачення, реалізації та застосування правових приписів як єдності вже отриманого та майбутнього соціально-правового досвіду, оскільки про юридичну практику більшою мірою слід говорити в контексті результату юридичної діяльності [5, с. 78].

У юридичній літературі виокремлюють зовнішню і внутрішню форми юридичної практики. Під зовнішньою формою розуміють різні юридичні акти – документи (нормативні й індивідуальні, судові й слідчі, нотаріальні тощо), у яких закріплюються правові дії, методи й засоби їх здійснення, прийняті рішення. До внутрішньої форми, тобто способу організації, внутрішнього зв'язку елементів змісту, відносять процедурно-процесуальне оформлення юридичної практики: визначає коло її суб'єктів, обсяги їх процесуальних прав і обов'язків, умови вступу в правовий процес, порядок використання засобів і методів, строки і час учинення дій, процесуальні гарантії, умови і процедуру прийняття і виконання рішень, порядок їх оскарження та інші вимоги, які поєднують різні властивості й елементи здійснюваної практичної діяльності.

Фахівці підкреслюють, що юридичну практику необхідно відрізнити від правової практики як правової діяльності та правового досвіду. Правова діяльність, за загальним правилом, здійснюється всіма суб'єктами як юристами, так і не юристами, як на професійній, так і на непрофесійній основі. Юридична практика – це сфера діяльності лише юристів-професіоналів.

До змісту юридичної практики відносять не тільки складання документів, консультування та участь у судовому засіданні, а й багато інших юридично значущих дій, зокрема попередження, припинення та розслідування правопорушень, притягнення до юридичної відповідальності, виконання покарань, підготовка та прийняття нормативно-правових актів,

здійснення правовиховної та науково-дослідницької діяльності. Аналіз юридичної практики дозволяє виявити найбільш ефективні норми права, прогалини в правовому регулюванні, інші суперечності.

Отже, юридичну практику можна розглядати в динамічному і статичному аспектах. У динаміці вона проявляється в правовій діяльності суб'єкта суспільства, спрямованій на досягнення поставленої мети. Статичний аспект характеризує юридичну практику як сформовану в суспільстві модель, порядок дій, здійснення яких приведе до бажаного результату з найменшими витратами зусиль і часу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буратевич О. І. Органи держави влади України і нормативно-правове забезпечення європейської інтеграції / О. І. Буратевич // Наукові праці МАУП. – 2012. – Вип. 2 (33). – С. 99-104.
2. Квасневська Н. Д. Поняття судової системи України: сучасний погляд / Н. Д. Квасневська // Форум права. – 2015. – № 5. – С. 110-113 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FPindex.htm_2015_5_20.pdf.
3. Москвич Л. Принципи ефективної судової системи / Л. Москвич // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 2 (61). – С. 103-111.
4. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія / І. В. Назаров. – Х. : ФІНН, 2011. – 432 с.
5. Притика Д. Д. Створення науково обґрунтованої системи правосуддя в Україні – головна мета судової реформи / Д.Д. Притика // Право України. – 2009. – № 12. – С. 76-78.

УДК 342.9

**Стельманчук Маргарита Михайлівна
Науковий керівник – к.ю.н., доц. Волкович О.Ю.**

РОЛЬ МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Грошова система України, яка опосередковує рух ресурсів всередині країни та за її межами, є потужним важелем державного регулювання. З її допомогою забезпечується перерозподіл коштів в економічній системі, нагромадження інвестиційних ресурсів, їх розширення відтворення.

Тобто, існування товарно-грошових відносин, потреба розподілу сукупного суспільного продукту та контроль за господарською діяльністю роблять абсолютно необхідним створення спеціально уповноважених органів, які б забезпечували управління в цій сфері. Відповідними повноваженнями наділені Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рахункова палата, Національний банк України,

Державна фіскальна служба, багато інших регіональних відділів і служб, однак центральним органом у цій системі є Міністерство фінансів України. Відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 р. №3166-VI «міністерство є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох визначених Кабінетом Міністрів України сферах, проведення якої покладено на Кабінет Міністрів України Конституцією та законами України» [1].

У межах своїх повноважень вищевказане міністерство організовує виконання актів законодавства України та узагальнює практику їх застосування з питань, що входять до його компетенції. Щодо законодавчого підґрунтя, то у своїй діяльності Міністерство фінансів керується Конституцією і законами України, постановами Верховної Ради, указами і розпорядженнями Президента України, декретами, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України. Спеціальним документом, який регламентує діяльність Міністерства фінансів є «Положення про Міністерство фінансів України», затверджене Кабінетом Міністрів України. Питанням діяльності цього міністерства присвячені роботи Є.О. Алісова, Л.К. Воронової, О.П. Гетманець, Л.А. Савченеко та інших.

Відповідно до норм Положення, Міністерство фінансів України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, а також податкової і митної політики (крім адміністрування податків, зборів, митних платежів та реалізації податкової і митної політики), політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, випуску і проведення лотерей, організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності, видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку, у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [2].

На офіційному сайті Мінфіну можна дослідити його розгалужену структуру, яка складається з департаментів та управлінь, які у свою чергу теж мають поділ. Наприклад, Департамент податкової політики складається з: управління адміністрування податкових платежів, управління податків з доходів, управління непрямих податків, відділу з питань державного фінансового моніторингу, відділу ресурсних платежів, місцевих податків та зборів, відділу міжнародного оподаткування та імплементації міжнародних договорів [3].

Така структура вказує на широке коло завдань із державного управління фінансовою діяльністю, які покладаються на Міністерство фінансів України. У Положенні визначено велику кількість функцій цього органу, серед яких, на нашу думку, необхідно виділити наступні:

- розробка проекту Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період;
- складання проекту закону про Державний бюджет України та підготовка відповідних матеріалів щодо нього додаються;
- аналіз обсягів дебіторської та кредиторської заборгованостей, причин їх виникнення та підготовка пропозиції щодо їх погашення;
- здійснює узгодження рішення про надання розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань чи податкового боргу стосовно загальнодержавних податків та зборів на строк, що виходить за межі одного бюджетного року;
- здійснює управління державним боргом та гарантованим державою боргом;
- розглядає звіти про виконання, покладених на Державну казначейську службу України, Державну пробірну службу України, Державну службу фінансового моніторингу України, Державну фінансову інспекцію України завдань та планів їх роботи;
- запроваджує програмно-цільовий метод складання і виконання місцевих бюджетів та середньострокове бюджетне планування на місцевому рівні [2].

Тобто, якщо розглядати фінансову діяльність держави як дії щодо формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення функцій держави, завдань соціально-економічного характеру, можна дійти висновку, що ключова роль у здійсненні такої діяльності належить Міністерству фінансів України. Виконання таких функцій має свої особливості:

1) фінансова діяльність має міжгалузевий, загальний характер, оскільки забезпечення фінансовими ресурсами направлено на всі галузі і сфери державного управління;

2) така діяльність поєднує і безпосереднє управління з використанням імперативних методів, і непряме, рекомендаційне управління (наприклад, щодо грошових ресурсів недержавних юридичних та фізичних осіб)[4].

Об'єкт фінансової діяльності складають відносини, що регулюють рух державних грошових фондів на всіх стадіях їх обороту - формування, розподілу та використання.

Отже, роль Міністерства фінансів України при реалізації фінансової діяльності держави полягає в забезпеченні проведення єдиної державної фінансової, бюджетної та податкової політики, спрямованої на реалізацію визначених завдань економічного та соціального розвитку України, а також на здійснення координації діяльності інших центральних органів виконавчої влади в цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. №3166-VI (з наступними змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Положення про Міністерство фінансів України» від 08 квітня 2011 р. №375 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/446/2011/conv>
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/uploads/0>
4. Біленчук Я.Д. Місцеві податки і збори: правове регулювання [Текст]: / П.Д. Біленчук, М.Т. Задояний, В.А. Фороствоєць. — К.: Атіка, 1999.

УДК 334.7

Стоянова Інна Русланівна
Науковий керівник - к.е.н. Макаренко С.М.

МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО СТВОРЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в сучасних умовах ведення бізнесу для забезпечення перманентного розвитку і підвищення конкурентоспроможності підприємств необхідно забезпечити ефективне упорядкування сукупності взаємопов'язаних елементів організаційної структури управління за принципом єдиного цілого. Організаційну структуру управління визначають також як форму розподілу й кооперації управлінської діяльності, у рамках якої здійснюється процес управління на відповідних функціях, направлених на вирішення поставлених завдань і досягнення намічених цілей. Із цих позицій структура управління представляється у вигляді системи оптимального розподілу функціональних обов'язків, відповідальності, порядку і форм взаємодії.

Аналіз останніх досліджень. Питання щодо визначення найбільш ефективної та оптимальної організаційної структури управління активно обговорюються і висвітлюються в літературі, зокрема в роботах Л. Скібіцької, Е. Кузьміна, О. Мельник, Н. Мартиненко та ін. Незважаючи на вагомий напруцювання, залишаються питання, які потребують додаткового наукового дослідження.

Мета роботи полягає в дослідженні методів ефективного створення організаційних структур управління підприємством.

Виклад основного матеріалу. Науково – обґрунтоване формування організаційних структур управління - актуальне завдання сучасного етапу адаптації господарюючих суб'єктів до умов розвитку ринкової економіки. Організаційна структура - це поведінкова система, люди і їхні групи, які постійно вступають різні взаємини для вирішення спільних завдань.

З точки зору М. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі [1] оптимальна структура - це та, що дозволяє організації найкращим чином взаємодіяти із зовнішнім середовищем, продуктивно доцільно розподіляти й направляти зусилля своїх співробітників і, таким чином, задовольняти потреби клієнтів щодо досягнення встановлених цілей із максимальною ефективністю.

Така багатосторонність організаційного механізму несумісна з використанням будь-яких однозначних методів - або формальних, або неформальних. Тому необхідне поєднання наукових методів і принципів формування структур системного підходу з великою експортно-аналітичною роботою. В основу всієї методології проектування організаційних структур управління має бути покладено цілі і механізми їх досягнення.

Системність самого підходу для формування структури виявляється в наступному:

- не випускати з уваги жодне з управлінських завдань, без вирішення яких реалізація цілей виявиться не повною;
- дослідити та організаційно оформити всі зв'язки і відносини по горизонталі управління;
- забезпечити гармонійне поєднання вертикалі й горизонталі управління.

Багатосторонність утримання структур управління зумовлене багатством принципів їхнього формування. Перш за все, структура повинна відображати мету й завдання організації, і усі зміни у виробництві поєднувати зі змінами, і оновлюватись.

До структури управління подається безліч вимог, що відбивають її ключове значення для менеджменту. Вони враховуються в принципах формування організаційних структур управління, головними з яких є наступні:

- структура повинна відображати мету і завдання організації;
- слід передбачити раціональний розподіл праці між органами управління і окремими працівниками, що забезпечує творчий характер роботи;
- при формуванні структури управління необхідно забезпечити поєднання повноважень і відповідальності кожного робітника й органу управління з одночасним встановленням системи вертикальних і горизонтальних зв'язків між ними;
- організаційна структура управління покликана створювати адекватне соціально-культурне середовище організації, що виявляє істотний вплив на рішення відносно рівня централізації і деталізації, розподілу повноважень і відповідальності, міри самостійності й масштабів контролю керівників і менеджерів.

Реалізація цих принципів означає необхідність врахування при формуванні або перебудови структури управління безлічі різноманітних чинників впливу на організаційну структуру управління.

При формуванні ефективної організаційної структури управління потрібно враховувати можливі зміни організаційних форм, у яких

функціонує підприємство. Так, при входженні організації до складу будь-якого об'єднання відбувається перерозподіл управлінських функцій.

Важливий чинник формування управлінських структур – це рівень розвитку на підприємстві інформаційних технологій. Найкраща структура – це та, яка дозволяє організації ефективно взаємодіяти із зовнішнім середовищем, продуктивно та доцільно розподіляти й націлювати зусилля своїх співробітників, мотивувати їх і, таким чином, задовольняти споживачів, клієнтів із високою ефективністю.

Структура управління повинна відповідати соціально-культурному середовищу, і при її побудові треба враховувати умови, у якій їй належить функціонувати.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Електронний ресурс: https://studwood.ru/1394042/ekonomika/teoretiko_metedologichni_aspekti_formuvannya_upravlinnya_organizatsiynoyu_strukturoyu_pidpriyemstva

УДК 65.37

Тараненко Дмитро Андійович
Науковий керівник - к.е.н., доц. Федорчук О.М.

АУТСОРСИНГ У ЦИВІЛЬНІЙ АВІАЦІЇ УКРАЇНИ

У сучасних складних економічних умовах, які склалися в Україні компаніям дуже важко зберігати динаміку сталого розвитку, особливо, якщо це стосується тих галузей, які мають дуже сильну залежність від купівельної спроможності населення. Цивільна авіація є однією з таких галузей. Після різкого спаду доходів у населення авіакомпанії пережили дуже сильний фінансовий удар, який виражався у скороченні загального пасажиропотоку майже на третину за один рік. У таких умовах цим компаніям довелось значно скорочувати свої витрати шляхом зменшення штатів працівників, закриття деяких напрямків і, звичайно, шляхом аутсорсингу деяких послуг.

Термін «аутсорсинг» (outsourcing) походить від англійських слів «Outsideresourceusing» - «використання зовнішніх ресурсів». У міжнародній бізнес-практиці цей термін визначає послідовність організаційних рішень, суть яких полягає в передачі деяких, раніше самостійно реалізованих організацією функцій або видів діяльності зовнішньої організації або, як прийнято говорити, «третьої стороні» [1].

Цивільна авіація слугує прекрасним прикладом застосування аутсорсингу. Перед українськими аеропортами й авіакомпаніями вже давно дуже гостро постало питання про підвищення ефективності, якості надання послуг та передачі прав на надання цих послуг спеціалізованим профільним компаніям. Компанії, що займаються всією наземною діяльністю повітряних суден, називають хендлінговими. Слово «хендлінг» утворене від

англійського словосполучення *groundhandling*, що означає наземне обслуговування авіарейсів.

Враховуючи високий рівень надаваних послуг, за рішенням сертифікаційної комісії Державної авіаційної служби Міністерства інфраструктури України, хендлінгові компанії отримали право надання послуг із паливозабезпечення авіаційних перевезень та робіт (прийом, зберігання, підготовка до видачі та видача на заправку в паливозаправочні кошти, заправка повітряних суден авіапаливом), обслуговування пасажирів і багажу (реєстрація та оформлення пасажирів, їх посадка (висадка) в ПС; обробка багажу, його завантаження (вивантаження) на борт (з борту) ПС; оформлення відповідної перевізної документації) наземному адмініструванню.

Агенти, що пропонують хендлінгові послуги, для цивільної авіації здійснюють контроль і координацію всіх етапів обслуговування літака й пасажирів. Представник агента повністю супроводжує рейс, починаючи з отримання дозволів на переліт і посадку повітряних суден за маршрутом прямування, оперативно вирішує питання, що виникають [3,4].

Асортимент форм і видів аутсорсингу в цивільній авіації є надзвичайно різноманітним. Часто пасажирів навіть не усвідомлюють, що особа, яка консультувала її по телефону, чи яка реєструвала на рейс, проводила до літака, особа, яка завантажувала її багаж та навіть екіпаж цього літака не є персоналом тієї авіакомпанії, якою вона подорожує [2]. Такі операції значною мірою виконуються аутсорсерами: зовнішніми колл-центрами, аерохендлінговими компаніями, персоналом аеропортів і т.д.).

Незважаючи на, здається, очевидні переваги аутсорсинг несе в собі також певні недоліки для компанії. Тут в першу чергу треба відмітити недостатню компетенцію працівників компанії аутсорсера, особливо, коли це стосується бізнес-процесів, які пов'язані з комунікацією з пасажиром. Також дуже гостро стоїть проблема конфіденціальності даних підприємства. Бронювання авіакомпаній завжди містять значну кількість персональних даних, включаючи паспортні дані та особисті контакти, які можуть бути використані для вчинення таких злочинів, як крадіжка особистих даних.

Отже, аутсорсинг несе набагато більше переваг для компанії ніж недоліків і його роль важко переоцінити, адже хендлінгові компанії дають змогу авіаперевізникам значно зменшити свої витрати, вивільнити додаткові кошти, зекономлені від відсутності потреби, утримувати додатковий штат працівників, закуповувати спеціалізовану наземну техніку, а також ремонтувати її в процесі експлуатації, та направити їх на інші цілі, як, наприклад, закупка нових повітряних бортів, що дасть змогу збільшити пасажиропотік і відповідно доходи авіакомпанії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аутсорсинг бизнес-процессов. Советы финансового директора / С. Клементс, М. Доннелан // М.: Вершина, 2006. - 416 с.

2. Ануфрієва Є. І. та Кучерук Г. Ю. Аналіз методів технологічного оновлення авіатранспортних підприємств [Текст] // Економіка, Фінанси, Право. – 2008. – Т. 10 – С. 17-19.
3. База даних фінансової документації smida.gov.ua [Електронний ресурс]
4. Морган Р. Эффективный аутсорсинг. Понимание, планирование и использование успешных аутсорсинговых отношений. – М.: Баланс Бизнес Букс, 2007. – 176 с.

УДК 342.951:351.713(477)

Федотова Тетяна Іванівна
Науковий керівник – к.ю.н., доц. Волкович О.Ю.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО КОМПЕТЕНЦІЙ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі національного державотворчого процесу в Україні та реорганізації системи органів виконавчої влади закономірно та послідовно прослідковується динаміка запровадження європейського варіанту фінансового контролю в державі, закріплення прозорих механізмів ведення бізнесу та спрощення процедури адміністрування податків, зборів та інших соціальних платежів, що спричинило об'єднання податкових і митних органів України. З появою Державної фіскальної служби, а головне однієї з її функцій адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування сформувалась потреба в розробленні та обґрунтуванні, науковому дослідженні та реалізації на практиці основних завдань такого органу, а також у вивченні та визначенні його місця в системі виконавчої влади нашої держави та механізмі в цілому.

Над сутністю, фундаментальними основами діяльності та проблемами вдосконалення державної фіскальної служби в системі органів виконавчої влади працювали такі вчені, як Р.В. Миронюк, П.О. Нікіфоров, О.П. Савчук, О.М. Бандурка, Л.В. Дікань, Ю.П. Битяк, В.В. Гаверський, О.М. Буханевич, І.В. Зозуля, А.Т. Комзюк, О.В. Панасюк, В.М. Свириденко та інші.

Міністерство фінансів України здійснює реформування Державної фіскальної служби для підвищення якості надання державних послуг громадянам та підприємцям, а також для усунення корупційних ризиків у сфері оподаткування. У 2015 році за підтримки МВФ та КМУ почалися масштабні зміни в організації роботи ДФС, фактично запроваджено алгоритм дій у стратегії реформування. Наказом ДФС України від 12.02.2015 р. № 80 затверджено Стратегічний план розвитку ДФС України на 2015–2018 рр., у якому міститься 25 стратегічних цілей, що за змістом і призначенням можна поділити на такі основні напрями, як фіскальний, технологічний, правоохоронний, сервісний, організаційний та кадровий [1].

Законодавець визначив, що Державна фіскальна служба України (ДФС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску [2]. З огляду на викладене, основною метою роботи української фіскальної служби є контроль за надходженнями податків і зборів до державного бюджету України та боротьба з навмисними зловживаннями у цій сфері. Відсутність стимулюючих сервісних функцій у роботі ДФС призводить до значного дисонансу у взаємовідносинах між платниками податків та контролюючими органами. Закріплення виключно фіскальної мети в основному документі ДФС визначає таку структуру, функції та підходи органів фіскальної служби, які забезпечують збір податків попри все та за всяку ціну, що призводить до постійних суперечностей між платниками податків і контролюючими органами. Головними причинами недостатнього темпу реформування є відсутність довіри між підприємцями та фіскальною службою, пов'язана з протистоянням старої корумпованої системи реформам, розбіжностями між деклараціями змін та їх реальним упровадженням, збереженням попередньої системи взаємовідносин між ДФС та платниками податків.

Беззаперечним є той факт, що кожен орган державної влади має конкретно йому належну функцію своєї діяльності, яка визначає його місце в системі органів державної влади. Такою індивідуальною особливістю наділена Державна фіскальна служба України, а саме її фіскальною спрямованістю, основною складовою якої, на нашу думку, є формування фінансових ресурсів держави, зокрема наповнення дохідної частини державного бюджету України шляхом нарахування, стягнення та перерахування до бюджету податків, зборів та інших соціальних платежів. З вищесказаного випливає, що ефективність роботи ДФС безпосередньо пов'язана з наповненням дохідної частини бюджету України. Як вже зазначалося раніше, для забезпечення цієї функції потрібен високий рівень довіри та взаємодії між фіскальною службою та платниками податків, зборів та інших соціальних платежів, а як результат високий рівень податкової правосвідомості та економічна активність суб'єктів оподаткування.

Державна фіскальна служба, крім фіскальної функції, пов'язана також з обслуговуючою, контролюючою та правоохоронною функцією. Так, обслуговуюча функція органів фіскальної служби полягає у формуванні належних умов для оподаткування, зборів та інших соціальних платежів, а також у забезпеченні дотримання вимог закону у сфері оподаткування, митних платежів та адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування шляхом надання якісних послуг у вищеперелічених сферах. У той же час, контролююча та правоохоронна функція ДФС України

безпосередньо пов'язані між собою та проявляються у контролі цієї сфери суспільних відносин, а також, у попередженні, виявленні та усуненні порушень норм фіскального законодавства шляхом учинення передбачених законом дій. Таким чином, діяльність Державної фіскальної служби України має чотирискладові, а саме: фіскальна, обслуговуюча, контролююча та правоохоронна.

Можна зробити висновок, що Державна фіскальна служба України як єдиний орган доходів і зборів є позитивним прикладом реформування Міністерства доходів і зборів України, є одним із кроків на шляху побудови європейської моделі оподаткування. Стара система, що ховається за новими деклараціями про європейські норми оподаткування, містить у собі прогалини і без запровадження дієвих механізмів зміни принципів та підходів у діяльності служби перекреслить не тільки будь-які зусилля у сфері реформування служби, але й перетворить найкращі законодавчі ініціативи у сфері податкового та митного законодавства в норми, що не будуть застосовуватися на практиці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегічний план розвитку ДФС України на 2015–2018 роки [Електронний ресурс] : наказ ДФС України від 12.02.2015 р. № 80 / Державна фіскальна служба України // Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://kh.sfs.gov.ua/diialnist/plani-ta-zviti-roboti/184732.html>
2. Положення про Державну фіскальну службу: постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236 // Офіційний вісник України від 18.07.2014. – 2014. - №55. – Ст. 1507. – 31 с.
3. Попова, С. М. Взаємодія контролюючих органів державної податкової та митної служби з правоохоронними органами [Текст] / С. М. Попова // Вісник Запорізьк. юрид. ін-ту Дніпропетровськ. держ. ун-ту внутр. справ. - 2011. - № 4. - С. 326–334.
4. Мироненко, І. С. Адміністративно - правові засади діяльності Державної фіскальної служби України [Текст]: дисканд. юр. наук: / Мироненко Ілона Сергіївна; Львів. ун-т бізн. і пр. – Львів, 2017. – 231с.

РОЗДІЛ VI.

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ

УДК 261.7

Галіченко Марія Володимирівна
Науковий керівник - к. філос. н., ст. викладач Галіченко М. В.

РЕЛІГІЯ ТА ПОЛІТИКА: РАЗОМ ЧИ ОКРЕМО?

Як відомо релігія безпосередньо пов'язана з політикою та соціальними подіями в суспільстві. Релігійні організації відіграли важливу роль у Революції Гідності 2013-2014 рр. та долучилися до гуманітарних проектів пов'язаних із допомогою переселенцям та армії. Зростання патріотичних настроїв у суспільстві почало впливати на функціонування окремих парафій, поведінку священників. У результаті суттєво зростає політичний чинник у житті церкви, особливо щодо питання автокефалії та створення Помісної церкви в Україні.

Питання взаємин релігії та політики вивчалися такими вітчизняними вченими, як М. Бабій, В. Єленський, С. Здіорук, А. Колодний, Л. Филипович, Ю. Чорноморець та ін.

Починаючи з 1981 року розвивається дослідницький проект World Values Survey (керівник Рональд Інглхарт), який вивчає вплив глобалізації на життя людей у різних регіонах світу. У результаті роботи дослідників були зібрані дані про ціннісні орієнтації близько 90 % населення нашої планети, зокрема і стосовно релігійних уподобань. При дослідженні релігійних орієнтацій увага була зосереджена на ставленні до віри та релігійної обрядовості. Тобто, людей запитували як вони ставляться до релігії, чи вважають себе віруючими людьми, а також на скільки вони залучені до здійснення релігійних обрядів і яку роль вони відіграють у їхньому житті. Окрім того, для дослідників важливим аспектом вивчення постає вплив релігії на політику, особливо, в мусульманських країнах. У 2017 році розпочався 7 етап світового дослідницького проекту World Values Survey, який триватиме до кінця 2019 року. Українські вчені беруть участь у проекті, починаючи з 4 етапу [5].

Враховуючи актуальність дослідження релігійних орієнтацій крізь призму взаємин релігії та політики, було проведено соціологічне дослідження, яке мало на меті вивчення розуміння студентською молоддю зазначеної проблеми. Учасниками дослідження стали 464 студенти Херсонського державного університету та Херсонського вищого училища фізичної культури. Із них: 176 студентів та 288 студенток, серед яких 208 є мешканцями міста, а 256 – сільські мешканці.

Для початку студентам було запропоновано оцінити поточну релігійну ситуацію в Україні. Так 28,6 % (у 2011 – 9,7 %) вважають ситуацію нормальною, 23,3 % (13 %) – напруженою, 10,1 % (33,6 %) – визнають її складною, але вбачають тенденції до покращення; 38 % (43,7 %) не мають відповіді на це питання [4]. Отже, з одного боку, і далі спостерігається переважання тих, хто не орієнтується в подіях, що відбуваються в релігійному житті України, а з іншого суттєво зросла кількість тих, хто оцінює ситуацію як цілком нормальну.

Також студентам було запропоновано відповісти на питання: «Чи потрібно релігійним лідерам брати участь у політичному житті?». У порівнянні з попередніми дослідженнями спостерігається стрімке зростання кількості противників участі релігійних діячів у політиці з 17,1 % у 2006 до 71,3 % у 2017. Водночас із 39,4 % у 2006 до 17,1 % у 2017 зменшилась кількість тих, хто немає відповіді на це питання. Так само з 43,5 % у 2006 до 11,6 % зменшилась кількість прихильників участі священників у політичному житті [2-4]. Результати попередніх досліджень подано в таблиці 1.

Причину цього можна вбачати в тому, що згідно з опитуванням довіра суспільства до інституцій в останні роки церква та армія користуються найбільшою підтримкою, а найменшу мають уряд та парламент. Саме тому участь церковних діячів у політиці сприймається негативно.

Таблиця 1.

«Чи потрібно релігійним лідерам брати участь у політиці?»

Так		43,5	48,7	23,8	1,6
Ні		17,1	16,3	18,9	1,3
Не знаю		39,4	35	57,3	7,1
рік	2000	2006	2011	2015	2017

Зважаючи на те, що 35 стаття Конституції України передбачає, що церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви [1], студентам було запропоновано відповісти на питання чи вважають вони за необхідне зберегти таку систему державно-церковних відносин. Отримані результати виявились доволі несподіваними, адже 76% опитаних висловились проти відділення церкви від держави, але 24 % підтримали відділення церкви від школи. Таким чином молодь переконана в необхідності пошуку найрізноманітніших форм співпраці між церквою та державою, проте не бажає сакралізації освіти. Це, зокрема, актуальне стосовно пропозицій запровадження у школі уроків релігійного спрямування («основи християнської моралі»).

Отже, студентська молодь Херсонщини досить негативно ставиться до участі церковних діячів у політичному житті України. Проте більшість респондентів переконана, що держава має допомагати церкві, створювати для неї сприятливі умови, виступаючи проти законодавчо закріпленого принципу відділення держави від церкви.

У подальших дослідженнях потрібно дослідити ставлення молоді до проблеми автокефалії Української церкви, створення Помісної церкви в Україні, можливості запровадження державної релігії. Ці теми активно використовуються політиками під час виборчих компаній, і тому постає необхідність вивчення їх актуальності серед молодих виборців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>
2. Недзельський К. К. Релігійні орієнтації студентської молоді Херсонщини / К. К. Недзельський, І. Є. Поліщук, М. В. Галіченко // Південний архів : Зб. наук. праць : Іст. науки. – Херсон. – 2007. – Вип. 26. – С. 280–287.
3. Недзельський К. К. Релігійні орієнтації студентів Херсонського державного університету / К. К. Недзельський, І. Є. Поліщук, І. В. Гришанов, М. В. Галіченко // Габітус. – 2016. – Вип. 2. – С. 29–37.
4. Поліщук І. Є. Релігійність студентської молоді на Херсонщині (за матеріалами соціологічного дослідження 2011 року) / І. Є. Поліщук, М. В. Галіченко. // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 59. – С. 372–379.
5. Проект World Values Survey [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>

УДК 261.7

Ястреб Наталія Олександрівна

Науковий керівник – к. філос. н., ст. викладач Галіченко М. В.

РЕЛІГІЙНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ХЕРСОНЩИНИ

Сучасний світ переживає релігійний ренесанс, який відбувається на фоні глобалізації. Це призводить до того, що представники різних культур та релігій починають жити поруч, а відповідно змушені шукати порозуміння. Релігійна толерантність постає нагальною проблемою, адже, на думку С. Гантінгтона, зіткнення цивілізацій є неминучим. Критерієм виділення окремих цивілізацій для нього постає релігія [5]. Якщо ми прагнемо цьому запобігти, тоді маємо сприяти утвердженню релігійної толерантності, особливо серед молоді.

Питання релігійної толерантності вивчалися такими вітчизняними вченими, як М. Бабій, В. Єленський, А. Колодний, Л. Филипович та ін.

З метою вивчення релігійної толерантності студентської молоді Херсонщини було проведено соціологічне дослідження. Учасниками дослідження стали 464 студенти Херсонського державного університету та Херсонського вищого училища фізичної культури. З них: 176 студентів та 288 студенток, серед яких 208 є мешканцями міста, а 256 – сільські мешканці.

Для початку респондентам було запропоновано відповісти на питання: «Чи потрібна релігія сучасній людині?». Відповідаючи на це питання, ствердну відповідь дали 73,6 % респондентів, негативну – 15,5 %, решта (10,9%) не змогли чітко визначитись з цього приводу. Таким чином, можна зробити висновок, що молодь вважає релігію вагомим чинником життя сучасної людини. Саме тому релігійна толерантність може стати запорукою уникнення релігійних конфліктів у майбутньому.

Варто зазначити, що на законодавчому рівні в Україні ухвалені необхідні законодавчі акти, які забезпечують свободу совісті (Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991 р.), рівність світської та богословської освіти шляхом визнання дипломів із боку держави (Закон «Про вищу освіту» 2014 р.). Проте толерантність не формується виключно законодавчо або ж зусиллями держави, вона постає як елемент культури, як результат міжособистісної взаємодії з представниками інших релігій чи як результат сприйняття стереотипів («всі мусульмани – терористи»). Таким чином, студентам було запропоновано відповісти на питання: «Чи відчувають вони неприязнь або ненависть до представників інших релігій? Якщо так, тоді до кого і чому?». 62 % опитаних зазначили, що не відчувають ненависті або неприязні до інших релігій, 15,6 % – мають побоювання щодо ісламу, а 11,6 % – відчувають неприязнь до Свідків Ієгови через їх нав'язливу місіонерську діяльність, 10,8 % зазначили що їм не подобаються секти. Отже, ми бачимо, що студентству Херсонщини властива толерантність у релігійній сфері, негативний образ ісламу, здебільшого пов'язаний із новинами про ісламських терористів. Окремо варто звернути увагу на ставлення до сект. Воно свідчить про недостатній рівень розуміння респондентами релігійного життя, адже для більшості сектантами є усі нетрадиційні релігії, а також не ортодоксальні, як наприклад: баптизм (другий за кількістю релігійних громад в області та представлений на Херсонщині з кінця ХІХ ст.). Це є важливим, зважаючи на те, що Херсонщина належить до регіонів, де потужно розвиваються нетрадиційні новітні релігійні течії.

Л. Филипович стверджує, що більшість прихильників новітніх релігійних течій складає молодь [4, с. 71]. Саме тому важливим є вивчення ставлення студентської молоді Херсонщини до таких рухів. На запитання: «Як Ви ставитесь до новітніх нетрадиційних рухів?» 6,2 % відповіли позитивно, 14,7 % – негативно, а 79,1 % – нейтрально. Проте студенти не змогли назвати такі новітні рухи, що знов таки вказує на відсутність необхідних знань із релігієзнавства. Це обумовлено тим, що курс

«Релігієзнавство» не викладається в Херсонському державному університеті та Херсонському вищому училищі фізичної культури. Таким чином, толерантне ставлення до новітніх релігійних рухів пов'язане передусім із байдужістю та незнанням, ніж з усвідомленим вибором. Це і дозволяє досить легко навішувати ярлик «сектант» на будь – кого, хто не вписується в традиційні уявлення про священників та Церкву.

Дослідження рівня толерантності студентства Херсонщини також вивчалось через проблему укладання міжконфесійних шлюбів. Ця проблема, з одного боку, має інтимний характер, а з іншого, пов'язана із збереженням родинної релігійності, адже, якщо батьки сповідують різні релігійні погляди, це змушує дітей вибирати релігію для себе. З автобіографічного твору «Слова» Ж.-П. Сартра ми знаємо, що постійні суперечки між дідом-лютеранином та бабусею-католичкою стосовно істинності їх віри, багато в чому сприяли його становленню як атеїста [3].

Не вбачають перепону у вигляді різниці в релігійних переконаннях 38,8 % опитаних (у 2011 – 33 %, у 2015 – 29,3 %), 31,8 % респондентів, які вважають можливим укласти шлюб лише із представниками деяких релігій (у 2011 – 27,8 %, у 2015 – 39,6 %). Категорично проти шлюбу з іновірцями 22,5 % (у 2011 – 18,3 %, у 2015 – 18,9 %). Жоден із респондентів не виявив бажання перейти в іншу релігію заради шлюбу (у 2011 – 1 дівчина з 497 опитаних, а у 2015 – 3,6 %). Погодилися на укладання шлюбу за умови переходу у їх віру 6,9 % (у 2011 – 8,7 %, у 2015 – 8,6 %). Стосовно тенденцій змін варто зазначити, що зростання кількості респондентів, для яких релігія не є перепорою для укладання шлюбу корелюється із збільшенням кількості тих, хто сумнівається у своїй віри та необхідності релігії для сучасної людини. Це стосується студенток, які є мешканцями міста. Водночас зростає кількість тих, хто категорично проти шлюбу з іновірцями. Ці респонденти переважно є протестантами (баптисти, адвентисти, п'ятдесятники) та православними. Протестантами щорічно проводиться Свято сім'ї у місті Херсоні, яке демонструє їхній ідеал родини (багатодітність, висока релігійність, участь у соціальних проектах) [1; 2].

Отже, студентська молодь Херсонщини досить толерантна в релігійному плані. Вона не відчуває чітко вираженої агресії стосовно представників якоїсь релігії та схильна до міжрелігійних шлюбів. Проте рівень знань про релігію не дозволяє вважати релігійну толерантність достатньо свідомою, вона швидше пов'язана з байдужістю до релігійних почуттів іншого, ніж з їх повагою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Недзельський К. К. Релігійні орієнтації студентів Херсонського державного університету / К. К. Недзельський, І. Є. Поліщук, І. В. Гришанов, М. В. Галіченко // Габітус. – 2016. – Вип. 2. – С. 29–37.
2. Поліщук І. Є. Релігійність студентської молоді на Херсонщині (за матеріалами соціологічного дослідження 2011 року) / І. Є. Поліщук, М. В. Галіченко. // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 59. – С. 372–379.

3. Сартр Ж.-П. Слова / Жан-Поль Сартр. – М. : Прогресс, 1966. – 177 с.
4. Филипович Л. О. Нові релігійні течії в Україні : загальні закономірності та регіональні особливості / Л. О. Филипович. // Південний архів : Зб. наук. праць : Іст. науки. – 2003. – Вип. 11. – С. 67–77.
5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. – М. : АСТ, 2006. – 261 с.

ЗМІСТ

Відомості про авторів	4
-----------------------------	---

РОЗДІЛ I. Педагогіка і психологія

Бовкун Оксана	
Розвиток творчих здібностей молодших школярів	6
Долгова Дар'я	
Психологічний супровід як технологія оптимізації розвитку дитини	9
Дубина Мар'яна	
Організаційна поведінка в управлінні персоналом	11
Каніщева Олена	
Патріотичне виховання дошкільників	13
Карпенко Ірина	
Застосування мультимедійної наочності в початковій школі	16
Людіна Олена	
Організаційна культура управління	20
Онищук Фаїна	
Особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності на заняттях трудового навчання	23
Свінарік Катерина	
Розвиток інтелекту дошкільника із застосуванням занять з ігрової логіки....	26
Фоменко Марина	
Рухливі ігри як ресурс розвитку фізичних якостей у дітей молодшого дошкільного віку	29

РОЗДІЛ II. Природничі науки

Сельська Вікторія	
KLEBSORMIDIUM FLACCIDUM на кам'янистих субстратах міста Херсона ³³	

РОЗДІЛ III. Філологічні науки

Агарішева Альона	
Мовні одиниці – основа символічної націомовної моделі в мовотворчості В.Дрозда	36
Дегтярьова Вікторія	
Образ автора в романі Ієна Мак'юєна «Спокута»	40
Дудка Ксенія	
Актуалізація концептуальної метафори КОХАННЯ Є ЗАПАХ у романі С. Лі «Таємниця аромату кохання»	47
Калашник Анна	
Проблеми перекладу термінології в науково-фантастичному романі Енді Вейра «Марсіянин»	50
Кущенко Віолетта	
Основні характеристики текстів туристичного дискурсу	54

Мандич Тамара	
Морфологічне вираження метафор у спортивному дискурсі (на матеріалі футбольних трансляцій)	57
Мельохіна Ольга	
Запозичені слова в дослідженні історії Реформації.....	60
Міщенко Валерія	
Використання соціальних мережевих сервісів у професійній діяльності вчителя початкової школи.....	63
Мороз Ганна	
Англійські запозичення в термінологічній системі психологічної науки	70
Німчин Олена	
Особливості вживання okazіоналізмів у романі Дугласа Коупленда «Покоління Х»	72
Сафронова Катерина	
Проблеми перекладу фразеологізмів із колоронімічним компонентом у творах англійської художньої літератури.....	76
Ткачук Вікторія	
Художня рецепція античних богів у поезії «Молодої музи»	80
Ярошинська Олена	
Навчання аудіювання на середньому етапі	81
Яценко Наталія	
Особливості художнього методу Чарлза Дікенса на (матеріалі «Різдвяної казки»)	84

РОЗДІЛ IV. Фізико-математичні і технічні науки

Воробйов Євгеній, Сенчишен Денис	
Перспективи впровадження та розвитку принципів STEM-освіти в гуртках технічного спрямування	87
Килинич Дарія	
Логіт та пробіт моделі в економетричному аналізі фірми.....	90
Ліфенцова Світлана	
Історія розвитку і введення поняття алгебра	94
Нємченко Діана	
Нечітка логіка та нейронні мережі в економічному моделюванні	97
Приймак Каріна	
Характеристика криптовалют на прикладі BITCOIN	102
Холявко Микола	
Дидактичний аналіз деяких особливостей та змісту підготовки водіїв автомобілів (на матеріалі України та Німеччини).....	104

РОЗДІЛ V. Економіка і право

Бориславський Іван	
Інноваційні стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства.	108
Громова Вікторія	
Склад і структура трудових ресурсів підприємства.....	110

Гурова Євгенія	
Невідповідність реформування законів щодо статусу суддів нормам Конституції України	113
Звонарьова Олена Іванівна	
Теоретичні підходи до визначення інфляційних впливів на національну економіку	116
Приходцева Валерія	
Використання технології IRT MULTI-TOUCH TABLE як інструменту маркетингу	118
Ситниченко Марія	
Теоретичні та практичні аспекти щодо реформування державного казначейства України при реалізації функції держави	121
Соколенко Олександра	
Юридична діяльність як категорія правознавства	124
Стельманщук Маргарита	
Роль Міністерства фінансів України при реалізації функцій щодо здійснення фінансової діяльності держави	127
Стоянова Інна	
Методи ефективного створення організаційних структур управління підприємством	130
Тараненко Дмитро	
Аутсорсинг у цивільній авіації України	132
Федотова Тетяна	
Актуальні питання щодо компетенцій Державної фіскальної служби при здійсненні фінансової діяльності держави	134

Розділ VI. Історія та філософія

Галіченко Марія	
Релігія та політика: разом чи окремо?	137
Ястреб Наталія	
Релігійна толерантність студентської молоді Херсонщини	139

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць студентів

**Літературний редактор – Кузнецова М.В.
Технічний редактор – Береза Ю.О.**

**Херсонський державний університет
Відділ по роботі з обдарованою молоддю
Кількість сторінок : 146; Ум. – друк. арк. 16,97:**

**73000, Україна, м. Херсон, вул. Університетська, 27.
Тел. (0552) 49-51-62.**